

วิธีชีวิต และ ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ :
กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ อำเภอเกาะลันตา
จังหวัดกระบี่

วิทยานิพนธ์

ของ

สุทัศน์ ละงู

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

PKTN 991-300-025-4

กรกฎาคม 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตได้

คณะกรรมการควบคุม

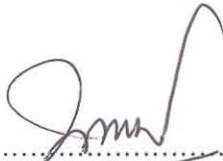

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชिरวัฒน์ นิจนตร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरพันธ์ ไตรทิพจรัส)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม จารุมณี)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชिरวัฒน์ นิจนตร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประภาศรี อึ้งกุล)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(นายแนบ สินทอง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

.....อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชिरวัฒน์ นิจนตร)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวัฒน์ นิจนตร และ ผศ.ดร.จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ รวมถึงคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตทุกท่านที่มีความเมตตาประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยดังเช่น รองศาสตราจารย์สมชาย สกฤตทัฬห ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เจริญประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ประภาศรี อึ้งสกุล และอีกหลายท่านที่มีอาจกล่าวได้หมด

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณศรี กำลัง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ครุณี บุญยอุดมศาสตร์ ที่กรุณาให้คำแนะนำการลงรายการบรรณานุกรมและรูปแบบการพิมพ์ รวมทั้งการตรวจสอบบทคัดย่อภาษาไทย และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ จนสำเร็จลงได้ในที่สุด

นอกจากนี้ต้องขอขอบพระคุณ นายประสิทธิ์ ภูษัชนิชกุล นายอำเภอเกาะลันตา เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาใหญ่ และชาวบ้านสังกัดภูมิลำเนาทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เจาะลึก อย่างเต็มใจ ตลอดระยะเวลาที่คณะวิจัยลงพื้นที่

สุดท้ายนี้ต้องกราบขอบพระคุณ คุณครูอิส ละงู และคุณยิวา ละงู บิดามารดาผู้คอยอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือในการศึกษาจนประสบความสำเร็จได้อย่างภาคภูมิใจในวันนี้

สุทัศน์ ละงู

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
โจทย์การวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
แนวคิดเกี่ยวกับชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย.....	5
พื้นที่ทางจิตวิญญาณ อุรักลาโว้ย เกาะลันตา.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ.....	10
แนวคิดด้านวัฒนธรรม.....	13
แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม.....	15
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	17
ทฤษฎีการกระทำทางสังคม.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	24
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์.....	25
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism).....	31
แนวคิดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	33
ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต – พังงา – กระบี่).....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
กรอบแนวคิด.....	51

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
การเลือกสนาม.....	52
ประชากร.....	53
การเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	53
เครื่องมือ.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
การนำเสนอผลการวิจัย.....	57
4 บริบทของพื้นที่.....	58
บริบทของพื้นที่.....	58
ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.....	62
5 วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์.....	70
วิถีชีวิตที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์.....	70
ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์.....	76
6 ข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ.....	83
ข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ.....	83
อภิปรายผล.....	84
ข้อเสนอแนะ.....	87
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	88
บรรณานุกรม.....	89
ภาพผนวก.....	92
ประวัติผู้วิจัย.....	96

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1	อาณาเขตโดยรวมจังหวัดกระบี่..... 58
2	สินค้า OTOP ในหมู่บ้าน..... 59
3	อาณาเขตโดยรวมอำเภอเกาะลันตา..... 60
4	ศักยภาพด้านการให้บริการรักษาพยาบาล..... 64
5	ภาพวิวทัศนียภาพบริเวณหน้าหมู่บ้าน..... 65
6	เกษตรในครัวเรือนของชาวบ้าน..... 66
7	ศาลเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน..... 67
8	การร้องรำทำเพลง 2 วัน 2 คืน เส้นทางการเดินทางไปหมู่บ้านสงกาอู่..... 68
9	เปลือกหอยและกัลปังหาที่ชาวเลมาขาย วิธีชีวิตการทำประมงของชุมชน..... 71
10	ภาพเรือปลาจึกที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้นในการทำพิธีลอยเรือ..... 73
11	ภาพแสดงวิถีชีวิตด้านศิลปดนตรีในชุมชน..... 73
12	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน..... 74
13	การทำพิธีของโต๊ะหมอเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ..... 75
14	ศักยภาพชายหาดใกล้เคียง..... 77
15	หาดทรายของหมู่บ้าน..... 78
16	ศักยภาพอ่าวและหมู่เกาะหน้าหมู่บ้าน..... 78
17	ศักยภาพแพขนานยนต์..... 79
18	ศักยภาพท่าเทียบแพขนานยนต์สู่เกาะลันตา..... 80
19	ศักยภาพเส้นทางในหมู่บ้าน..... 80
20	ศักยภาพที่พักอาศัยที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน..... 81
21	ศักยภาพท่าเทียบเรือใกล้ชุมชน..... 81
22	ศักยภาพลานโชว์แสดงรองแฉ่งและวัฒนธรรมอื่นๆ..... 82

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทย ได้วางแผนพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) โดยมุ่งเน้นในการปรับปรุงบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างธรรมชาติและ การนำประโยชน์ไปใช้ให้เกิดผลทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อแก้ปัญหาความยากไร้ของชุมชน เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต ที่มีเกาะค้ำกันให้ตนเองโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เข้ามาดำเนินการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน สำนักงานนโยบายและแผนส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2549 : 12) เป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นดำเนินการตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีสาระสำคัญคือรัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (มาตรา 282)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารจัดการการเงิน การคลัง การประกอบอาชีพ และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง (มาตรา 284) องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่ทะนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นนั้น รวมไปถึงการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความต่างไปจากบริบทอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพให้แก่ประชาชน โดยมีเป้าหมายหลักที่จะให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่กระบวนการ หรือยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ ปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงใช้รูปแบบการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top – down – approach) จึงไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ไม่ได้เน้นรากหญ้าที่ต้องสร้างความแข็งแกร่งในลักษณะการมีส่วนร่วมโดยกำหนดกิจกรรมของกระบวนการบริหารจัดการตามความต้องการของชุมชนเอง (Bottom – up – approach) ปรัชญาการณดังกล่าวเห็นได้ชัดจากการดำเนินโครงการพัฒนาหลายๆ โครงการ เมื่อเสร็จสิ้นไม่มีการสานต่อให้มีความต่อเนื่อง (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543: 86)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ให้เกิดพลังของคนในชุมชนให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา โดยเน้นการเสริมสร้างฐานรากของสังคม มุ่งพัฒนาคุณภาพของคน สร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชน มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกัน การปรับตัวทางเศรษฐกิจยุคใหม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการบูรณาการ บริหารจัดการ ทั้งภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้มีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ต้องเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม กำหนดทางเลือกของชุมชนเองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ตรงกับความต้องการของประชาชนเอง

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวกระบี่ เน้นการฟื้นฟูอนุรักษ์ และ สร้างรายได้ถาวรแก่ท้องถิ่น นายสุทธิ ศิลมัย (สำนักงานการท่องเที่ยว, 2550) ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและนันทนาการจังหวัดกระบี่ กล่าวว่า จังหวัดกระบี่เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาปีละไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน ธุรกิจการท่องเที่ยวมีความเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น จังหวัดกระบี่ เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดูแลฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีการกำหนดกรอบแผนงานเอาไว้ 2 ระดับ ในเชิงยุทธศาสตร์ คือ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนในพื้นที่ ตามแนวคิดของจังหวัดกระบี่ที่เสนอแผนงานที่จะปรับปรุงเส้นทาง สายหลักระหว่างจังหวัดกระบี่ – พังงา และภูเก็ต ให้เป็นถนน 4 ช่องทางจราจรในปัจจุบันประมาณต่อไป

กระบี่เผยเกาะลันตาเตรียมแปลงโฉมเป็นแหล่งท่องเที่ยวไฮโซอีกแห่งของประเทศไทย ด้านชาวบ้านในพื้นที่ห่วงเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะ (สาโรช ศักมาตย์, 2550 : 8) แจ้งว่าการนำคณะกรรมการผังเมืองแห่งชาติลงดูพื้นที่ทั้งเกาะลันตาน้อย และเกาะลันตาใหญ่ มีแนวโน้มการพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยการร่วมกันวางผังเมืองให้เกิดความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยรวมทั้งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับเป็นเมืองท่องเที่ยว

จากการศึกษาโดยบริษัท ซีเอ็มซี ยูนิเวอร์แซล จำกัด โครงการวางแผนและจัดทำผังพัฒนาพื้นที่เฉพาะชุมชนเกาะลันตาใหญ่มีแผนงานและโครงการพัฒนาด้านโครงข่ายคมนาคมขนส่งในพื้นที่ 2 โครงการ คือ โครงการสะพานข้ามช่วงหัวหิน - คลองหมาก ระยะทางประมาณ 1,200 เมตร และแผนโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา คือ การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวทางทะเลอันดามัน เพื่อให้จังหวัดกระบี่มีศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลเชิงคุณภาพที่มีมาตรฐานระดับโลก

ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดในการทำวิจัยเพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาชุมชนที่ด้อยโอกาสในสังคมให้เกิดความเท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่ชุมชนดังกล่าวมีปัจจัยที่สามารถจะนำมาเผยแพร่และอนุรักษ์พัฒนาวิกฤตให้เป็นโอกาส ทั้งทางด้านวิถีชีวิต และศักยภาพที่มีในชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ โดยเลือกชุมชนชาวเลบ้านสังก้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชนชาวเลเผ่าอูรักลาโว้ย เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาชุมชนให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลในสังคมไทย ให้มีรายได้ และอาชีพที่หลากหลายขึ้นจากเดิมที่ทำการประมงเป็นอาชีพ เพียงด้านเดียว จึงศึกษาค้นคว้าสิ่งที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งด้านวิถีชีวิตและศักยภาพในชุมชน เพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการในชุมชน ด้านการศึกษา การอนุรักษ์ การใช้บริการที่พัก การใช้รูปแบบวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การออกหาปลา การเรียนรู้ภูมิปัญญา การค้าขายได้

ท้องถิ่น การเรียนรู้วัฒนธรรมและพิธีกรรมที่มีความเหมือน แต่แตกต่างในบริบท และมีความต่างจากบริบทอื่น อีกทั้งกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการสร้างมาตรการ ควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืน โดยนำผลแนวคิดจากการศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับชุมชน เพื่อหาข้อสรุป พัฒนาเป็นอาชีพ ที่ส่งผลต่อทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชน

โจทย์ / คำถามการวิจัย

1. วิถีชีวิตของชาวเลบ้านสังกาอู่ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ เป็นอย่างไร
2. ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ของบ้านสังกาอู่เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาศักยภาพในชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ที่ยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษา ณ ชุมชนบ้านสังกาอู่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบอาชีพในชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชน นักท่องเที่ยวแม่บ้านและผู้นำชุมชน โดยใช้ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ ต.ค. 2550- มิ.ย. 2551 มีประเด็นที่ศึกษา คือ

1. การประกอบอาชีพของชุมชนที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว
2. ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีความแตกต่างจากที่อื่น
3. ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
4. สถานที่ / สำหรับบริการนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ค้นพบวิถีชีวิตที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งจูงใจนักท่องเที่ยว เข้ามาศึกษาหาความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
2. ได้ค้นพบศักยภาพที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยการนำธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม
3. นำผลการศึกษาที่ได้วิเคราะห์ในลักษณะขององค์รวมและปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึก วางแผนพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน
4. ผลการศึกษา สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผล ต่อการพัฒนาบ้านตังกาอยู่อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิถีชีวิต และ ศักยภาพของชาวเลบ้านสังกาอู่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โสมสเดย์ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีที่มีส่วนของความเหมือน หรือคล้ายคลึงมาศึกษารายละเอียด เพื่อความ สดวกและเป็นที่ยอมรับตลอดจนการเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของตนเอง เนื่องจากบริบทพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ ใหม่และมีความแตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาบ้านสังกาอู่ ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศักยภาพ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้เข้ามาพักผ่อนเพื่อศึกษาหาความรู้ตลอดจนการพักผ่อน หย่อนใจ ซึ่งจะนำมาสู่รายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาศึกษาและซื้อสินค้าที่ระลึกในชุมชน บ้านสังกาอู่ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับวิถีชีวิตและศักยภาพของบ้านสังกาอู่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย
2. พื้นที่ทางจิตวิญญาณ อูรักลาโว้ย เกาะลันตา
3. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต
4. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
5. แนวคิดด้านวัฒนธรรม
6. แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม
7. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
8. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม
9. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โสมสเดย์
10. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
11. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
12. แนวคิดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว
13. ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต – พังงา – กระบี่)
14. ผลการวิจัยในประเทศ
15. ผลการวิจัยต่างประเทศ
16. กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์

เผ่าอุรักลาไวย์ เป็นกลุ่มชาวเลที่ถูกเรียกขานในนามใหม่ว่า ชาวไทยใหม่ ชนกลุ่มนี้นับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่ที่ทำกิน และวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังเปลี่ยนแปลงไป อาจจะเป็นด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือวัฒนธรรมถูกกลืนจากสังคมภายนอก ถึงอย่างไรกลุ่มชาวเลเหล่านี้ ยังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ในด้านการเอาใจใส่ดูแลจากโลกภายนอกเท่าที่ควร จนกระทั่งในหลวงได้พระราชทานนามชาวเลใหม่ว่า ชาวไทยใหม่ ทำให้ชนกลุ่มนี้มีความภาคภูมิใจหันมายอมรับสังคมภายนอก และมีผู้รู้หลายท่านได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ ดังนี้

เดวิด โฮแกน (David Hogan)(เขาวัดถ้ำ ตรีศุกไส, 2545 : 52) บันทึกจากคำบอกเล่าของชาวเลวัย 60-70 ปี ที่อาศัยอยู่บนเกาะอาดังว่า พระเจ้าได้ส่ง นะบีโน๊ะ มาชักชวนให้บรรพบุรุษของเขานับถือพระเจ้า แต่ถูกปฏิเสธจึงสาปแช่งไว้ จนพวกเขาต้องเคลื่อนย้ายลงมายังชายฝั่งเชิงเขา ชูนงฉีร์ย บ้างก็เข้าป่าเป็นคนป่า บ้างก็กลายเป็นลิง บ้างก็เป็นกระรอก บ้างก็เป็นอุรักลาไวย์ คนของทะเล หรือชาวเลไป ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวกันเล่าว่า ชาวเลกลุ่มแรกที่อาศัยเรือ jukok หรือ เรือเปิด ไหลลอยขึ้นมา บ้างก็ตั้งถิ่นฐานในป่าเคดาห์ บ้างก็ตั้งถิ่นฐานที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ Hogan ได้เน้นย้ำว่าอุรักลาไวย์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่กล่าวกันว่า เกาะลันตาเป็นดินแดนแห่งแรกในประเทศไทยที่ชาวเลอุรักลาไวย์เปลี่ยนวิถีชีวิตขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน ด้วยเหตุที่ ชูนงฉีร์ย เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งบรรพบุรุษ ในความเชื่อของชาวเลอุรักลาไวย์ ดังปรากฏในตำนานที่บอกเล่าโดยชาวเลอุรักลาไวย์บนเกาะอาดัง ซึ่งบรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพไปจาก เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และจากจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งอุรักลาไวย์ที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหัวแหลมกลาง และบ้านหัวแหลมสุด อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ปัจจุบันต่างเชื่อว่า บรรพบุรุษของพวกเขามาจากดินแดนแห่งนี้ ชูนงฉีร์ย จึงเป็นชื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการศึกษาเรื่องราวของชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ ทั้งจากความเห็นของนักวิชาการหลายท่าน และแนวทางคำบอกเล่าของชาวเลอุรักลาไวย์สอดคล้องกันว่า “ชูนงฉีร์ย” คือภูเขาเคดาห์ในรัฐไทรบุรี ชูนงฉีร์ย อาจเป็นแหล่งกำเนิดดั้งเดิมของบรรพบุรุษอุรักลาไวย์ หรืออาจเป็นเพียงถิ่นฐานแห่งหนึ่ง ระหว่างเส้นทางที่บรรพบุรุษอุรักลาไวย์ได้อพยพย้ายมาไกลนับหลายพันปี สองประการนี้ยังไม่อาจชี้ชัดได้ แต่อย่างน้อยเรารู้ว่า ชูนงฉีร์ย เคยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษอุรักลาไวย์ เมื่อประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ ปี ก่อนอพยพเข้าสู่บ้านน้ำไทยในปัจจุบัน และเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ในตำนานที่พวกเขาจะต้องทำพิธีลอยเรือ ปลาจึก ไปเช่นสรวงทุกครั้ง ที่ลมมรสุมพัดเปลี่ยนทิศทาง

ประเทือง เครือหงส์ (2541: 2) ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งทางใต้ของประเทศไทย อาศัยตามเกาะชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดียแถบภูเก็ต และทะเลอันดามัน ชาวเลอพยพเคลื่อนย้ายเร่รอนทำมาหากินอยู่ในแถบจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล แต่เนื่องจากชาวเลมีอยู่เพียงจำนวนน้อย กระจายอยู่หลายแห่ง ไม่มีปัญหาทางด้านการเมืองและการปกครองจึงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักและได้รับ

ความสนใจเอาใจใส่ หรือได้รับความช่วยเหลือจากโลกภายนอกเท่าที่ควร ชาวเลจึงอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังมีความสัมพันธ์และติดต่อกับคนพื้นเมืองเท่านั้น อย่างไรก็ตามชาวเลก็มีแบบแผนประเพณี วิถีชีวิตและภาษาเป็นของตนเองซึ่งล้วนแล้วแต่นำศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น

ฉันทส ทองช่วย (2528) ในประเทศไทยนอกจากคำว่า ชาวเล ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อของชนกลุ่มน้อยในปักษ์ใต้แล้วก็มีคำอื่น ๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้อีก เช่น ชาวน้ำ ชาวไทยใหม่ คำว่าชาวน้ำเป็นคำที่ชนกลุ่มนี้ถือว่าไม่สุภาพและถูกเหยียดยามพวกเขา โดยเขาให้เหตุผลว่า คนเราก็คงมาจากน้ำอสุจิซึ่งถือเป็นน้ำที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์ ดังนั้นคำว่า ชาวน้ำ จึงถือเป็นคำด่า เป็นคำที่ชาวเลรังเกียจมาก จึงไม่ควรใช้คำว่า ชาวน้ำ เรียกชนกลุ่มนี้ ส่วนคำว่า ชาวไทยใหม่ เป็นคำที่ทางราชการกำหนดให้เรียกชนกลุ่มนี้แทนคำว่า ชาวเล หรือ ชาวน้ำ หรือแทนคำอื่น ๆ เพื่อต้องการลดช่องว่างด้านความรู้สึกที่ไม่ดีระหว่างชนกลุ่มนี้กับประชาชนทั่วไปออกไป ทำให้พวกเขารู้สึกว่าเขาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและความพอใจต่อคำว่า ชาวไทยใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพวกเขามีความรู้สึกว่าได้รับการยกย่องให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนไทยส่วนใหญ่

ประชุม ชุ่มเพ็งจันทร์ (2521) ได้เขียนถึงความเป็นมาคำว่า ไทยใหม่ ในวารสาร อ.ส.ท. เรื่อง วัฒนธรรมชาวเล ความตอนหนึ่งว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนแจกวัตตูปัจจัยที่จำเป็นต่าง ๆ แก่ชาวทะเล และโปรดให้เรียกชาวทะเลไทยใหม่ ซึ่งบรรดาชาวทะเลปลื้มปิติพอใจมาก ต้องการให้ชาวบกทั่วไปเรียกพวกเขาตามนามพระราชทาน

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบการศึกษาของชาวเล อูรักลาโว้ยในอดีตว่า เด็กชาวเลในระยะแรกเกิดจนถึง 3 ขวบ จะได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด เมื่ออายุประมาณ 3 – 4 ขวบ ก็เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมใกล้ ๆ ตัวและรู้จักเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันโดยพ่อแม่ พี่สาว หรือญาติผู้ใหญ่คอยดูแลความปลอดภัยและอบรมเลี้ยงดูจนกระทั่งอายุประมาณ 5 - 6 ขวบ เด็กผู้ชายจะติดตามพ่อหรือพี่ชายออกทะเล ขณะที่เด็กผู้หญิงเริ่มช่วยแม่หุงข้าวและเลี้ยงน้อง ในระยะแรกอาจจะเป็นเพียงการเฝ้าดูหรือเป็นลูกมือคอยช่วยเหลือและเรียนรู้วิธีการไปจนอายุประมาณ 7 – 9 ขวบ เด็กผู้ชายสามารถทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ และเด็กผู้หญิงสามารถหุงข้าว ทำกับข้าวและเลี้ยงน้องได้ จนกระทั่งเมื่ออายุเข้าสู่วัยรุ่นสามารถทำมาหาเลี้ยงครอบครัวและเลี้ยงดูเด็กได้จึงพร้อมที่จะเปลี่ยนสถานภาพเป็นพ่อเป็นแม่ และเป็นปู่ย่า ตายายในที่สุด การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการศึกษานอกระบบซึ่งต้องใช้เวลาตลอดชีวิต นอกจากการศึกษานอกระบบแล้วปัจจุบัน เด็กชาวเล ยังเข้ารับการศึกษาระดับบังคับในโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งจัดเป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการ หรือการศึกษาในระบบตามนโยบายของรัฐด้วยการทำให้การศึกษานอกระบบจากพ่อแม่ลดบทบาทลงไม่ค่อยมีเวลาได้อบรมขัดเกลา เนื่องจากเด็กต้องไปโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลเริ่มมีการติดต่อกับผู้คนภายนอกมากขึ้น เข้าไปเกี่ยวข้องกับและรับเอาระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เข้ามามากขึ้น แม้ว่าในสภาพปัจจุบันจะยังคงรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมอยู่บ้าง แต่การที่ต้องติดต่อกับปัจจัยหลายอย่างจากสังคมภายนอก ทำให้ชาวเลเริ่มซึมซับและยอมรับเศรษฐกิจแบบใหม่ ที่มีตลาดเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนได้โดยง่ายดาย จนบางครั้งสิ่งของบางอย่างที่ไม่จำเป็นต่อสังคมหมู่บ้านก็กลายเป็นสิ่งที่ต้องหาต้องมีเหมือนบ้านอื่น ๆ โดยคิดว่าเป็นความมีหน้ามีตา และเท่าเทียมคนอื่น รายจ่ายในแต่ละวันก็เพิ่มสูงขึ้น แม้จะต้องเร่งเพิ่มผลผลิตโดยการทำมาหากินมากขึ้น แต่รายได้ก็ยังคงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยการศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ คือบริบทของพื้นที่และความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ สามารถนำมาผสมผสานกับงานวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พื้นที่ทางจิตวิญญาณ อูร์กลาไว๋ เกะลันตา

ปาดัยชาตัก เป็นชื่อที่กลุ่มอูร์กลาไว๋เรียกขานเกาะที่มีแนวหาดทรายขาวยาวเหยียด ซึ่งบรรพบุรุษของพวกเขาแลเห็นมาแต่ไกล เมื่อครั้งล่องเรือมาทางทะเลแถบนี้ ปาดัยชาตักของอูร์กลาไว๋ปัจจุบันคือเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

อูร์กลาไว๋เป็นหนึ่งในกลุ่มชนดั้งเดิมที่เคยอาศัยและล่องเรือไปมาอยู่ในคาบสมุทรอันดามันเกินกว่า 500 ปีมาแล้วที่อูร์กลาไว๋กลุ่มหนึ่งเข้ามาบุกเบิกอยู่อาศัยที่เกาะแห่งนี้ ต่อมาจึงมีชาวมลายูเข้ามาอยู่ ตามาด้วยชาวจีนซึ่งเคยมาแวะพักที่เกาะลันตาใหญ่ ในช่วงที่เดินเรือค้าขายกับประเทศสิงคโปร์และ มาเลเซีย แล้วส่วนหนึ่งตัดสินใจลงปักหลักฐานยังเกาะแห่งนี้ สำหรับชาวไทยพุทธกลุ่มหลังสุดที่เข้ามาอยู่ที่เกาะลันตา ส่วนใหญ่เข้ามารับราชการ

แม้กลุ่มชนอูร์กลาไว๋จะเป็นผู้บุกเบิกปาดัยชาตักจนกลายมาเป็นเกาะลันตา แต่ทุกวันนี้ผู้คนแทบจะลืมเลือนพวกเขา จากการพูดคุยสืบค้นกับชาวบ้านอูร์กลาไว๋ พบว่าตั้งแต่ตะวันออกจรดฝั่งตะวันตกของเกาะลันตา มากมายไปด้วยพื้นที่ ซึ่งอูร์กลาไว๋เคยพำนักอาศัย เคยฝังร่างบรรพบุรุษหลายแห่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกพันกับวิถีความเชื่อดั้งเดิม

โตะ เป็นคำเรียกวิญญาณบรรพบุรุษหรือบุคคลซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่อาจจะแฝงมาในร่างของนก งู เสือ หรือสิ่งสถิตอยู่ในจอมปลวก ก้อนหิน โตะยังเป็นคำเรียกผู้นำทางความเชื่อคือ โตะหมอ หรือบะหม่อ ในภาษาอูร์กลาไว๋ โตะหมอเป็นบุคคลสำคัญสำหรับอูร์กลาไว๋ เป็นผู้มีความรู้มีวิชาอาคม พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม สามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ รวมถึงรักษาอาการเจ็บป่วยโดย

ใช้สมุนไพรรักษาด้วยวิธีการทางจิตวิญญาณอีกนัยหนึ่ง โຕະหมอก็คือสื่อกลางระหว่างโลกปัจจุบันกับโลกเดิมของอูร์กลาไว้

โຕະรายาสูริจันทร์ ตั้งอยู่ติดกับสุโห่งสักกาอู้ หรือคลองสังกาอู้ลำน้ำไหลลงมาจากควน (ภูเขา) สังกาอู้ เชื่อกันว่าโຕະเป็นคนมุสลิมเมีย 5 คน เป็นเจ้าป่าเจ้าเขาในร่างงูดำตัวใหญ่มีลวดลายพันรอบคอคล้ายสร้อยสังวาลประดับ ถือเป็นบรรพบุรุษอีกผู้หนึ่งที่คอยปกป้องคุ้มครองอูร์กลาไว้

โຕະอาโอะเบอรัดัย ภาษาอูร์กลาไว้แปลว่าสายสร้อยลูกปัด ตั้งอยู่ที่เดียวกับเปลวหัวแหลมกลาง เชื่อกันว่าเป็นสิ่งสถิตของวิญญาณบรรพบุรุษที่แฝงมาในร่างงู เป็นที่ประกอบพิธีกรรมลอยเรือของอูร์กลาไว้หัวแหลมกลาง สังกาอู้ และอูร์กลาไว้จากที่อื่นซึ่งเป็นเครือญาติกัน

โຕະฆาหมาด ตั้งอยู่ที่เดียวกับโຕະอาโอะเบอรัดัย เนื่องจากที่ตั้งเดิมถูกน้ำทะเลซัดเสียหายมาก ชาวบ้านเลยย้ายมาอยู่กับโຕະอาโอะเบอรัดัย

โຕະก้านดำ ตั้งอยู่ที่ต้นสะะบริเวณอ่าวมาละ บ้านสังกาอู้ ไม่มีข้อมูลว่าทำไมชื่อโຕະก้านดำ ในเดือน 7 จะมีพิธีกรรมเช่นไหว้ด้วยขนม 7 สี ไก่ และเหล้า

โຕະรายาปาตุละ อยู่ที่ยอดเขาสูงสุดของเกาะลันตา นานมาแล้วที่ไม่มีใครขึ้นไปถึง และไม่มีใครสามารถให้ข้อมูลได้มากกว่านี้

โຕະอิชักกาอู้ หรือหินปลากระเบนราหู ที่มาของชื่อหมู่บ้านสังกาอู้ มีเรื่องเล่าขานสืบต่อกันมาว่า เคยมีปลากระเบนราหูขนาดใหญ่มาเกยหาดอยู่ที่อ่าวพร้าว ต่อมาได้กลายเป็นหินและมีชาวบ้านเห็นผู้คนเดินไปมาอยู่แถวนั้นคล้ายตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย จึงเชื่อกันว่าเป็นเจ้าแห่งทะเลที่มาสถิตอยู่และเป็นบรรพบุรุษอีกคนของอูร์กลาไว้

โຕະรามน ตั้งอยู่บริเวณอ่าวพร้าว บ้านสังกาอู้ เล่าขานกันว่าโຕະรามนบุคคลผู้ มีความรู้ มีคาถาอาคม เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน เป็นลมบ้าหมูตายบนเรือลอยมาตรงบริเวณ อ่าวพร้าวแล้วมีคนฝันว่าโຕະรามนต้องการมาอยู่ตรงที่ตั้งศาลปัจจุบัน พิธีกรรมเช่นไหว้บูชาโຕະรามนจะมีในเดือน 4 ของทุกปี

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

การศึกษาวิถีชีวิต เป็นการศึกษา สภาพความเป็นอยู่พึ่งพาอาศัยกัน ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม และยังมีลักษณะของการลงแขก (Andre Cunder Frank) พึ่งพาในการประกอบอาชีพ ตามกฎกติกาของกลุ่ม ความเชื่อ ภูมิปัญญา ประเพณี

แนวคิดทางนิเวศวิทยา เรื่อง วิทยาศาสตร์ ได้ปฏิเสธมนุษย์ออกจากชุมชนของสิ่งมีชีวิต (Biotic community) ชุมชนสิ่งมีชีวิตประกอบด้วยพืช และสัตว์ ต่างเผ่าพันธุ์ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Scott, 1994) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของ

ประชากรสัตว์ ขึ้นอยู่กับปริมาณของผู้ผลิต (พืช) และพฤติกรรมของสัตว์ที่ต่างพยายามขัดขวาง หรือ ป้องกันไม่ให้ประชากรมากเกินไป (มนัส สุวรรณ, 2538 :19) เช่น แมลงมีมากตามต้นไม้ แต่แมลงช่วย ผสมเกสร นกกินแมลง และช่วยขยายพันธุ์พืช ทำให้แมลงน้อยลง ทำให้ นก และต้นไม้ อาศัยอยู่ได้ โดยการพึ่งพาอาศัยกัน

ทัลคอตต์ พาร์สัน (Parsons, 1951) ความสัมพันธ์ในสังคมถูกกำหนดโดยอิทธิพลของบรรทัดฐานของสังคม อันประกอบด้วย ระบบค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ และด้วยกระบวนการสังคมประกิดและกลไกควบคุมทางสังคม จะทำให้บุคคลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตามโครงสร้าง ความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงเกิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น Universalism ความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษคนคุ้นเคยและ Universalism โครงสร้างทางสังคมเน้นผลประโยชน์ส่วนตน แนวคิดที่สำคัญและน่าสนใจอีกประการหนึ่งของ Parson คือ ทฤษฎี AGIL การที่ระบบสังคมจะสามารถรักษาเสถียรภาพที่มีอยู่ไว้ได้ จะต้องประกอบด้วยระบบย่อยที่ทำหน้าที่ ที่แตกต่างกันอย่างประสานกัน 4 ระบบ คือ

A - (Adaptation) ระบบสังคมจะต้องมีการปรับตัวทั้งนี้เพื่อให้ระบบเปลี่ยนแปลงไป สู่เสถียรภาพจุดใหม่ คือ การก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นนั่นเอง สถาบันที่ทำหน้าที่ คือ สถาบันเศรษฐกิจ

G - (Goal attainment) สังคมดำรงอยู่ได้ ต้องมีวัตถุประสงค์เป้าหมายถ่ายทอดให้สมาชิกเข้าและร่วมมือกันในทิศทางเดียวกันเพื่อสังคมอยู่รอด

I - (Integration) ความอยู่รอดของระบบอยู่กับความสอดคล้อง ระหว่าง 4 ระบบย่อย จึงเกิดการพัฒนาระบบย่อยขึ้นเพื่อให้สังคมสามารถพัฒนาเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

L - (Latently หรือ Tension management) หากมีความขัดแย้ง หรือ ดึงเครียดจะต้องมีระบบใดระบบหนึ่งเพื่อแก้ไขจากแนวคิดจะเปลี่ยนแปลงสังคมดั้งเดิมอันล้ำสมัยให้เป็นสังคมทันสมัย (Modern Society) ยึดถือบุคคลตามชาติกำเนิด การมีความสัมพันธ์แบบเลือกปฏิบัติ และยึดผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ดังนั้น การกระตุ้นให้อุตสาหกรรมขยายตัวย่อมส่งผลให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมดั้งเดิมมาเป็นสังคมที่ทันสมัยในที่สุด

โอดัม (Odum, 1996 : 60-61) นักนิเวศวิทยาแรกๆ ที่กล่าวว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และอิทธิพลต่อระบบนิเวศ มนุษย์ต้องพึ่งพาความหลากหลายของสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต

กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตคือ ลักษณะของการเป็นอยู่ที่พึ่งพาอาศัยกัน อยู่ร่วมกันทำให้เกิดกฎและกติการ่วมกัน มีความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญา ในกลุ่มเดียวกัน มีโครงสร้างทางสังคมที่เน้นผลประโยชน์ร่วมกัน มากกว่าประโยชน์ส่วนตน ภายใต้บรรทัดฐานของสังคมประกอบด้วย ระบบค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ และกระบวนการทางสังคมประกิด มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู๋ คือ

ชุมชนชาวเลบ้านส้างกาอูมีวิถีชีวิตและโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องเนื่องทั้งความหมายและแนวคิดของบุคคลดังกล่าวและเพื่อให้งานวิจัย ความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำมาศึกษาอ้างอิง เพิ่มเติมในงานวิจัยฉบับนี้

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) กล่าวถึงการจัดการกับการท่องเที่ยวที่ดีต้องคำนึง ถึงขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying capacity) คือการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญเติบโต ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมมากเกินไป และนักวิชาการเสนอแนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวไว้หลาย ๆ แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางที่อิงสิ่งแวดล้อม (An environmentally based perspective) เสนอว่าการจัดการขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเกี่ยวข้องข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยให้มีการกำหนดสถานะของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าปรารถนาไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ สำหรับประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยว

2. แนวทางที่อิงตลาด (An market – driven approach) เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไม่สามารถรองรับได้ จะส่งผลให้ความปรารถนาของนักท่องเที่ยวมีความต้องการหรืออุปสงค์ทางการตลาดที่ลดลง จึงต้องมีมาตรการเพื่อนำมาแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวได้ อาจจะเป็นรูปแบบของการขยายการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวหรือการจำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลงก็ได้

3. แนวทางที่อิงชุมชน (An community – based perspective) มุ่งเน้นที่ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนก่อนที่ชุมชนบริเวณดังกล่าวอาจรู้สึกถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวตามแนวทางนี้จำเป็นต้องอาศัยการสร้างความเห็นพ้องระหว่างทุกฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้นำ หน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อกำหนดสถานะ ที่พึงปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดรวมกันทั้งสามแนวทางแม้ว่าจะมีความแตกต่างในรายละเอียดแต่ทุกแนวทางล้วนแต่ยึดถือข้อตกลง 4 ประการ คือ

3.1. การท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งเร้าให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์และผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3.2. สถานะที่พึงปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดให้และหากสถานะที่มีถูกทำลายการท่องเที่ยวก็ไม่อาจคงอยู่ต่อไปได้

3.3 สภาวะที่พึงปรารถนานี้มิได้คงที่ตายตัว แต่อาจแปรเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพของท้องถิ่น

3.4 สามารถกำหนดและดำเนินกลยุทธ์การจัดการ เพื่อควบคุมอัตรา และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่พึงปรารถนาได้

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2541) ได้กล่าวไว้ว่าพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีคุณค่าความเป็นธรรมชาติในตัวของมันเองการจัดการใด ๆ ในพื้นที่จะมุ่งเน้นเฉพาะการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือเข้าถึงธรรมชาติมากขึ้น เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และจรรยาบรรณด้านอนุรักษ์และจรรยาบรรณด้านการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่ทำลายหรือทำให้ธรรมชาติเสื่อมโทรม รวมถึงการส่งเสริมให้ชาวบ้านท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มนัส สุวรรณ (2538) ได้กล่าวว่าจะต้องประเมินองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. ความปรารถนาของนักท่องเที่ยว ต้องประเมินความต้องการในประเภทและการบริหารการท่องเที่ยวของคนส่วนใหญ่ทั้งในปัจจุบันและอนาคตลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แตกต่างกัน เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นธรรมชาติจะดึงดูด นักท่องเที่ยวชาวไทย ได้ดีกว่าชาวต่างประเทศส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภท โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น สามารถใช้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ดี

2. ความสามารถในการให้บริการของนักท่องเที่ยว ความสามารถด้านนี้มีขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การกำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือค่าบริการที่สมเหตุสมผลการตั้งค่าธรรมเนียมการใช้หรือค่าบริการที่สูง จะทำให้นักท่องเที่ยวหันไปสนใจแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีอัตราค่าบริการที่ต่ำกว่าได้ เป็นต้น

3. ความสะดวกในการเดินทางและเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวใดที่ตั้งอยู่ไกลเกินไปถึงแม้การคมนาคมจะสะดวกหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ใกล้แต่มีความยากลำบากในการเข้าถึงย่อมมีส่วนทำให้ผู้ท่องเที่ยวเข้าถึงยอมมีส่วนทำให้ผู้ท่องเที่ยวที่มีความย่อท้อที่จะไปใช้บริการได้ง่ายอย่างไรก็ตามสถานที่ เช่น วนอุทยานจะเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่นิยมการผจญภัยหรือต้องการความท้าทาย

4. ความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ซึ่งสามารถพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็น คือ

- 4.1 ความสามารถที่จะได้รับเชิงกายภาพ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์

- 4.2 ความสามารถที่จะได้รับทางสังคม คือสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละลักษณะจะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป

4.3 ความสามารถที่จะได้รับเชิงนิเวศ คือ สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะได้รับต่อการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะการพัฒนาสถานที่ใดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอาจต้องมีการสูญเสียทรัพยากรบ้างไม่มากก็น้อย แต่ต้องมีความคุ้มค่าทางพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป ศักยภาพของท้องถิ่น สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวได้หลาย ๆ ด้าน และจะเป็นแหล่งดึงดูดความสนใจของบุคคลทั้งภายในและภายนอกประเทศ หรือ บุคคลต่างถิ่นให้มีความสนใจเข้ามาชมศึกษาหาความรู้ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดทักษะใหม่ ได้แก่

1. ศักยภาพด้านทักษะปฏิบัติ หมายถึง การใช้วิธีการปฏิบัติชุมชนร่วมกัน เช่น วิธีการหาปลา การดำน้ำ การประกอบอาหาร การเดินป่า ชมปะการัง ฝึกพูดภาษาพื้นบ้าน

2. ศักยภาพเหล่านี้ล้วนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกลุ่มหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างในรูปแบบของการปฏิบัติ

3. ศักยภาพด้านประเพณีวัฒนธรรม เป็นศักยภาพที่มีในแต่ละชุมชน โดยมนุษย์สร้างขึ้น อาจแตกต่างกันด้วยเหตุผลของความเชื่อ จารีต และค่านิยมที่ต่างกัน เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีลอยเรือ ประเพณีแห่นางแมวเพื่อขอฝน พิธีกรรมต่าง ๆ สามารถนำมาบูรณาการ เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้

4. ศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในชุมชน คือ การที่ศักยภาพเหล่านั้นมีลักษณะเด่น แปลก ใหม่ สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปแสวงหาความรู้ หรือ การพักผ่อนหย่อนใจ มี 2 ลักษณะ

4.1. ลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้โดยกระบวนการทางธรรมชาติ (Renewable) เช่น ป่าไม้ สัตว์ ภูเขา น้ำตก หาดทราย น้ำทะเล เกาะ ปะการังหิน ฯลฯ

4.2. ศักยภาพทรัพยากรที่สร้างใหม่ไม่ได้ เช่น แสงแดด อากาศ กระจกใส พลังงาน อื่น ๆ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุผลการเป็นเอกลักษณ์ หรือ สัญลักษณ์ท้องถิ่น และเป็นโครงสร้างธรรมชาติที่หายาก

5. ศักยภาพด้านการตลาด มีองค์ประกอบ 4 ประการ (The four Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) อาจมีลักษณะคงที่แน่นอนหรือลักษณะของการให้บริการ (Price) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) และสถานที่ (Place) ช่องทางการจำหน่าย (Distribution) ในการท่องเที่ยว 4 ด้าน นี้ต้องผสมผสานกัน เพื่อดำเนินความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและการนำเสนอความคิดดังกล่าวมาอ้างอิงมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิต และศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกั่ว มีความเกี่ยวเนื่องในเนื้อหาและความหมายของศักยภาพ ตลอดจนขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความกระชับ และมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

แนวคิดด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิด และการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์คิด สร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติการจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และ เทคโนโลยีต่าง ๆ มีผู้ให้คำจำกัดความ และแนวคิดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

วีระ บำรุงรักษา และ คณะ (2530) วัฒนธรรมเป็นคำที่เกิดขึ้นในภาษาไทยในสมัยที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ คำเดิมภาษาอังกฤษ Culture แปลว่า ภูมิธรรม มีความหมายในลักษณะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น วัฒนธรรม และมีการนำมาใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

พระเทพเวที (ประยูร ธรรมปที) (2535) ปาฐกถาพิเศษ เนื่องในงานฉลอง 100 ปี พระยาอนุমানราชชน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2531 วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสังสมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ กล่าวได้ว่า วัฒนธรรม คือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจซาบซึ้ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

นิคม มุสิกคามะ (2539) วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่จะใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิมการจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

สมภพ ภิรมย์ (ม.ป.ป.) วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้กายใจของเราในส่วนรวมคือ ประเทศชาติมีความงอกงามอยู่ดีกินดี หรือกล่าวย่อ ๆ ตามรูปคำ ได้แก่ ธรรมเนียมเป็นความเจริญ วัฒนธรรม หรือ วิถีชีวิตหรือทางดำเนินแห่งชีวิตของสังคมหมู่หนึ่งหรือประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่ม

เฉลียว บุรีภักดี (ม.ป.ป.) วิถีดำเนินชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคม ซึ่งหมายถึง วิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทุกอย่างทั้งหมดทั้งสิ้น นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความหมาย วิถีจราจร และขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีการแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตทั้งเครื่องใช้ หรือวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อการเหล่านั้นก็คือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งของที่นำมาจากธรรมชาติ หรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม

เฉิน ผันผาย (2547) ชุมชนชาวตะเกียนทอง และคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ที่คนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายชาวชอง และพูดจาภาษาชองก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ประสบกับสภาวะความเสื่อมถอยทางภาษา ชาวชองบางส่วนในเขตตำบลตะเกียนทอง และคลองพลู จึงได้รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มผู้อนุรักษ์ภาษาชองขึ้น มีความปรารถนาที่จะฟื้นฟูภาษาของตนเองให้กลับคืนมาเหมือนในอดีต โดยมีโจทย์วิจัยเบื้องต้นที่ว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนชองได้อนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ภาษาชองในชีวิตประจำวัน กระบวนการวิจัยของชาวชองเริ่มจากการสำรวจทัศนคติของคนชองเกี่ยวกับภาษาของตนเอง โดยการใช้แบบสอบถาม และการพัฒนาระบบเขียนภาษาชอง ในลักษณะของการประชุมปฏิบัติการที่มีนักภาษาศาสตร์จากภายนอกชุมชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา มีการร่วมกันสร้างหลักสูตรภาษาชอง โดยกำหนดตัวอักษรตามระบบภาษาเขียนที่ชัดเจน จัดสร้างแผ่นโปสเตอร์พยัญชนะ – สระภาษาชอง จัดทำพจนานุกรมภาษาชองฉบับชาวบ้าน และจัดทำหนังสือแบบเรียน ภาษาชอง มีการจัดทำปฏิทินวัฒนธรรมชอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชนชองในรอบปี ต่อจากนั้นทางคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาชองได้ร่วมมือกับโรงเรียนวัดคลองพลูในการจัดการเรียนการสอนภาษาชองในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 รวมทั้งมีการจัดให้มีชั้นเรียนเพื่อทบทวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ให้การสนับสนุนในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรภาษาชองและกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาชอง และสกว.สำนักงานภาค พิจารณาสับสนุนทุนวิจัยต่อจากระยะแรก ภายใต้โจทย์วิจัยที่จำเพาะเจาะจงขึ้น คือ จะสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านภาษาชองด้วยเนื้อหาวัฒนธรรมชองในชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 ร่วมกับโรงเรียนประถมในท้องถิ่นได้อย่างไร และเมื่อทำแล้วจะมีผลอย่างไรให้ชุมชนชองได้รวมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ภาษาชองในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นลักษณะรวมของพฤติกรรม พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของสังคมนับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความหมาย วิถีจราจร และขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีการแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์ การดำเนินชีวิต โดยวิถีการแสดงออกจากตัวบุคคลหรือตัวแบบ ต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งใหม่ วิถีใหม่ที่จะใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการจะรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามกาลเวลา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและศึกษาภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังก้าอู๋ เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวมีการนำวัฒนธรรมของท้องถิ่นไปเป็นบริบทในการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู๋ จึงจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมและนำแนวคิดจากผู้นำทางความคิดดังกล่าวมาเป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาในครั้งนี้

แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาถึงสภาพพื้นที่ที่มีความโดดเด่นสามารถดึงดูดให้ผู้มาพบเห็นหรือนักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาเยือน เพื่อชมสภาพธรรมชาติ เจ้าของพื้นที่จึงต้องเตรียมมาตรการรองรับ ในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างระมัดระวัง ฉะนั้นต้องทำการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่ทำให้จำกัดความที่มีความละเอียดอ่อนทั้งด้านระบบนิเวศวิทยธรรมชาติ และสิ่งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ อีกทั้งการพัฒนาในด้านใดก็ตามให้อยู่ในขีดความสามารถของทรัพยากรนั้น ๆ ดังผู้นำทฤษฎีและแนวคิดได้กล่าวไว้ดังนี้

กมลลา สุพรรณ (2539:135) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูงมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องมากที่สุด และจากการทดสอบพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2540 – 2559) ภาวะเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการนำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทำให้พื้นที่ชายฝั่งบางแห่งมีสภาพเสื่อมโทรม และมีแนวโน้มจะสูญเสียทรัพยากรไปก่อนเวลาอันควร เพื่อให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศที่เกื้อกูล และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งหวังให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีนโยบายและแนวทางการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรชายฝั่งทะเลดังนี้

1. การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ยังส่งเสริมการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินและทรัพยากรที่สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับ และกำหนดเขตปลอดภัยการพัฒนาริเวณชายฝั่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดระเบียบและควบคุมการพัฒนาการขยายตัวของชุมชนชายฝั่งทะเล การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายหาดให้เหมาะสม จัดระบบกำจัดขยะมูลฝอยระบบบำบัดน้ำเสีย กำหนดมาตรการป้องกันความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำทะเล เนื่องจากโครงการพัฒนาของภาครัฐและเอกชนเพื่อป้องกันและรักษาคุณภาพน้ำทะเลและกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรด้วยการห้ามถมดินชายหาด ชายทะเลและที่ได้น้ำทะเล รวมทั้งประชาสัมพันธ์

ให้ความรู้ถึงการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร นักการเมือง ประชาชน องค์กร สถาบันการศึกษาให้รู้จักถึงคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลต้องคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์และศักยภาพการผลิตของทรัพยากร โดยมีระบบการบริหารและการจัดการแบบผสมผสานมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ จัดทำแผนและกำหนดบทบาทดำเนินการตามแผนมีการตรวจสอบติดตามผล รวมทั้งจะต้องมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ และการจัดรูปแบบของครุฑมาให้เหมาะสมกำหนดเขตการใช้พื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ได้น้ำทะเลให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและควบคุมกิจกรรมที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2. การสงวนรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล

การสงวนและรักษาระบบนิเวศให้เหมาะสมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดเขตป่าชายเลน เขตแนวปะการัง พื้นที่ที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ โดยการจัดการวางแผนอุทยานแห่งชาติทางทะเลให้ครบทุกพื้นที่ กำหนดเขตสงวนบริเวณชายฝั่ง กำหนดควบคุมดูแลบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อบริเวณพื้นที่และทรัพยากรชายฝั่งทุกประเภท มีการรักษาและฟื้นฟูชายหาด ส่วนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กล่าวถึง การวางแผนพัฒนาและการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล ว่าจะต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถ (Carrying capacity) ของสภาพแวดล้อมเพื่อให้มีใช้ประโยชน์ต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ไม่ว่าจะปัญหาหน้าเสีย ปัญหาขยะ ปัญหาการรุกรานของอาคารบ้านเรือน ปัญหาการเก็บและทำลายแนวปะการัง โดยเน้นคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541) ได้ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวถึง การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 17) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวไว้ว่า องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบก่อให้เกิดผลประโยชน์และก่อให้เกิดผลเสียหายจากการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยวหรือแหล่งความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวต่างๆ ในลักษณะที่มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสถานที่ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และมีสัญลักษณ์ต่อการรับรู้ที่แน่นอนคงที่สามารถกำหนดกิจกรรม ให้บุคคลได้รับรู้เกี่ยวกับคุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะต่าง ๆ แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ที่ให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันน่าจะมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันอีกด้วย และมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยการศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ คือบริบทของพื้นที่ที่ทำการวิจัยมีสภาพลักษณะสิ่งแวดล้อมที่เหมือนและ

ใกล้เคียงกับงานวิจัยและคำจำกัดความของแนวคิดที่ได้ทำการศึกษามาจากข้างต้นเพื่อความน่าเชื่อถือของผลงานจึงนำผลงานดังกล่าวมาอ้างอิงเพิ่มเติม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกลยุทธ์ที่จะผนึกกำลังร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชนโดยมุ่งหวังการพัฒนาความสามารถของประชาชน ให้ความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเองซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะเข้ามาแสดงความคิดเห็นในการกำหนดรูปแบบพัฒนาที่จะเน้นคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังผู้นำแนวคิดที่น่าเชื่อถือได้กล่าวไว้

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา ตำบลสะเอียบ จังหวัดแพร่ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ จำนวน ที่ดินที่ใช้ประโยชน์ ความรู้ความคิดเห็น การได้รับรู้ข่าวสารของประชาชนท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความเห็นพ้องต้องกันของเพื่อนบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

อโนทัย เพียรคงชล (2540) ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วม 4 กิจกรรม ได้แก่ การจัดบริการด้านที่พัก การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง และมีส่วนน้อยที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึกและการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม

สุภาภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 10) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ อาชีพ ความคิดเห็น และการได้รับข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น และความรู้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วรรณพร วนิชชานุกร (2541) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในนิเวศท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าการกำหนดให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น นับว่าเป็นโอกาสในการคืนอำนาจการจัดการทรัพยากรให้กับผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ นับตั้งแต่การท่องเที่ยวควรจะเป็นลักษณะใด ชนิด และปริมาณของ

นักทอ่งที่วที่หุมนตองการ การกำหนดอัตราการขยายตัวที่สม่าเสมอ และสิ่งที่สำคัญ คือ การทอ่งที่วเชิงอนุรักษ์นี้ควรเป็นขนาดเล็กที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของธุรกิจ

สมชาย สนั่นเมือง (2541) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวถึง ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะต้องมีการมุ่งไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งทอ่งที่ว เพื่อการรองรับการทอ่งที่วแบบยั่งยืนให้มีความครบถ้วน คือ

1. ระดับนโยบาย จะต้องมีการหาทางให้สมาชิกในชุมชนทุกคน ทุกระดับ รับทราบนโยบายการทอ่งที่วแบบยั่งยืน

2. ระดับแผน จะต้องหาทางให้ชุมชนเข้าใจแบบแผนการทอ่งที่วแบบยั่งยืนให้ชัดเจนทุกระดับของแผน

3. ระดับปฏิบัติ ให้สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทุกชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งทอ่งที่วศึกษาแผนปฏิบัติแนวทาง และวิธีการปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับดำเนินการไปถูก ทิศทางแล้ว

4. มีการติดตามผลและให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

นาคม ชีรสุวรรณจกร (2546 : 12) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการทอ่งที่วเชิงนิเวศ ภูมิศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการทอ่งที่วเชิงนิเวศในระดับปานกลาง โดยที่ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการทอ่งที่วเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความรู้เกี่ยวกับการทอ่งที่วเชิงนิเวศและการให้คุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการทอ่งที่วเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่ชุมชนนั้น ๆ มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการสร้างอาชีพในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและคงอยู่ร่วมกับชุมชนตลอดไป มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย “การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการทอ่งที่วเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ภูมิศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่” คือ การวิจัยครั้งนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ เช่น ชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ นักทอ่งที่ว อื่น ๆ เข้ามาร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาแนวคิด เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัย

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Social action theory)

เวเบอร์(สุนทรีย์ พรหมเมศ, 2542) นิยามสังคมวิทยาว่า เป็นศาสตร์ที่มุ่งให้เข้าใจพฤติกรรมทางสังคมอย่างชัดเจน ให้คำอธิบาย กำเนิด สาเหตุ และผล ในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ทั้งสติและแรงจูงใจ เป็นส่วนสำคัญในการตีความ แนวคิดของเขาแสดงถึงแนวโน้ม ใน ศ.ศ. ที่ 20 ซึ่งเป็นแนวนำเอาจิตวิทยาสังคมเข้ามาใช้ เขาแบ่งพฤติกรรมของมนุษย์เป็น 4 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมที่กำเนิดตามขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีเป็นผู้กำหนด
2. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่บวก หรือ ลบ เช่น ความเกลียดชัง หรือความจงรักภักดี
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้น เพราะเป็นไปตามความคาดหมายของสังคม หรือบุคคลอื่น ๆ ที่กำหนดไว้แล้ว
4. พฤติกรรมที่มีความมุ่งหมาย เมื่อผู้กระทำพบกับสภาพการณ์ที่มีเป้าหมายและวิถีทางหลาย ๆ อย่าง ผู้กระทำมีอิสระที่จะเลือกปฏิบัติตามความสามารถของตน

ในการวิเคราะห์พฤติกรรม แรงจูงใจ และความตั้งใจ เป็นสิ่งสำคัญ เวเบอร์เชื่อว่า สังคมวิทยาเป็นวิชาศึกษาให้เข้าใจสังคม โดยผู้วิจัยหลักวินิจฉัยความหมาย หรือ ความตั้งใจที่แฝงอยู่เบื้องหลังของพฤติกรรมที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคล จึงเห็นได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมของคนนั้น เป็นกุญแจดอกสำคัญไขไปสู่ความเข้าใจ และความตั้งใจของบุคคลเวเบอร์ให้ความเข้าใจมี 2 อย่าง

1. ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจริง เป็นสิ่งที่เห็น ได้รู้ได้จากพฤติกรรมที่เปิดเผย
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจ ที่เปลี่ยนไปตามเวลาและหน้าที่

เวเบอร์ สรุปได้ว่า แนวความคิดเบื้องต้นที่สุดในสังคมวิทยา คือ การกระทำเขาได้ศึกษาเรื่องการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมว่า เนื่องมาจากตัวกำหนด 3 อย่าง คือ 1) ชั้น 2) สถานภาพ 3) สังคม

เวเบอร์ อธิบายชั้นทางสังคม เป็นตำแหน่งของคนในลักษณะที่ใช้วัตถุวิสัยเป็นเครื่องตัดสิน เช่น ทรัพย์สิน รายได้ หรืออำนาจเงิน ชุมชน หรือการจัดกลุ่มของคนในลักษณะนี้ จึงพิจารณาได้จากวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งชนกลุ่มนี้มีโอกาสสามารถจัดหาสินค้าบริโภคตามที่ตนต้องการสถานภาพ เป็นระดับของเกียรติภูมิในชุมชน ตำแหน่งทางสถานภาพ จิตวิสัยจึงเป็นเครื่องกำหนด

พรรคการเมือง หมายถึง อำนาจเหนือการกระทำของผู้อื่นในชุมชน ในสังคมอุตสาหกรรม อำนาจทางการเมืองได้มาจากตำแหน่งขององค์การจัดระเบียบราชการ ซึ่งเป็นรูปแบบอันหนึ่งของหน่วยงานทางสังคม หรือการจัดระเบียบทางสังคม

สำหรับ มาร์กซ์ พิจารณาอำนาจการเมือง และเกียรติภูมิเป็นผลมาจากตำแหน่งทางเศรษฐกิจ ส่วนเวเบอร์ ชี้ให้เห็นว่าชั้นทางสังคม สถานภาพ และพรรคการเมือง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน เช่น คนที่มีทรัพย์สิน มีรายได้ดี แต่อาจไม่มีเกียรติทางสังคมในกลุ่มสถานภาพเดียวกัน อาจมี

ทั้งคนมั่งคั่งและคนยากจนก็ได้ และคนในระดับเดียวกันอาจมีทรัพย์สิน เกียรติ สถานภาพ ตลอดจนมีอำนาจทางสังคม และการเมืองได้

เวเบอร์ให้ความสำคัญทางศาสนาเช่นเดียวกันกับ เดอโค้ม แต่แนวความคิดของเดอโค้ม แคบกว่าเวเบอร์ ใช้หลักหลายวิชาเข้ามาอธิบาย เช่น เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย ปรัชญา ทั้งเวเบอร์ และเดอโค้ม ต่างมีความเห็นอย่างเดียวกันว่า การจัดระเบียบทางศีลธรรม เป็นจุดสำคัญในการวิเคราะห์สังคม และเห็นว่าศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคมขึ้น

สังคมวิทยาของเวเบอร์ พัฒนาออกไปในแนวการศึกษาสถาบันทางสังคม เขาถือว่า การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมต้องมีความเข้าใจ อธิบายจากกรอบที่เกี่ยวข้องได้ เวเบอร์ได้สร้างแบบอุดมทัศน์ขึ้นเพื่อศึกษาให้ถูกต้องว่าลักษณะใดมีค่าแก่การสังเกตและวัดได้ที่เขาให้ความสนใจนี้ เพราะว่ามีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์มาก่อนแบบอุดมทัศน์เป็นรูปธรรมหรือส่วนย่อย ๆ ที่เป็นสมมุติฐานส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมา เพื่อให้มีการเปรียบเทียบที่ถูกต้องและจะมีการยอมรับก็ต่อเมื่อไม่ได้ขัดต่อความรู้สึกทางวิทยาศาสตร์จะต้องมีเหตุและเกี่ยวโยงให้เกิดผล

เวเบอร์ได้จำแนกความเชื่อเป็น 3 ประเภท โดยจัดแบ่งในหลักเกณฑ์พื้นฐานของอำนาจหน้าที่คือ

1. อำนาจหน้าที่แบบชนบทรรมนิยมประเพณี อำนาจประเภทนี้พบได้ในประวัติศาสตร์ ผู้ได้รับคำสั่งจะเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่ง เพราะความจงรักภักดีต่อตัวบุคคลผู้ออกคำสั่ง
2. อำนาจหน้าที่แบบบุญญาธิการ ผู้ออกคำสั่งมีบุคลิกลักษณะพิเศษบางประการ เช่น การเป็นวีรบุรุษ ศาสตราทางศาสนา หรือผู้ประจักษ์ประจักษ์ประจักษ์
3. อำนาจหน้าที่ตามตัวบทกฎหมาย เวเบอร์ เห็นว่า อำนาจหน้าที่ชนิดนี้ มีลักษณะสมเหตุสมผลที่สุด อำนาจตามตัวบทกฎหมายนี้เองเป็นมูลฐานก่อให้เกิดระบบราชการสมัยใหม่ และเวเบอร์ ได้จำแนกประเภทระบบราชการแบบอุดมคติ เป็น 3 แบบ คือ ระบบราชการแบบโบราณดั้งเดิม เป็นระบบราชการในสังคมโบราณดั้งเดิม การบริหารงานยังสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ ข้าราชการและนักบริหารปฏิบัติหน้าที่ทางสถาบันอื่น ๆ ด้วย การเลือกตัวบุคคลมีมาจากพื้นฐานพิจารณาโดยเฉพาะการประเมินผลใช้เกณฑ์อย่างอื่นมากกว่าความสามารถ

ระบบราชการแบบบุญญาธิการ จะมีผู้นำที่มีอำนาจแบบบุญญาธิการ ตัวอย่าง เช่น ผู้นำของพรรคนาซี ในเยอรมันก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้นำให้กำเนิดศาสนา และลัทธิต่าง ๆ ในโลก ระบบราชการแบบนี้ ผู้นำได้รับและรักษาอำนาจที่มีการพิสูจน์ความสามารถ เช่น ในเชิงการสู้รบ สถิติปัญญา มีข้าราชการใกล้ชิดเป็นบริวาร ปฏิบัติตามคำสั่งผู้นำ การคัดเลือกโดยการแสดงความซื่อสัตย์ จงรักภักดี มีการบำเหน็จความดีความชอบ มีการลงโทษ ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้นำ

แบบตามตัวบทกฎหมาย เหมาะสมที่สุดต่อระบบราชการสมัยใหม่ในปัจจุบันนี้ บทบาทผู้บริหาร มีความชำนาญเฉพาะด้านมีการคัดเลือกข้าราชการตามเกณฑ์ของความสามารถ เช่น การสอบแข่งขัน การบรรจุ แต่งตั้งโยกย้าย เป็นไปตามหลักเกณฑ์สากลนิยม เป็นต้น

มีผู้วิจารณ์ว่าระบบราชการของ เวเบอร์ ยังคลุมเครือหลายประเด็น เช่น กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพของอำนาจหน้าที่ของระบบราชการขึ้นอยู่กับ

1. บันทัดฐานของกฎหมาย หรืออาจใช้ข้อตกลงที่เหมาะสม หรือทั้งสองประการด้วยการเรียกร้องให้มีการเชื่อฟัง ซึ่งอาจแย้งได้ว่า โดยลักษณะของระบบราชการโดยตัวเองแล้วควรมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องใช้ข้อผูกพันอื่น ๆ

2. การสร้างแบบอุดมทัศน์ มองในแง่ประโยชน์ของลักษณะหน้าที่ตามตัวบทกฎหมาย ในลักษณะที่ 3 เวเบอร์ ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคที่จะขัดขวางเป้าหมาย เช่นการเกิด Red tape คอรัปชัน การให้ค่าน้ำร้อนน้ำชา วิกฤติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

นักวิชาการบางคนว่าระบบอุดมทัศน์ของเวเบอร์ ไม่สามารถที่จะใช้ไปศึกษา หรืออธิบายถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากการพัฒนาการ และการสร้างประเทศใหม่ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นแบบหลักของระบบบริหารของประเทศที่พัฒนาแล้ว

ทัลคอต พาร์สัน (Talcott Parsons ค.ศ. 1902) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน สนใจทางด้านชีววิทยา สำเร็จการศึกษาจาก London School of Economics ศึกษาาร่วมกันกับนักสังคมวิทยา ฮอบเฮาส์ และกินส์เบิร์ก และ นักมานุษยวิทยา มาลินอฟสกี ที่ ไฮเดลเบิร์ก เขาเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่องแนวความคิดนายทุนนิยมในทฤษฎีของเวเบอร์ และซอมบาร์ต ต่อมาเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด ผลงานชิ้นแรกคือ โครงสร้างการกระทำทางสังคม (ค.ศ. 1937)

พาร์สัน เห็นความสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีโดยทั่วไปของพฤติกรรมมนุษย์ เขาใช้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ในการอธิบาย และเห็นว่า เนื้อหาที่เหมาะสมกับสังคมวิทยา คือ การกระทำทางสังคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก เวเบอร์, ชเนนิคสกี (Znaniecki) โครงสร้างของการกระทำทางสังคม พาร์สัน ว่าเป็นพฤติกรรมที่สมัครใจ การวิเคราะห์ส่วนใหญ่คือ วิธีการปฏิบัติและเป้าหมาย การแสดงรูปทฤษฎีของการกระทำทางสังคม มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ในทฤษฎีต่าง ๆ ของเวเบอร์, เดอไคม์, พารีโต และอัลเฟรด มาร์แชล

งานของเขาได้จัดรวมเป็นเล่ม คือ ทฤษฎีเบื้องต้นของการกระทำ (Toward a general theory of action 1951) พาร์สัน ว่าการกระทำมีกระบวนการเกี่ยวข้อง 3 อย่าง คือ

1. ผู้กระทำ
2. สถานการณ์
3. การแสดงออกของผู้กระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและค่านิยม และจะแสดงออกในรูปของ

1) ผู้กระทำแสดงพฤติกรรมเนื่องมาจากความต้องการของตนเอง ในความคิดของเขานี้ บางทีหล่อมล้ำกับทัศนคติ

2) ผู้กระทำใช้ความสัมพันธ์กับอารมณ์เป็นการแสดงออก

3) โดยวิธีนี้ ผู้กระทำมีการวัดว่าจะเลือกกระทำสิ่งใด คือ มองในรูปผลประโยชน์หลักทั้ง 3 ประการนี้ เป็นพื้นฐานในการจัดระเบียบของ

(1) การจัดระเบียบทางสังคม

(2) การจัดระเบียบทางบุคลิกภาพ

(3) การจัดระเบียบทางวัฒนธรรม

การจัดระเบียบทางสังคม พาร์สันว่าเป็นการรวมของผู้กระทำเป็นจำนวนมากมากที่เข้ามาสังสรกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นข่ายของความสำคัญระหว่างผู้กระทำทั้งหลายบุคคลจำนวนเหล่านี้ ได้รับแรงจูงใจที่มีผลทำให้เกิดความพึงพอใจ ให้ความสำเร็จที่ได้ผลดี ความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านี้ในสถานการณ์เช่นนี้เป็นการจัดระเบียบในรูปแบบร่วมกัน ที่มีโครงสร้างทางวัฒนธรรม

เขาให้แง่คิด วัฒนธรรม ว่าเป็นผลของการจัดระเบียบของการติดต่อกับทางสังคมของมนุษย์ และวัฒนธรรม ก็เป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบ การติดต่อทางสังคมของมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งเขาก็ยังคงความคิดเดิมทางมนุษยวิทยาไว้ว่า วัฒนธรรมมีการสืบทอด เรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกัน พาร์สัน ได้แบ่งรูปวัฒนธรรมออกเป็น 3 รูปเช่นกัน คือ

1. เป็นการจัดระเบียบในเรื่องความคิด ความเชื่อ

2. เป็นการจัดระเบียบของสัญลักษณ์การแสดงออกทางอารมณ์ เห็นได้จากงานศิลปะต่าง ๆ

3. การจัดระเบียบของค่านิยม เป็นรูปแบบรวม รูปแบบวัฒนธรรมนี้เป็นการจัดระเบียบที่ใช้เหตุผลสมกลมกลืน ทั้งศิลปะ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และศีลธรรม

ทฤษฎีของ พาร์สัน ที่เป็นแกนกลาง คือ หน้าที่ของโครงสร้าง เขาศึกษาสถานภาพและบทบาทของผู้กระทำ สถานภาพของผู้กระทำ สถานภาพของผู้กระทำได้รับการพิจารณาว่าเป็น โครงสร้างบทบาทซึ่งแยกออกจากสถานภาพไม่ได้เป็นส่วนที่ไม่อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นส่วนพฤติกรรมของผู้กระทำ เมื่อเราพิจารณาในสำคัญของหน้าที่การจัดระเบียบของสังคม สถาบันซึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นโครงสร้างซึ่งคนจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกันวัฒนธรรมตามบทบาทของสังคม การขึ้นต่อกันของรูปแบบทางบทบาทต่าง ๆ มากมายเหล่านี้จึงเกิดสถาบันขึ้น

สถาบันต่าง ๆ พาร์สัน ถือว่าเป็นแกนกลางของสังคมวิทยา เขาให้นิยามสังคมวิทยา หรือทฤษฎีสังคมวิทยาว่า เป็นด้านของทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดรวมเข้าสู่การเป็นสถาบัน การเข้าสู่การเป็นสถาบัน พาร์สัน ย้ำว่าเป็นกลไกรวมพื้นฐานการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งรวมทั้งโครงสร้างหรือรูปแบบของค่านิยมการจัดระเบียบทางสังคม และการนำค่านิยมในบุคลิกของคน

เข้าร่วมด้วยกัน ฉะนั้น ในการเกิดสถาบันขึ้น โครงสร้างที่สำคัญ คือ สังคม วัฒนธรรม บุคลิกภาพ หรือ แรงจูงใจ

เขาให้ความหมายของบุคลิกภาพคือ การมีมโนธรรมในเรื่องบทบาท ซึ่งภายในมโนธรรม ก็คือ แรงจูงใจที่จะยอมรับผลประโยชน์ของกลุ่มเหนือผลประโยชน์ส่วนตัวในขอบเขตที่เหมาะสม ซึ่งทำให้เห็นว่า ค่านิยม แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ การอธิบายของ พาร์สัน จึงอธิบายในทางจิตวิทยา บางครั้งก็เป็นจิตวิเคราะห์ เขาอธิบายการจัดระเบียบทางสังคมใกล้ชิดกับจิตวิทยามาก การอธิบายที่กว้างออกไปมีรูปแบบการคาดหวังของบทบาทที่จะกระทำที่เขาให้รูปแบบการเลือก 5 ชนิด และสังคมวิภาษมัยต่อมาถือว่าเป็นหลักในทฤษฎีของเขา

1. เขากล่าวว่า ในการกระทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ผู้กระทำทุกคนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลดีที่สุด แต่ในบางขณะคนเราก็ต้องเป็นกลางในบางสิ่งบางอย่างเมื่อมีระเบียบหลักเกณฑ์ขึ้นมา
2. ผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคมที่จะให้บุคคลทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือผลประโยชน์ของกลุ่มเพียงใด
3. สาทล กับ โดยเฉพาะ สาทลหมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำปฏิบัติได้โดยมาตรฐาน ค่านิยมของคนไม่ว่าที่ใด โดยเฉพาะปฏิบัติโดยเฉพาะบางแห่งบางกลุ่มเท่านั้น
4. บทบาทติดตัวมา กับบทบาทเมื่อได้รับความสำเร็จแล้วภายหลังซึ่งเขาย้ำให้เห็นว่าความสำเร็จในเป้าหมายบางอย่างของคนกำหนดขอบเขตการกระทำของคนขึ้นมาใหม่
5. การเจาะจงกับการแพร่กระจาย ผลประโยชน์โดยเฉพาะของบุคคลจะกำหนดบทบาทในลักษณะพิเศษ ซึ่งจะตรงข้ามกับรูปแบบ ผลประโยชน์ไม่เฉพาะเจาะจง

จากรูปแบบ 5 ประการ เป็นเหตุผลที่ทำให้คนมีบทบาท หรือหน้าที่ขึ้นมา เขาเน้น “หน้าที่” เขามักให้ความหมายของ “หน้าที่” ด้วยการอธิบายการกระทำทางสังคมและยังย้ำอีกว่าในด้านมาตรฐานของชีวิตสังคม การกระทำทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และพฤติกรรมที่ได้รูปแบบโดยบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม และสังคม “สังคม” คือ การจัดระเบียบทางศีลธรรม

ทฤษฎีของ พาร์สัน เป็นผู้วิจารณ์ว่า โดยรากฐานไม่ได้อาศัยกฎเกณฑ์ ไม่ถูกต้องนักเป็นสมมติฐานทางทฤษฎีสังคมโดยทั่วไป อธิบายเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ ทฤษฎีของเขาแยกออกจากจิตวิทยาไม่ได้ เขาเองไม่ได้ให้ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม และการจัดระเบียบทางสังคม พาร์สันกลับกล่าวว่า การจัดระเบียบทางสังคม เป็นบทบาทที่ได้รับการคาดหวังให้กระทำ นอกจากนี้ศัพท์ที่ใช้ยังยากแก่ผู้อ่าน เช่น การใช้แนวความคิดเก่า มาให้คำศัพท์ใหม่ภายหลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ที่เขาใช้แนวทางจิตวิทยาเข้าอธิบายก็ได้ให้ความเข้าใจอย่างกว้าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(Sustainable tourism development)

ปัจจุบันมีการแข่งขันด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวต้องประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวจากภัยคุกคามจากด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน ดังเช่น นโยบาย โครงการ และผู้นำทางความคิดได้กล่าวไว้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวว่า แนวทางการสร้างกรอบแนวนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มี 8 ประการ ด้วยกัน คือ

1. มุ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศ
2. ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่จะมึผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
3. ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้านของจำนวนนักท่องเที่ยวตัวสถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรวม
4. มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น
5. เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน
6. คุณค่าสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง มีค่าเพียงพอที่จะเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น ความอยู่รอดระยะยาวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเลยได้
7. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับหลักการข้างต้น
8. ภาครัฐกิจท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และภาครัฐมีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและวางอยู่บนหลักการจากกรอบแนวคิด 88 ประการ ข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของชุมชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความมีสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

โครงการพัฒนาที่สูงไทย - เยอรมัน (2540) ได้เสนอการจัดการ และ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ในคราวฝึกอบรมการสื่อความหมายทางธรรมชาติ และ วัฒนธรรมไว้ว่าการพัฒนานั้นต้องมองการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบตั้งแต่

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้ยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ หรือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงกายภาพ และเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการตลาดอย่างยั่งยืน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการ

3. การจัดการด้านการบริการ ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนสื่อความหมายธรรมชาติ

4. คำนำถึงและผลักดันให้เกิดความยั่งยืนในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2542) ได้สรุปว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 6 ประการ คือ

1. การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
3. การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว
4. ด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว
5. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
6. การพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการศึกษาคั้งนี้ คือ การใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนกับประชาชน ด้วยการจัดการในรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวภายใต้ความร่วมมือร่วมใจด้วยการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายในชุมชนและการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆ นอกชุมชน การท่องเที่ยวมุ่งเน้นจรรโลงและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถอำนวยประโยชน์ด้านเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชน ด้านความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู้ คือ เป็นชุมชนกำลังพัฒนาที่มีการศึกษาพื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องหามาตรการ แนวคิดต่าง ๆ มาทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาบ้านสังกาอู้ให้เป็นแหล่งรายได้ที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์

ประเทศไทยประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม ที่แสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรมและพิธีการ รวมไปถึงการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูดและการประกอบอาชีพที่ส่วนหนึ่งแสดงถึงความสามารถในเชิงช่างสร้างงานฝีมือที่งดงาม คือหนึ่งในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศ เมื่อก่อนนี้การเดินทางท่องเที่ยวในบ้านเรา เป็นเพียงการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เพื่อชมธรรมชาติที่บริสุทธิ์สวยงาม เป็นการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในเส้นทางของการศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่ง

กันและกัน ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รูปแบบหนึ่งที่ได้รับค่านิยม คือ การท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันคนในท้องถิ่น อยู่บ้านเดียวกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่นที่หมู่บ้าน อาผ้า (ชาวเขาเผ่าอาผ้า) หมู่บ้านยะฟู (ชาวเขาเผ่าลาหู่) และบ้านจะแล (ชาวเขาเผ่าลาหู่) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 11 บ้านห้วยแม่ซ้าย ตำบล แม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ นักท่องเที่ยวจะได้ปฏิบัติตนเหมือนกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เช่น เช้าขึ้นทำอาหาร เตรียมข้าวห่อไปทานกลางวัน สายหน่อยออกไปทำไร่ทำนา ปลูกผัก ผู้หญิงอาจอยู่บ้านทำงานฝีมือ ทอผ้า จักรสาน ได้รับประทานอาหารท้องถิ่น ซึ่งอาจเก็บผัก ตกปลาตนเอง ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนต่างไปจากที่เราเป็นอยู่

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) โดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยวซึ่งมีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเข้าไปให้การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนา เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์แบบยั่งยืนและได้มาตรฐาน จึงได้จัดโครงการศึกษาความต้องการบริการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home stay) ที่เกาะช้าง จังหวัดตราด ระหว่างวันที่ 12 – 18 พฤษภาคม เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรม ปัญหาอุปสรรค ที่เกิดจากการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ของผู้ประกอบการและผลกระทบที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชนและพื้นที่ที่ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ อีกทั้งจะสำรวจความต้องการของชาวบ้านที่ต้องการจะประกอบธุรกิจโฮมสเตย์อีกด้วย ตลอดจนมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะกับผู้ที่เกี่ยวข้องบนเกาะช้างทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาธุรกิจโฮมสเตย์บนเกาะช้างให้ได้มาตรฐานในระดับสากล และมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่เกาะช้างเพิ่มมากขึ้น

โฮมสเตย์ หรือที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เป็นการบริการที่นักท่องเที่ยวสามารถพักแรมกับเจ้าของบ้าน มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้ ตลอดจนศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการดำเนินกิจกรรม ก่อให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ที่กำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

เกาะช้าง เป็นเกาะหนึ่งซึ่งอยู่ในจังหวัดตราด มีความสวยงามของธรรมชาติที่หลากหลายและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนหมู่บ้านชาวประมง จึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ต้องการเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังนั้นธุรกิจโฮมสเตย์ จึงเกิดขึ้นบนเกาะช้างและกำลังเป็นที่สนใจของชาวบ้านเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเกาะช้าง

หมู่บ้านโรงถ่าน ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีการทำธุรกิจโฮมสเตย์และได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีนักท่องเที่ยวมาพักเป็นประจำและสามารถสร้างรายได้ให้กับเจ้าของบ้านพอสมควร และขณะนี้เกาะช้างมีผู้ต้องการที่จะทำธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์อีกประมาณ 20 ครอบครัว หากมีผู้สนับสนุนให้แนวทางที่ถูกต้อง มีการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน ควบคู่

ไปกับการพัฒนาเกาะช้างในด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่าจะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนบนเกาะช้างได้เป็นอย่างดี

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2547) ได้กล่าวว่าเมื่อก่อนนี้การเดินทางท่องเที่ยวในบ้านเราเป็นเพียงการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เพื่อชมธรรมชาติที่บริสุทธิ์สวยงาม เป็นการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในเส้นทางของการศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การสัมผัสชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้น ต้องอาศัยเวลา และความใกล้ชิดเป็นอย่างมาก โฮมสเตย์ (Home stay) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยม ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันคนในท้องถิ่น อยู่บ้านเดียวกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น การสร้างบ้านเรือที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพ เหล่านี้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศ นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นจากคนในท้องถิ่นซึ่งพร้อมจะให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยจิตวิญญาณ มิตรไมตรี นอกจากนี้ผู้เดินทางสามารถเลือกที่จะเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การประกอบอาชีพหัตถกรรมพิธีกรรม ประเพณี ตลอดจนกิจวัตรประจำวัน และพักค้างคืนในที่พักที่มีรูปแบบเช่นเดียวกันคนในท้องถิ่นนั้นได้

การจัดการบริการที่พักโฮมสเตย์ นับเป็นกิจกรรมการให้บริการที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนทุกคนในชุมชน เจ้าของบ้านสามารถได้รับประโยชน์โดยตรงและทางอ้อมจากนักท่องเที่ยว โดยตรงคือ รายได้อันเป็นเงินตรา ทางอ้อม คือ มิตรภาพ ความเป็นเพื่อนต่อกัน นอกจากนี้ยังได้กระจายรายได้แก่บุคคลอื่น ๆ ในชุมชน เช่น เจ้าของเรือนำเที่ยว เจ้าของรถนำเที่ยว กลุ่มอาชีพหรือบุคคลที่ผลิตของที่ระลึก เป็นต้น ทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชน และพัฒนาภาพรวมของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

พรพรรณ เปล่งปลั่ง (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน และศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีพื้นที่ในการศึกษา คือ ตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มคนที่ศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน กลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งคณะกรรมการบริหารประชาคมและสมาชิกประชาคม กลุ่มพันธมิตรของประชาคมกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำ และกลุ่มนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ คือ

1. ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2530)
2. ตลาดน้ำตลิ่งชันยุคตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530 – 2540)
3. ตลาดน้ำตลิ่งชันยุคทัวร์คลอง (พ.ศ. 2540 – 2548)

พัฒนาการดังกล่าวเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ การตัดถนน การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของระดับประเทศและกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วม และ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในช่วงตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530-2540) เน้นที่การขายสินค้าเกษตรซึ่งเป็นผลผลิตจากสวนของชาวบ้านในพื้นที่เขตตลิ่งชัน การจัดการตลาดน้ำดำเนินการโดยสำนักงานเขตตลิ่งชัน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงที่ 3 คือ ยุคทัวร์คลอง (พ.ศ.2540 – 2548) ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำโดยมีกิจกรรมเพิ่มเติมขึ้นมาคือ การจัดแสดงดนตรี และการท่องเที่ยวทัวร์คลอง จากเดิมที่มีเพียงการขายสินค้าการเกษตร

การจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำในช่วงที่ 3 นี้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีการจัดตั้งประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ขึ้น และขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมโดยมีกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มโรงเรียน กลุ่มวัด กลุ่มเจ้าของสวน เป็นต้น พัฒนาการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ เมื่อมีกระแสตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วงปี พ.ศ. 2545 ตลาดน้ำตลิ่งชันก็ได้นำเอาแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทัวร์คลองที่ตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

นิตยสารเนชั่นแนล จีโอ กราฟฟิก แทรเวลเลอร์ 1 ใน 3 ของโลก (2547) เกาะยวน้อยเป็นเกาะเล็ก ๆ เกาะหนึ่งในอ่าวพังงา โดยอยู่ใกล้ ๆ กับเกาะยาวใหญ่ ประชาชนบนเกาะส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม และเกาะยวน้อยได้สร้างชื่อเสียงระดับโลกด้วยการคว้ารางวัลมรดกโลก รางวัลดูแลรักษาจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวได้อย่างดีเด่น (Destination Steward Ship Award) จากนิตยสารเนชั่นแนล จีโอ กราฟฟิก แทรเวลเลอร์ 1 ใน 3 ของโลก และ เกาะยวน้อยได้มีการจัดทำโฮมสเตย์โดยผู้ประกอบการมีฐานะเป็นเจ้าของ และได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดโฮมสเตย์จาก มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม Rest (Responsible Ecological Social Tours) หรือการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อระบบนิเวศน์ และสังคม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบโฮมสเตย์ให้คำแนะนำและช่วยทำการตลาดให้ ส่วนเหตุผลที่ทำให้คนในชุมชนอยากทำโฮมสเตย์ เพื่อต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้คนรู้จักเกาะยวน้อยเพิ่มขึ้น สภาพห้องพักที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นห้องรวม ถ้าเป็นห้องเดี่ยวก็จะพักห้องละ 2 คน โดยบ้านแต่ละหลังจะรับนักท่องเที่ยวได้ หลังละ 4 - 5 คน โดยจะมีที่นอน หมอน ผ้าห่ม พัดลม มุ้ง

เตรียมไว้ให้ ส่วนห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีความสะอาดและปลอดภัย น้ำที่ใช้ภายในที่พักเป็นน้ำ จากแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำบ่อ ส่วนการกำจัดขยะใช้วิธีการเผา และฝังกลบ ส่วนการบำบัดน้ำเสียใช้ การระบายลงทะเล หรือลงพื้นดิน สำหรับค่าบริการ ที่พัก 150 บาทต่อคืน ค่าอาหารมื้อละ 100 บาท และค่า นำที่เยวคนละ 250 บาท แต่ถ้านักท่องเที่ยว ต้องการจะเช่าเรือไปเที่ยวตามเกาะต่าง ๆ ทางชมรมฯ ก็จะมี บริการให้เช่าเรือ โดยเสียค่าเช่าวันละ 1,200 - 3,500 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือ ถ้าต้องการ ดำน้ำ นักท่องเที่ยวจะต้องไปเช่าอุปกรณ์ดำน้ำเอง การจองที่พัก นักท่องเที่ยวสามารถโทรศัพท์จองที่พักกับทาง ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์เกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ส่วนการลงทะเบียน นักท่องเที่ยวใช้การบันทึกลงสมุดเยี่ยม ที่ทำการชมรมฯ การประชาสัมพันธ์ จะมีหน่วยงานราชการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ช่วยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม การท่องเที่ยว จัดการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นในลักษณะศึกษาวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เช่น การวางอวนปู อวนกุ้ง การ ทำนา และการกรีดยาง ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล คอนหอย นำเที่ยวชายหาด ชมหมู่ เกาะดำน้ำ ตกปลา เดินป่า คุนุก จีจรรย์ยาน พายเรือ ชมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การรำรองเง็ง มวยไทย

ชุมชนเข้มแข็งในอ้อมกอดของขุนเขาและสายธาร คีรีวง ชื่อนี้หลายคนคงจำกันได้ว่าเคยเป็นข่าว โด่งดังเมื่อกว่าสิบปีก่อน เมื่อหมู่บ้านคีรีวงต้องประสบกับภัยธรรมชาติ ถูกน้ำป่าที่ไหลป่า จากเทือกเขา หลวง พัดพาเอาท่อนไม้ใหญ่พร้อมโคลนตมลงมาถล่มหมู่บ้านจนเสียหายยับเยิน พร้อมกับชีวิตของผู้คน อีกหลายคน แต่มาถึงวันนี้คีรีวงกลับเปลี่ยนไป ไม่เหลือซากของความเสียหายให้เห็น จะมีก็แต่ความ เข้มแข็งของชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันพัฒนาชุมชนของตน จนได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนพัฒนาที่ยั่งยืน แห่งหนึ่งของภาคใต้ และหนึ่งในความพยายามของการพัฒนาก็คือ การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนในรูปแบบของโฮมสเตย์ โฮมสเตย์คีรีวงตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เริ่มดำเนินการมาหลายปีแล้วโดยความริเริ่มของผู้นำชุมชนกับชาวบ้าน พร้อมกับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ทำให้โฮมสเตย์แห่งนี้ถือกำเนิดขึ้นมา และยืนอยู่ได้ด้วยการบริหารจัดการ บนหลักของความสามัคคีและธรรมาภิบาล ประกอบกับหมู่บ้านคีรีวง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ท่ามกลาง แวดล้อมของธรรมชาติ ในอ้อมกอดของขุนเขาหลวง อันเป็นยอดเขาสูงสุดของภาคใต้ โดยมีสายธาร ไสเย็นจากขุนเขาไหลผ่านกลางหมู่บ้าน ทำให้โฮมสเตย์แห่งนี้มีความชุ่มฉ่ำและอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ความเขียวชอุ่มของไม้ผลนานาชนิด นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนคีรีวงสามารถใช้เวลาทั้งวันในหมู่บ้านได้ โดยไม่เบื่อหน่าย ด้วยการปั่นจักรยานเที่ยวชมธรรมชาติของน้ำตกหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นน้ำตกอ้ายยาง บน อ้ายยางล่าง ลำางา รวมไปถึงการเข้าชมกลุ่มหัตถกรรมต่าง ๆ เช่นกลุ่มข้อมผ้าสีธรรมชาติ กลุ่ม สมุนไพร กลุ่มแปรรูปผลไม้และกลุ่มเกษตรอินทรีย์เป็นต้น หรือจะลงเล่นน้ำในสายธารใสเย็นกลาง หมู่บ้าน ก็สามารถทำให้เพลิดเพลินได้ไม่น้อย หากมีเวลาก็อาจใช้บริการนำเที่ยวเพื่อขึ้นไปพิชิตยอดสูง สุด ของขุนเขาหลวง ซึ่งเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ทำหายไม่น้อย

นอกเหนือจากการได้เข้าพักในบ้านของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ที่พร้อมจะต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความอบอุ่นและอัธยาศัยที่เป็นกันเอง ยังจะได้ลิ้มรสอาหารชาวใต้ที่เจ้าของบ้านตั้งใจปรุงมาอย่างดี ทำให้ใคร ๆ ที่ได้ไปเยือนมีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตและความเป็นอยู่เรียบง่ายแต่เข้มแข็งด้วยความสามัคคีของชาวคีรีวง

สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง (2548) ถ้าคุณกำลังคิดวางแผนท่องเที่ยวในเทศกาลสงกรานต์ที่กำลังจะมาถึง เราเชื่อว่าจังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นเป้าหมายหนึ่งของคุณและของใคร ๆ อีกหลายคน แต่การท่องเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่แบบเดิม ๆ เช่น ไปพักตามโรงแรมในเมือง พอเช้าก็ขับรถไปเที่ยวนอกเมือง ตกบ่ายก็ออกมาสดน้ำกันแถวริมกำแพงรอบคูเมือง ซึ่งก็คือรูปแบบการไปเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่ของคนทั่วไป ซึ่งคุณอาจจะจำเจไม่น้อย แต่ในปีนี้อาจจะฉีกแนวการท่องเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่ของคุณได้ลองไปสัมผัสกันบ้าง นั่นก็คือการไปท่องเที่ยวแบบพักโฮมสเตย์นั่นเอง ซึ่งที่เชียงใหม่ก็มีโฮมสเตย์ดี ๆ ที่คุณ ๆ สามารถจะไปพักกันได้ อย่างเช่นที่โฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งที่จริงก็ไม่ใช่โฮมสเตย์ใหม่แต่อย่างใด เป็นโฮมสเตย์ที่ก่อตั้งโดยชุมชนชาวบ้านแม่กำปองมานานพอสมควรแล้ว แต่เสน่ห์ของแม่กำปองก็ยังเป็นที่เลื่องลือสำหรับผู้ที่เคยสัมผัสมาแล้ว

ไม่ว่าจะเป็นน้ำใจของชาวแม่กำปองบนวิถีชีวิตที่เรียบง่าย บรรยากาศความเขียวชอุ่มและชุ่มฉ่ำสดชื่นของสายน้ำและขุนเขาดอยม่อนล้าน ที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยที่ 10 ถึง 18 องศา ผนวกกับวัฒนธรรมประเพณีอันมีเสน่ห์ของชาวเหนือ ทำให้แม่กำปองเป็นที่ประทับใจของผู้คนที่ไปเยือน จึงไม่แปลกใจเลยที่โฮมสเตย์บ้านแม่กำปองจะได้รับรองมาตรฐานการจัดการ โฮมสเตย์ไทย จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประจำปี 2547 และยังคงได้รับการคัดเลือกให้เป็น OTOP ระดับ 5 ดาว ในประเภทการบริการ อีกทั้งเป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศจนถึงกับมีการมาถ่ายทำสารคดีกันที่นี่ด้วย เมื่อคุณไปถึงคุณจะได้สัมผัสกับการต้อนรับตามประเพณีชาวเหนือ ด้วยการทำพิธีผูกข้อมือรับขวัญและอวยพรท่ามกลางรอยยิ้มอย่างจริงใจของชาวบ้าน อีกทั้งยังมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตการทำมาหากิน เช่น การปลูกเมี่ยงปลูกกาแฟ รวมทั้งได้ลิ้มรสกาแฟสดตำหรับแม่กำปองด้วย และผลไม้อื่นๆ หลายชนิดแล้วยังได้เดินทางเล่นตามธารน้ำใสไหลเย็นซึ่งผ่านกลางหมู่บ้านไปถึงน้ำตกแม่กำปอง ที่ห่างจากหมู่บ้านเพียงไม่กี่กิโลจากนั้นยังจะได้ลิ้มรสอาหารฝีมือชาวบ้านซึ่งตั้งใจปรุงอย่างดีให้คุณพร้อมกับที่พักหลับนอนที่สะอาดที่คุณจะได้พักในบ้านของชาวแม่กำปอง โดยเฉพาะในเทศกาลสงกรานต์นี้ แน่แน่นอนว่าคุณ ๆ ที่ไปเยือนจะได้ร่วมเล่นสงกรานต์แบบฉบับชาวล้านนาอย่างแท้จริง กลางหมู่บ้านแม่กำปองแห่งดอยม่อนล้าน

กล่าวโดยสรุป โฮมสเตย์ เป็นที่พักแรมในชนบท เพื่อศึกษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตในรูปแบบของ พิธีกรรม พิธีการ รวมถึงบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด อาชีพ เพื่อเป็นการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยการกระทำควบคู่ไปกับ การท่องเที่ยว ธรรมชาติ ที่มีคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดงาน แห่ลงรายได้ในชุมชน และ

ผลที่ได้ทางอ้อมคือ ความเป็นมิตรภาพที่ดีต่อกันซึ่งจะนำไปสู่เครือข่ายต่อไป มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โสมสเดย์ คือ ชุมชนดังกล่าวมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน และสามารถที่จะพัฒนาให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขเดียวกันได้ในบางส่วน

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือที่นักท่องเที่ยวนิยมเรียกอีกอย่างคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นความหมายว่า การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษา และการเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพันธุ์ และสัตว์ป่าตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรม ในแหล่งธรรมชาติที่คล้ายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ความหมายว่า การเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อการศึกษา สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่และต่างกันแต่ละท้องถิ่น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องกำหนดแผนการแก้ไขหรือแนวทางแก้ไขปัญหาไว้อย่างชัดเจน การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมจัดการเชิงอนุรักษ์ในอุตสาหกรรมที่มีกิจกรรมอย่างหลากหลายเน้นการสร้างตลาด ทางการท่องเที่ยวที่เน้นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และจำเป็นต้องกำหนดแผนการแก้ไข หรือแนวทางแก้ไขปัญหาย่างชัดเจน ได้เสนอขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหลักคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature – based) และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ego – system) ในพื้นที่ด้วย

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed) ที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกัน และการจำกัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education – based) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และความประทับใจ (Knowledge Experience and appreciation) สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation based) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อการย้อนกลับมาดูแลรักษา และการจัดการท่องเที่ยว หากการท่องเที่ยวใดมีครบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้วจึงจัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สมบูรณ์ (พจนานวนศรี (2541) ได้กล่าวถึงการบริหารการจัดการและการจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าต้องมีที่พัก อาหาร การเดินทาง กิจกรรมการให้ความรู้ การกำหนดราคา และผู้ให้ความช่วยเหลือด้านโครงการ โครงการพัฒนาที่สูงไทย – เยอรมัน (2540) ได้ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะสร้างการยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เพราะสามารถป้องกันปัญหาความขัดแย้ง หรือ การต่อต้านจากชุมชนในภายหลังสุดท้ายเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคม

อลิซาเบท บู (Elizabeth Boo) (เขาวัดอักษร ศรีสกใส, 2545) ผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกา และหมู่เกาะคาริเบียน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม”

เฮคเตอร์ เซมาลอส – ลาสคูเรน (Klektor Ceballos – Laseurain) แห่งสภาพาสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Consecration of Nature and Natural Ore sources หรือ IUACN) ซึ่งเป็นบุคคลแรกๆ ที่ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ พืชพันธุ์และสัตว์ป่ารวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

ทิม การ์ดเนอร์และไซมอน แมคอาเธอร์ (Tim Gardner and Simian Macarthur) (เขาวัดอักษร ศรีสกใส, 2545) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มุ่งสนใจในโอกาสศึกษาเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่นพร้อมรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป จากความหมายของผู้ให้คำจำกัดความข้างต้นพอสรุปได้ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ โดยมุ่งเน้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายใต้จิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวโดยมีผู้เกี่ยวข้องเข้ามาจัดรูปแบบกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดการและมีแผนการอย่างมีระบบ จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมให้จัดรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ

ต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน ดังนั้นแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านตังกาอู คือการพัฒนาบ้านตังกาอู เป็นการศึกษาหาแนวทางพัฒนาระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ภาครัฐ นักท่องเที่ยวต้องเริ่มที่จิตสำนึก เพื่อให้สามารถให้ทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ขยายอาณาเขตออกอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน จำเป็นจะต้องสร้างแนวทางป้องกัน รักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยจึงจำเป็นต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สามารถทำประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนและประเทศชาติได้อย่างคุ้มค่าและไม่ทำให้ทรัพยากรได้รับความเสียหายหรือเกิดการสูญเสียที่น้อยที่สุด ดังผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวไว้ดังนี้

ธวัชชัย บุญโชติ (2540) วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ ศึกษาความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ในบ้านสบรวก หมู่บ้านชาวไทย เชื้อชาติไทยใหญ่ ในดินแดนสามเหลี่ยมทองคำเกือบเหนือสุดของไทย นักภูมิศาสตร์มองความเปลี่ยนแปลง ของหมู่บ้านแห่งนี้ว่าเป็น การเปลี่ยนไปของสถานที่ (Change of place) ในขณะที่นักสังคมวิทยาอธิบายความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในบริบทของความทันสมัย (Modernization) งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของทฤษฎีความทันสมัย และแนวคิด Gemeinschaft และ Gesellschaft ข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้จากการเก็บข้อมูล 5 วิธีด้วยกัน คือ การสำรวจ การสัมภาษณ์แนวคิด การใช้ภาพถ่ายทางอากาศ การตรวจสอบในพื้นที่ (Field checks) และการประชุมปรึกษาหารือ สำหรับการสำรวจนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามขึ้นมา 3 ชุด เพื่อการเก็บข้อมูลข้อค้นพบหลักมี ดังนี้

1. ในระยะเวลาเพียง 10 ปี การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลายประการในบ้านสบรวก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดิน ตัวอย่างเช่น ประชากรถึง 1 ใน 4 ของหมู่บ้านเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาทำงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รายได้ของครัวเรือนและราคาที่ดินพุ่งตัวสูงขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ โดยทั่วไปชาวสบรวกตระหนักถึงผลกระทบในเชิงบวกของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ได้เสนอแนะให้มีการติดตามความตระหนักต่อการท่องเที่ยวของชาวบ้านในระยะยาวเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงอันอาจจะเกิดขึ้น ในทางตรงข้าม การพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดผลทางลบด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การกระตุ้นให้เกิดความแตกต่างทางสังคมและความเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น มลภาวะทางน้ำ ทัศนอุจาด และการรุกรานพื้นที่ป่าโดยชาวบ้าน หากปล่อยให้ผลกระทบทางลบ

เหล่านี้เกิดขึ้นโดยปราศจากการควบคุม ความตระหนักเรื่องการท่องเที่ยวของคนในท้องถิ่นอาจเปลี่ยนไปในทางลบได้ในอนาคต

2. การท่องเที่ยวชักนำให้เกิดการสูญเสียอำนาจการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดิน การสูญเสียอำนาจควบคุมดังกล่าว มีแนวโน้มเร่งให้ปัญหาความแตกต่างทางสังคม และการทำลายทรัพยากรป่าไม้รุนแรงยิ่งขึ้น

3. ชาวบ้านประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนาทักษะทางธุรกิจ เพื่อแสวงหากำไรจากการท่องเที่ยว แม้จะขาดการสนับสนุนจากภายนอก

4. ชาวบ้านสามารถปรับตัวเองโดยใช้กลยุทธ์แบบ 2 ประการ เพื่อที่จะอยู่รอดในท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยว กลยุทธ์ดังกล่าวคือ การฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิม (revitalization) และการยอมรับ (adoption) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนอกจากนี้ผลการศึกษายังได้ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวสามารถกระตุ้นให้เกิดความทันสมัยในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนชนบทสำหรับประเด็นการจัดการการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ได้ชี้ว่า การวางแผน การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้น อาจจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา แม้ว่า การสนับสนุนจากรัฐบาลก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ ท้ายที่สุด งานวิจัยนี้สรุปว่า อาจใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการพัฒนาชนบท บ้านสบรวกเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ปราศจากการสนับสนุนโดยตรงจากรัฐบาล การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่สำคัญ แน่นนอนที่สุด แรงสนับสนุนจากรัฐบาลย่อมเป็นสิ่งจำเป็น หากต้องการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชนบท

ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) แนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ฟื้นฟู อนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปเพื่อให้ สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

1.1 รณรงค์เผยแพร่ให้ความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ให้มีกลไกการพัฒนา และ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเฉพาะพื้นที่ โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการที่มาจากภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นทำหน้าที่วางแผนกำหนดนโยบายและประสานการพัฒนา

1.3 นำมาตรการทางกฎหมายมาใช้จริงจังกในการควบคุมและสิ่งปลูกสร้างเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันเป็นของรัฐและการใช้ประโยชน์ในที่ดินแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งสาธารณะอื่นๆ

1.4 สนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชน พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มจุดดึงดูดความสนใจ นอกจากอาศัยแหล่งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การกีฬา และสุขภาพ เป็นต้น

2. พัฒนากำลังคนที่เป็นคนไทยให้มีงานทำในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.1 สนับสนุนให้มีการฝึกทักษะและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ การผลิตหัตถกรรมของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย มีรูปแบบที่น่าสนใจและมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

2.2 ขยายและผลิตกำลังคนทั้งในระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพให้ได้ปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดธุรกิจท่องเที่ยวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนากำลังคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานในระดับสากล

2.3 สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการลงทุนการผลิตและฝึกอบรมกำลัง คนด้านต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนให้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

3.1 สนับสนุนการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา การท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนร่วม

3.2 ส่งเสริมให้มีการประสานงานแผนการตลาดร่วมกันอย่างจริงจัง ระหว่างหน่วยงานของภาคเอกชนในการเข้าถึงตลาด ทั้งในและต่างประเทศ

4. ผลักดันให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

4.1 ร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียนและอินโดจีน เพื่อพัฒนาวงจรการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีนให้มากขึ้น โดยเน้นการร่วมมือทางการตลาดแทนการแข่งขัน

4.2 ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการเดินทางเข้าประเทศและการเดินทางไปประเทศที่สาม

5. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคม

6. เน้นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

7. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น

8. ผลักดันให้มีการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต – พังงา – กระบี่)

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต พังงา กระบี่) เกิดจากการร่วมมือของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดที่อยู่ใกล้ชายฝั่งอันดามันเพื่อปรับปรุง พื้นฟูสถานที่ดังกล่าวให้เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจทั้งชาวไทยและต่างประเทศซึ่งเป็นเศรษฐกิจของ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ อีกทั้งสามารถถ่ายโอนกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้เครือข่ายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดของยุทธศาสตร์ดังนี้

สภาพทั่วไปของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

1. โครงสร้างเศรษฐกิจ

1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันมีฐานแคบ การผลิตในสาขาเกษตรกรรม คือ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมเกือบทุกผลิตภัณฑ์มีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำและเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจโลก

1.2 ส่วนการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมมีประมาณร้อยละ 18.77 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร เช่น โรงงานรมควันยางและผลิตภัณฑ์อาหารทะเล นากุ้ง

1.3 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเริ่มเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ มีปริมาณร้อยละ 36.06 และขยายตัวขึ้นมาในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้านชายฝั่งทะเล จำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มจาก 2.3 ล้านคน ในปี 2538 เป็น 7.77 ล้านคนในปี 2545

1.4 รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ในปี 2545 รวม 3 จังหวัด 95,031 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ของรายได้จากการท่องเที่ยวของทั่วประเทศ จำแนกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ 1) ภูเก็ต 72,599 ล้านบาท 2) พังงา 6,839 ล้านบาท 3) กระบี่ 15,593 ล้านบาท

1.5 รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชนจำแนกเป็นรายจังหวัด 1) ภูเก็ต 227,664 บาท 2) พังงา 63,731 บาท 3) กระบี่ 50,732 บาท

2. โครงสร้างสังคม

2.1 กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีประชาชน 870,714 ล้านคน จำแนกเป็นรายจังหวัดได้ดังนี้ 1) ภูเก็ต 261,386 คน 2) พังงา 239,401 คน 3) กระบี่ 377,954 คน ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ ศาสนาอิสลาม

2.2 ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 8 อาศัยอยู่ในชนบท ชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจหลังอยู่ที่ภูเก็ต

2.3 แรงงานในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีประมาณ 396,823 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาคเกษตร ประมง และบริการ มีแรงงานไม่มีงานทำ จำนวน 6,688 คน จำแนกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ 1) ภูเก็ต 1,417 คน 2) พังงา 1,539 คน 3) กระบี่ 3,932 คน

ตาราง 1 การเปรียบเทียบจุดแข็ง และ จุดอ่อนของศักยภาพการพัฒนา

จุดแข็ง(Strength)	จุดอ่อน(Weakness)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่งดงามโดดเด่น หลากหลายและมีชื่อเสียงระดับโลก 2. ทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา 3. มีฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและหลากหลาย 4. มีความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม 5. มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสิ่งอำนวยความสะดวก 6. มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ของกลุ่มจังหวัดอันดามัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาโครงสร้าง เช่น ขาดกลยุทธ์ องค์กรร่วมความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ คู่มือมาตรฐานแรงงานให้ตรงกับตลาดงาน 2. ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม 3. ความปลอดภัยและการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว 4. การมีส่วนร่วมของประชาชนและจิตสาธารณะ 5. ปัญหาการขาดงบประมาณและเปิดโอกาส ให้เอกชนลงทุนกิจการสาธารณะ 6. การพึ่งพาแรงงานต่างด้าว 7. ปัญหาการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมและค่าครองชีพ

จากการศึกษาตารางเปรียบเทียบจุดแข็งจุดอ่อนของศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน พบว่า ทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว มีความพร้อมที่จัดทำกรพัฒนาไปพร้อม ๆ กันกับวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน

ตาราง 2 การเปรียบเทียบโอกาส และ อุปสรรคในการพัฒนาชายฝั่งอันดามันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

โอกาส(Opportunity)	อุปสรรค(Threat)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและพัฒนานานาชาติ (การท่องเที่ยว ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ สาธารณสุข การศึกษา) 2. การเติบโตทางเศรษฐกิจและการลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและผู้สูงอายุ 3. เขตการค้าเสรี 4. การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อุตสาหกรรมการประมง) 5. ชื่อเสียงระดับโลกด้านการท่องเที่ยว 6. กระแสโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน 7. ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากนโยบายจากรัฐสูง (เช่น Land Bridge) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก 2. มาตรการกีดกันทางการค้าในบางประเทศ 3. การก่อการร้ายสากลความขัดแย้งระหว่างประเทศและโรคระบาด เช่น โควิด-19 4. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ล้าสมัย 5. ความสามารถในการเจรจาทางการค้าต่อผู้คิดความระหว่างประเทศ 6. ความลึกลับในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง 7. ภัยจากธรรมชาติ แผ่นดินไหวคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาตารางเปรียบเทียบด้านโอกาสและอุปสรรคของศักยภาพในการพัฒนากลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต พังงา กระบี่) พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวมีการพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ในด้านของการท่องเที่ยว ตลอดจนการเติบโตทางเศรษฐกิจเปิดการค้าเสรี และอุตสาหกรรมแปรรูปรวมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

โดยสรุปแล้วศักยภาพและโอกาสของกลุ่มจังหวัด จะอยู่ที่การพัฒนาระบบการท่องเที่ยวทางทะเลและการได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง Land Bridge

วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลกและเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียได้

เป้าหมาย

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก

ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ร้อยละ 10 ต่อปี จากฐานข้อมูลพื้นฐานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2545 จำนวน 7 ล้านกว่าคน คาดว่าเมื่อสิ้นปี 2550 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในกลุ่มจังหวัดสูงถึง 11 ล้านคน สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นถึง 1 แสนล้านบาท

อัตราเฉลี่ยระยะเวลาพำนักเพิ่มขึ้น 6.5 วัน และรายจ่ายของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง 4,200 บาท/คน/วัน โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 ต่อปี จากข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยงแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2545 รายจ่ายของนักท่องเที่ยว จำนวน 2,627.76 บาท/คน/วัน

2. ประตูก่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้

เพื่อเป็นการรองรับแผนปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจภาคใต้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการใช้ประโยชน์ด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงภาคใต้กับภูมิภาคเอเชียกลุ่มจังหวัด รวมทั้งการเตรียมการรับยุทธศาสตร์ด้านพลังงานและ Land Bridge ของรัฐบาล จึงได้กำหนดเป้าประสงค์ในการเตรียมความพร้อมพื้นที่เพื่อรองรับประตูก่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้ ใน 3 ประเด็นหลักประกอบด้วย การที่สามารถสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ได้ การมีผังเมืองเฉพาะ 18 ผัง บังคับใช้การจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคเพื่อรองรับพื้นที่การพัฒนา

สำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคใต้และเชื่อมโยงการพัฒนาสู่พื้นที่ด้อยโอกาส ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจภาคใต้นั้น กลุ่มจังหวัดได้กำหนดเป้าประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรมและการประมง ที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรในท้องถิ่น โดยเฉพาะผลผลิตปาล์มน้ำมันให้เพิ่มขึ้นจาก 2.5% ของปี 2545 เป็น 10% ในปี 2550 มีการเพิ่มกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา ระหว่างปี 2547-2550 จำนวน 12 กลุ่ม และสร้างเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง (หอยเป่าฮื้อ หอยชักตีน) จำนวน 24 เครือข่าย ซึ่งนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแล้ว ยังหวังที่จะให้เกิดการนำผลผลิตเหล่านี้ไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศเอเชียใต้

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเล ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์

1.1. การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต-พังงา-กระบี่ (Positioning) โดยกำหนดเป็น World – Class Tropical Paradise ที่ด้าน Premium Exclusive Exotic และ Hospitality & Courtesy

1.2. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัด

- สร้างความแตกต่าง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว โดยเน้นด้าน MICE/Health Service and Spa/OTOP/Marina/ICT

- เสริมจุดแข็ง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเน้นด้านการพัฒนาบุคลากร/การศึกษา/สิ่งแวดล้อมและผังเมือง

- ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ในเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ การปรับปรุงท่าอากาศยานภูเก็ต/ถนนสี่ทางจราจร ระนอง-พังงา-กระบี่-ตรังและการปรับปรุงท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยวทางทะเล

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ประดูเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์

2.1. เตรียมความพร้อมของพื้นที่เพื่อรองรับประดูเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้ โดยเน้นการสร้างมาตรการควบคุมการขยายตัวของเมือง โดยต้องมีผังเมืองรวมทั้งมีแหล่งน้ำบริโภคน้ำที่พอเพียงรองรับการพัฒนา

2.2. การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเกษตรและประมงโดยเน้นการกระจายรายได้และการเพิ่มผลผลิต รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือในเชิงเศรษฐกิจกับการขยายการผลิตดังกล่าวกับกลุ่มเอเชียใต้

สรุปแผนงาน/โครงการที่สำคัญ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเลมี 16 โครงการ งบประมาณ 3,496,805 ล้านบาท

1. การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต-พังงา-กระบี่ (Positioning) โครงการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดในด้านการท่องเที่ยว งบประมาณ 35.64 ล้านบาท

2. การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัด

3. ความแตกต่าง

3.1 โครงการศูนย์บริการสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3.1.1 ศูนย์สมุนไพรและแพทย์แผนไทย (พังงา)

3.1.2 International Medical Service, Health Service and Spa (ภูเก็ต)

3.1.3 International Sports Camp (กระบี่)

3.1.4 ศูนย์พัฒนามาตรฐานกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว (กระบี่)

3.1.5 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน น้ำร้อน น้ำเค็ม (กระบี่)

งบประมาณ 488.44 ล้านบาท

3.2 โครงการ OTOP Bazaar งบประมาณ 15 ล้านบาท (ภูเก็ต)

3.3 โครงการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชนเพื่อการส่งออก งบประมาณ 3.9 ล้านบาท (กระบี่)

3.4 โครงการพัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเล งบประมาณ 39 ล้านบาท (3 จังหวัด)

3.5 โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิม (Cultural tourism of Muslims community) งบประมาณ 20 ล้านบาท (ภูเก็ต)

3.6 โครงการอุทยานประวัติศาสตร์และโบราณคดี งบประมาณ 20 ล้านบาท (กระบี่)

3.7 โครงการพัฒนาท่าเทียบเรือยอร์ชและส่งเสริมธุรกิจมารีน่า งบประมาณ 50 ล้านบาท

3.8 โครงการ ICT City งบประมาณ 50 ล้านบาท

3.9 โครงการก่อสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ งบประมาณ 1,600 ล้านบาท (ภูเก็ต)

เสริมจุดแข็ง

1. โครงการร่วมทุนพัฒนาศูนย์การท่องเที่ยวอ่าวพังงา งบประมาณ 5 ล้านบาท (พังงา)

2. โครงการฝึกอบรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้านการบริการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว งบประมาณ 7 ล้านบาท (ภูเก็ต)

3. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอ่าวพังงา งบประมาณ 65 ล้านบาท (3 จังหวัด)

ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน

1. โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือท่องเที่ยว งบประมาณ 621 ล้านบาท (3 จังหวัด)

2. โครงการพัฒนาท่าอากาศยานภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาค งบประมาณ 476,825 ล้านบาท (ภูเก็ต)

3. โครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจร ระนอง-พังงา-กระบี่-ตรัง งบประมาณ 3,570 ล้านบาท (กระบี่)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ประตูก่อโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้

มี 9 โครงการ งบประมาณ 1,919.50 ล้านบาท

เตรียมความพร้อมพื้นที่เพื่อรองรับประตูก่อโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้

1. โครงการจัดทำผังเมืองเฉพาะ 18 ผัง งบประมาณ 72 ล้านบาท (3 จังหวัด)

2. โครงการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในพื้นที่ งบประมาณ 5 ล้านบาท (พังงา)

3. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภคและการเกษตรกรรม งบประมาณ 1,415 ล้านบาท (พังงา)

การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเกษตรและการประมง

1. ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา งบประมาณ 12 ล้านบาท (กระบี่)

2. โครงการอาหารปลอดภัยสู่ครัวอันดามัน งบประมาณ 13.50 ล้านบาท (พังงา/กระบี่)

3. โครงการพัฒนาเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีมูลค่าสูง งบประมาณ 24 ล้านบาท (ภูเก็ต)

4. โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธูปาล์มน้ำมัน งบประมาณ 63 ล้านบาท (กระบี่)
  5. โครงการปรับปรุงสุขอนามัยท่าเทียบเรือประมงภูเก็ต งบประมาณ 278 ล้านบาท (ภูเก็ต)
- รวมทั้งสิ้น 24 โครงการ งบประมาณ 9,049,305 ล้านบาท

ผลที่คาดหวังจากการดำเนินงานตามแผน

รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดเพิ่มขึ้น 149,553 ล้านบาท และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรทั้ง 3 จังหวัดเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 12 ในปี 2550 นอกจากนี้ยังคงรักษาให้ทั้ง 3 จังหวัด มีความเป็นเมืองน่าอยู่ ในฐานะเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก

ข้อเสนอการปรับเปลี่ยนของกลุ่มจังหวัด

ด้านโครงสร้าง

1. จัดตั้ง Andaman Triangle Development Authority (ATDA)
2. องค์กรประกอบของผู้บริหารองค์กร ประกอบด้วย คณะบุคคลใน 3 จังหวัด จำนวน 15 คน
  - 2.1 ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO 3 คน
  - 2.2 ประธานหอการค้า 3 คน
  - 2.3 ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด 3 คน
  - 2.4 นายกสพาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด 3 คน
  - 2.5 ผู้แทนหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น 3 จังหวัด 3 คน
  - 2.6 ผู้แทนองค์กรประชาชน จังหวัดละ 1 คน รวม 3 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 3 จังหวัด หมุนเวียนเปลี่ยนกันเป็นประธาน Board คราวละ 1 ปี
3. องค์กรมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
  - 3.1 ใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ
  - 3.2 วางแผนและประสานการบริหารการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด
  - 3.3 จัดระบบพื้นที่เพื่อการพัฒนา (Spatial allocation for development)
  - 3.4 จัดทำศูนย์ข้อมูลครอบคลุมทุกสาขา เพื่อใช้ในการบริหารการพัฒนา
  - 3.5 ว่าจ้างนักบริหารมืออาชีพสำหรับการบริหารองค์กร Andaman Triangle Development Authority (ATDA)
4. เป็นศูนย์วิจัยวางแผนและประสานงานเพื่อการพัฒนาแบบบูรณาการ
5. มีงบประมาณและแหล่งทุนสนับสนุน
6. Professional marketing unit
7. การมอบอำนาจในการจัดการทรัพยากรในกลุ่มจังหวัด
8. ให้กำหนดพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมอ่าวพังงา
9. เสนอออกกฎกระทรวงผังเมืองเฉพาะ

ด้านกระบวนการทำงาน

1. เพิ่มบทบาทและความรับผิดชอบของภาคเอกชน
2. จัดระบบการใช้ทรัพยากรภาครัฐร่วมกัน เช่น รถยนต์ พนักงานขับรถ
3. ระบบ Contract out (ให้เอกชนรับเหมาให้บริการ)
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนและผลตอบแทนคืนสู่ประชาชนในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต – พังงา – กระบี่) เน้นการขยายภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งรูปแบบการผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียได้ จึงเป็นจุดประกายให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงการศึกษาวีถีชีวิต และ ศักยภาพชาวบ้านสังก้าอู๋ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไฮมอสเตย์ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเศรษฐกิจในชุมชนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ไพลินพันธ์ สร้อยจาดูรนต์ (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ ภูมิศึกษา นักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศขณะเดินท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้แตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนผลการวิจัยข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม พบว่า ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวและพักแรมที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์นั้น นักศึกษาที่เป็นกลุ่มศึกษาคู่มือรู้วิธีปฏิบัติไปในทางที่แสวงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีพฤติกรรมในการทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาคู่มือประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสามารถท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและคงอยู่ตลอดไป อันเป็นการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย

ศิริรักษ์ ป้อมแม่่นปิ่น (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณี ผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน พบว่า กลุ่มประชาชนที่ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง และการรับรู้ข่าวสาร การให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุทธิชัย อบอุ่น (2541) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการบริการและการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าการให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนชุมชน และปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการบริหารและการมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนและรัฐจะมีศักยภาพมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดการบริหาร ขาดการวางแผนรองรับการท่องเที่ยวและไม่ได้มีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทั้งจากชุมชนและรัฐ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ควรที่จะให้การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองด้วยเพราะคนส่วนใหญ่จะรักและหวงแหนภูมิถิ่นานาของตนเองมากพยายามรักษาทรัพยากรที่มี อนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนให้มากที่สุดแต่ในขณะนี้ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและความต่อเนื่องของรัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรที่จะให้การฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการดูแลรักษาสถานการณ์แวดล้อมให้ดี จัดให้มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ของชุมชนและการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 54 (2542) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวจังหวัดเลย โดยมีข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเกี่ยวกับความรับผิดชอบ (Responsibility) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature) เป็นหลัก มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment management) และให้การศึกษา (Education) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ครอบคลุม ลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก (Key elements) ที่มี 4 ประการ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Natured tourism)
  - 1.1 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวเนื่องกับแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก
  - 1.2 มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
  - 1.3 รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco – system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable management tourism)

2.1 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ

2.2 ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.3 มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการ สิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

3.1 เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้

3.2 มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว

3.3 เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ

3.4 เป็นการสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยวประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการ

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

4.1 คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วม เกือบตลอดทั้งกระบวนการ

4.2 ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

4.3 ท้องถิ่นมีการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยเริ่มจากรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

รัชฎา คชแสงสันต์ (2543) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ ธรรมชาติศึกษา เกาะลิบ๊ะ จังหวัดสตูล พบว่า ประชากรมีความคิดเห็นด้วยการพัฒนาพื้นที่ประเภทเกาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการให้บริการปัจจัยอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยว และด้านการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

บัณฑิต เอื้อวัฒนานุกุลและคณะ (อุทุมพร ชูแก้ว, 2545 : 25) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศูนย์วิสาหกิจชุมชน และธนาคารขยะ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะของผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมากในการทำให้ศักยภาพของความพร้อมเพียงในการจัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง โอกาสที่ชุมชนจะมีศักยภาพก็จะสูงขึ้น

นฤมล อรุโนทัย (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวเล เป็นคำในภาษาปักษ์ใต้ที่ย่อมาจากคำว่า ชาวทะเล โดยรวมมีอยู่สองความหมาย อาจหมายถึงคนที่อาศัยอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพประมง หรือหากินอยู่กับ

ทะเล กับอีกความหมายหนึ่ง เป็นคำใช้เรียกขานกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรนีเซียน ซึ่งอาศัยอยู่ตามชายฝั่ง หรือเดินทางเร่ร่อนตามเกาะแก่งของทะเลอันดามัน ทางตอนใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วยสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกลน และกลุ่มอูรักลาโว้ย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา เส้นทางการอพยพ และความสัมพันธ์ระหว่างสามกลุ่มทั้งในอดีต และปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมากปัจจุบันกลุ่มมอแกลน (Mokena) หรือสิงทะเล มีถิ่นฐานอยู่ที่เกาะพระทองและหมู่เกาะสุรินทร์ อ.คุระบุรี จ.พังงา นอกจากนี้ยังพบมอแกนที่เกาะสินไห้และเกาะเหลา จ.ระนอง ในหมู่บ้านของพวกอูรักลาโว้ยที่หาดราไวย์ จ.ภูเก็ต และเกาะพีพี จ.กระบี่ กลุ่มมอแกลน (Mokena) หรือพวกสิงบก มีถิ่นฐานอยู่ที่เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา รวมทั้งตามชายฝั่งทะเล จ.พังงา ตั้งแต่บ้านทุ่งน้ำดำ อ.ตะกั่วป่า, บ้านลำปี อ.ท้ายเหมือง และที่ จ.ภูเก็ต ในบริเวณแหลมหลา ต.ไม้ขาว อ.ถลาง ส่วนกลุ่ม อูรักลาโว้ย (Ural Iwei) เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีถิ่นฐานบนเกาะสิเหร่ และที่หาดราไวย์ บ้านสะพาน จ.ภูเก็ต จนถึงทางใต้ของเกาะพีพีตอน เกาะลันตาใหญ่ จ.กระบี่, เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จ.สตูลและบางส่วนของเกาะลันตา จ.ตรัง ชาวเลทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างกันหลายด้าน อาทิ ด้านภาษา แม้จัดอยู่ในตระกูลออสโตรนีเซียนเช่นเดียวกัน แต่กลุ่มอูรักลาโว้ยมีภาษาที่แตกต่างกับกลุ่มอื่นมาก ขณะที่ภาษาของมอแกนและมอแกลนมีส่วนคล้ายคลึงกัน สามารถสื่อสารข้ามกลุ่มได้ พิธีกรรมสำคัญของทั้งสามกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน มอแกนเน้นการฉลองวิญญาณบรรพบุรุษ มีสัญลักษณ์เป็นเสาแกะสลักเรียกว่า “เสาหล่อโพง” มอแกลนเน้นการฉลองวิญญาณบรรพบุรุษ โดยมีสัญลักษณ์เป็นศาลขนาดย่อม ที่ทางใต้เรียกว่า “หลาทวด” ส่วนอูรักลาโว้ยเน้นการลอยเรือ “ปลาจึก” เพื่อกำจัดเคราะห์ร้ายออกไปจากชุมชนในปัจจุบัน ชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยและมอแกลนตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร หันมาประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง รับจ้างทำสวน และอาชีพอื่น ๆ ซึมซับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น และเรียกขานตัวเองว่า ไทยใหม่ ส่วนกลุ่มมอแกนค่อนข้างรักษาเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ไว้ได้มากกว่ากลุ่มอื่น แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงเพราะรับอิทธิพลจากโลกภายนอกเช่นกัน (เรียบเรียงจาก ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมอแกน รายงานนำเสนอในการเสวนาระดมความคิดเรื่อง ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์)

ธีรารัง ธีรวิวัฒน์ (2546) ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชนบางโรงในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลนผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลนบางโรง เป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทรัพยากรป่าไม้และประมงในชุมชนที่มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลาย ๆ ด้านตามพลวัตรของชุมชน โดยมีพื้นฐานมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ของสังคม ความเข้มแข็งในการใช้ทรัพยากรรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้แรงกดดันเชิงพาณิชย์การขยายตัวของตลาดโลกและนโยบายรัฐ ในการพัฒนาประเทศโดยเปลี่ยนจากทรัพยากรป่าชายเลนเป็นลักษณะมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมถึงการให้สัมปทานป่าชายเลนและแข่งขันชิงการให้ทรัพยากรระหว่างรัฐและชุมชนโดยขยายจิตสำนึกจึงก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร จึงทำให้กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและกลุ่มแกนนำต่าง ๆ เกิดความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการ

อนุรักษ์และจัดการโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเริ่มต้นจากการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชน การสร้างชุมชนเข้มแข็งและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถจัดอยู่ในขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนและการตัดสินใจ 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การรับผลประโยชน์ 4) การติดตามประเมินผล

สนธิ อักษรแก้ว (2547) ได้มีการจัดการสวนป่าชายเลนแบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทยเป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะบูรณาการเพื่อนำผลการวิจัยซึ่งแบ่งเป็นงานวิจัยย่อยรวม 47 เรื่อง มาใช้ในการปฏิบัติเพื่อจัดการทรัพยากรป่าชายเลนแบบยั่งยืน การศึกษาวิจัยเน้นใน 4 เรื่องหลักคือด้านป่าไม้ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านทรัพยากรประมงและด้านสังคมเศรษฐกิจ ตามลำดับ ด้านป่าไม้ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้วัสดุเพาะฝักและเมล็ดไม้ป่าชายเลน การศึกษาเลือกพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่เหมาะสมสำหรับปลูกในพื้นที่ลักษณะต่างกัน อาทิ ดินเลนงอกใหม่ นาุ้งร้าง พื้นที่ผ่านการทำเหมืองแร่ และพื้นที่วิกฤตโดยเฉพาะพื้นที่น้ำท่วมขัง นอกจากนี้ยังดำเนินการศึกษาวิจัยการใช้ประโยชน์ด้านพืชผักและสมุนไพรจากพรรณไม้ในป่าชายเลนอีกด้วย การศึกษาวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมได้เน้นถึงบทบาทของสวนป่าชายเลนในการรักษาสมดุลของธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์ของน้ำทะเลชายฝั่ง โดยเน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสารอาหารในดินตะกอนและฟลักซ์ระหว่างดินและน้ำทะเล สถานภาพและการแลกเปลี่ยนสารอาหารตลอดจนปริมาณโลหะหนักในดินตะกอน การศึกษาวิจัยด้านทรัพยากรประมงมุ่งเน้นการประเมินผลของการปลูกป่าชายเลนต่อการฟื้นฟูทรัพยากรประมงทั้งความหลากหลายชนิดและผลผลิตของแพลงก์ตอน สัตว์ทะเลหน้าดินและประชากรปลา พร้อมกันนี้ได้ทำการศึกษาพลวัตประชากรของสัตว์น้ำที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับป่าชายเลนเช่น กุ้งเคย ปูแสม และปูทะเล เป็นต้น ตลอดจนการศึกษารูปแบบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน

สำหรับการศึกษาวิจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจได้เน้นด้านชุมชนป่าชายเลนรวมถึงแรงจูงใจและแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาป่าชายเลนโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นต้น การจัดการสวนป่าชายเลนแบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทย บนพื้นฐานการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาวางแผนในการจัดการเป็นขั้นตอนเริ่มต้นจากการใช้วัสดุเพาะสำหรับฝักและเมล็ดเพื่อให้ได้กล้าไม้ที่มีคุณภาพดีและแข็งแรงพบว่า ฝักพวกไม้โกงกาง ไม้ถั่ว ไม้พังกาหัวสุ่ม ไม้โปรง และไม้แสม ควรเพาะโดยใช้ดินเลนหรือใช้ดินที่ได้จากการขุดลอกบ่อกุ้ง ส่วนเมล็ดไม้ลำพู ลำแพน และไม้ตะบูนควรเพาะโดยใช้ดินเลนผสมทรายหรือดินบ่อกุ้งผสมทราย นอกจากนี้ต้องพิจารณาเรื่องปัจจัยสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะความเค็มของน้ำ พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมสำหรับปลูกในพื้นที่สภาพต่างกันพบว่าพื้นที่ดินเลนงอกใหม่ควรปลูกไม้โกงกางใบใหญ่และโกงกางใบเล็ก พื้นที่นาุ้งร้างควรปลูกไม้โกงกางใบเล็กและไม้แสม ซึ่งอาจจะปลูกชนิดเดียวหรือปลูกผสม พื้นที่ผ่านการทำเหมืองแร่ควรปลูกผสมไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ แสม และลำพูทะเล ส่วนในพื้นที่วิกฤต

น้ำท่วมขังควรปลูกโดยใช้กล้าไม้ที่มีความสูงเกิน 1 เมตร และใช้พันธุ์ไม้ที่ชอบขึ้นตามสภาพระดับความ
เค็มที่เหมาะสม

พืชในป่าชายเลนจากการตรวจสอบคุณค่าทางอาหารและการตรวจสอบทางเภสัชวิทยา พบว่า สามารถใช้ทำเป็นผักพื้นบ้านและพืชสมุนไพรสวนป่าชายเลนมีบทบาทในการรักษาสมดุลของ
ธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์ของน้ำทะเลชายฝั่งซึ่งจะส่งผลถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร
ประมง สารอาหารไนโตรเจนและฟอสฟอรัสบริเวณสวนป่าชายเลนในปากพนัง จังหวัด
นครศรีธรรมราช มีสภาพเป็น Heterotrophic system ในฤดูน้ำหลาก ส่วนในฤดูแล้งมีสภาพเป็น
Autotrophic system การหมุนเวียนของสารในอ่าวปากพนังเกิดอย่างรวดเร็วทั้งในฤดูแล้งและฤดูน้ำหลาก
โดยทั่วไปในอ่าวปากพนังเป็นระบบนิเวศที่กระบวนการดีไนตริฟิเคชันเกิดในอัตราที่สูงกว่า
กระบวนการตรึงไนโตรเจน ทำให้มีการสูญเสียไนโตรเจนไปจากระบบ อย่างไรก็ตามพบว่ากรรมสวน
ป่าชายเลนบริเวณรอบอ่าว ปากพนังจะช่วยรักษาสมดุลของธาตุไนโตรเจนให้กับระบบ สำหรับ
คุณภาพของน้ำทะเลในอ่าว ปากพนังโดยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ดีแต่ก็ยังมีตัวบ่งชี้ว่าในบางพื้นที่มี
ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำค่อนข้างต่ำ และสารอาหารแอมโมเนียมไนเตรท และฟอสฟอรัสค่อนข้าง
สูงมาก การปนเปื้อนของโลหะหนักในดินตะกอนผิวหน้าพบว่ามีการสะสมของโลหะ Cu Pb และ Zn
ในตะกอนยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

นอกจากนี้พบว่ากรรมสวนป่าชายเลนบริเวณนาทุ่งร้างสามารถปรับความอุดมสมบูรณ์ของดิน
ชั้นบริเวณชายฝั่งอ่าวปากพนังปกคลุมด้วยสวนป่าชายเลนอายุมากกว่า 10 ปี จนมีลักษณะคล้ายป่าชาย
เลนธรรมชาติ น้ำมีแพลงก์ตอนพืชขนาดต่างกันหลายชนิด กลุ่มนาโนแพลงก์ตอนเป็นกลุ่มที่มีมวล
ชีวภาพสูงที่สุดและจัดได้ว่าบริเวณป่าชายเลนปากพนังมีสภาพเป็น Mesotrophic condition คือมีความ
อุดมสมบูรณ์สูงแต่บริเวณอ่าวปากพนังเป็นสภาพ Eutrophication ความหลากหลายชนิดของสัตว์หน้าดิน
มีไม่สูงนักและยังบ่งชี้ว่าสภาพสวนป่าชายเลนบริเวณนี้ในบางพื้นที่ซึ่งยังถูกรบกวนจากมนุษย์ส่งผลให้มี
ปริมาณออกซิเจนต่ำและน้ำเกิดการเน่าเสียไม่เหมาะกับการอาศัยของสัตว์ทะเลหน้าดินเช่นเดียวกับใน
สวนป่าชายเลนที่มีเรือนยอดชิดกันมากจนบดบังแสงแดดที่จะส่องลงสู่พื้นที่ป่าซึ่งไม่เหมาะสมต่อการ
ดำรงชีวิตของสัตว์หน้าดิน

สำหรับประชากรปลาที่พบบริเวณอ่าวปากพนังมีความหลากหลายค่อนข้างต่ำ พวกที่อาศัยอยู่
ในป่าชายเลนค่อนข้างถาวรพบได้น้อย แต่จากการศึกษาบ่งชี้ได้ชัดเจนว่าสัดส่วนของปลาที่เป็นผู้บริโภค
อันดับสูงจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อสวนป่าชายเลนอายุมากขึ้น สำหรับปูทะเลและปลาดูของปูแสมพบว่า
ปริมาณลดน้อยลงเนื่องจากการจับของชุมชน โดยเฉพาะปูทะเลเพศเมียซึ่งจับไปเป็นจำนวนมากจึง ไม่มี
โอกาสได้วางไข่ในธรรมชาติการปลูกป่าชายเลนโดยใช้พันธุ์ไม้หลายชนิดปลูกคละกันไปพบว่าจะช่วย
ให้การฟื้นตัวของทรัพยากรประมงเกิดได้เร็วขึ้น การปลูกป่าชายเลนผสมผสานกับการเลี้ยงกุ้งพบว่าได้
ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจดี เนื่องจากไม่ต้องลงทุนสูงและไม่มีความเสี่ยง นอกจากนี้พบว่าในบริเวณ

ปากแม่น้ำที่มีป่าชายเลนหรือมีการปลูกป่าชายเลนพบว่าจะมีกุ้งเคยโดยเฉพาะในกลุ่ม myriads อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าปริมาณกุ้งเคยรวมถึงสัตว์น้ำเศรษฐกิจชนิดอื่นพบว่าปริมาณจะลดน้อยลงเนื่องจากใช้เครื่องมือในการรุนกุ้งเคยมีประสิทธิภาพสูงชุมชนป่าชายเลนในหลายพื้นที่ตลอดชายฝั่งส่วนใหญ่มีความเข้าใจและให้ความร่วมมือต่อการปลูกฟื้นฟู และการอนุรักษ์ป่าชายเลนค่อนข้างสูง แต่ความเข้าใจและความร่วมมือในกิจกรรมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับอาชีพของแต่ละชุมชนและขนาดพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่ว่ามีป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด แต่อย่างไรก็ตามพบว่าความต้องการของชุมชนชายฝั่งส่วนใหญ่ยังต้องการให้มีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นและอยากเห็นความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลนและทรัพยากรประมงเพิ่มขึ้น

การสร้างจิตสำนึกและเกิดแรงผลักดันให้ชุมชนปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลนให้มากขึ้น นอกเหนือจากความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลนแล้ว ผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของชุมชนที่ลำบากขึ้นอันเกิดจากการทำลายสูญเสียพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลนนับเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

โดยสรุปผลการจัดการสวนป่าชายเลนอย่างยั่งยืนจะประสบผลสำเร็จได้นอกจากการจัดการบนพื้นฐานทางวิชาการแล้ว การสร้างชุมชนชายฝั่งเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายโดยการผนวกองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดให้มีส่วนร่วมทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง การปลูกจิตสำนึกและการถ่ายทอดหน้าที่ความรับผิดชอบจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจะสร้างความมั่นใจให้เกิดการจัดการสวนป่าชายเลนยั่งยืนได้ การจัดการป่าชายเลนที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการตรวจสอบติดตามและประเมินผลโดยการกำหนดตัวบ่งชี้ จากผลการศึกษาวิจัยตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือคุณภาพของน้ำชายฝั่ง ความสมดุลของธาตุอาหารในระบบนิเวศสวนป่าชายเลนชนิดและปริมาณของสัตว์น้ำตลอดจนลักษณะสายใยอาหารและความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชุมชนป่าชายเลนเป็นสิ่งสำคัญ

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นอกจากการท่องเที่ยวจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของไทยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้และการกระจายงานสู่ภาคชนบท การส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น ผลดีที่เกิดขึ้น ชุมชนมีรายได้ ผลทางลบธรรมชาติถูกทำลายหรือหมดไป เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว มักเอาวัฒนธรรมของตนเองไปเป็นจุดขายเสมอ ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงมีความสัมพันธ์กับงานวิจัย การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังก้าอู คือ บริบทของสถานที่ดังกล่าว มีความจำเป็นจะต้องวางระบบการจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

งานวิจัยต่างประเทศ

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือของต่างประเทศมาศึกษาประกอบงานวิจัยเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น โดยศึกษาจากงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องและบริบทใกล้เคียงกัน ดังนี้

แวนด้า แอลเจน จอร์จ (George, 2004) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านกับการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนชนบทแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดา โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกันระหว่างวัฒนธรรมพื้นบ้านชุมชนชนบทและการท่องเที่ยว ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยศึกษาชุมชนชนบทในประเทศแคนาดาที่พยายามจะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนแห่งนี้ คือ ลูเนนเบิร์ก โดยดูความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างและสังคมของหมู่บ้านแห่งนี้ โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ผลของการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมพื้นบ้านถือเป็นทุนทางการท่องเที่ยว
2. ลักษณะการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลง
3. มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
4. มีการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสำนึกของชุมชน

ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านสามารถจัดว่าเป็นทุนที่มีค่ามหาศาลของชุมชนซึ่งสามารถนำมาเพื่อการพัฒนาชุมชนให้อยู่สภาพเดิมละยังยืนต่อไปได้

เรย์ มอนด์ แลปบอง โล (Lo, 2004) ได้ทำการศึกษาเรื่อง โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกด้านศิลปะแห่งวัฒนธรรม โดยศึกษาแบบกรณีศึกษาหมู่บ้านคัมทิน ในเกาะฮ่องกง โดยใช้วิธีการวิจัยดังนี้ ศึกษาเอกสารใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านคัมทิน และต้องการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของหมู่บ้านนี้ ผลการวิจัยพบว่าหมู่บ้านคัมทิน มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามพบว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า ควรใช้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจนอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังวิเคราะห์ถึงระดับของความเหมาะสมในการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะฮ่องกง รวมทั้งได้เสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมสำหรับรัฐบาลฮ่องกงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กัสตี อายุ ซุอาตีกา (Suastika, 2005) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยวและความขัดแย้งบนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในปัจจุบันของชาวบาห์ลี ภายใต้ความกดดันจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและการท่องเที่ยวบนเกาะบาห์ลี ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการ

ครอบครองและพัฒนาที่ดินรวมทั้งการวางผังเมืองแบบสมัยใหม่ ของเกาะบาห์มีผลต่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบาห์หรือไม่ โดยที่ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า ระบบการวางผังเมืองของ รัฐบาลอินโดนีเซียบนเกาะบาห์ ไม่เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนพื้นเมือง ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยหลายแบบด้วยกันดังนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดโฟกัสกรุ๊ป รวมทั้งมีการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลในสถานที่ต่าง ๆ บนเกาะบาห์ ผลของการวิจัยให้เห็นถึงผลกระทบของการ ท่องเที่ยวก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและการวางผังเมืองแบบสมัยใหม่บนเกาะบาห์ ก่อให้เกิดผลในทางลบต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ การวิจัยด้านโอกาสและอุปสรรคในการ ท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้าน พบว่า ชาวบ้านมีความเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการวางแผนการท่องเที่ยวที่มีความ ชัดแจ้งเรื่องที่ดิน และในการวางผังเมืองของรัฐทำให้เกิดผลเชิงลบในวัฒนธรรมดั้งเดิม จากการศึกษา วัฒนธรรมพื้นบ้านกับการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ การพัฒนาแบบ ยั่งยืนพบว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งโครงสร้าง ทางสังคมและจิตสำนึกของชุมชน ซึ่งมีความเหมาะสมกับการปรับใช้กับงานวิจัย

กรอบแนวคิด

จุดประสงค์หลักของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อต้องการทราบวิถีชีวิต และศักยภาพที่เอื้อต่อการ ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของชุมชนชาวเลบ้านสังก้าอู๋ ดังนั้นในการจะค้นหาคำตอบของปัญหาวิจัยตาม วัตถุประสงค์หลักข้างต้น จึงจำเป็นต้องรู้แหล่งข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำใน ชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางภูมิปัญญา ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เข้าไป ชมสถานที่ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเพื่อใช้เป็นฐานของความคิดรวบยอด ซึ่งประกอบด้วย ศักยภาพในการ รองรับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ด้านต่าง ๆ ตลอดจนด้านการบริการ ที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยว สาระ ของการศึกษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรม พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา การดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคปัจจุบัน ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำผลที่ได้มานำเสนอเป็น แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ อีกทั้งพัฒนาทรัพยากร สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ให้เป็นประโยชน์ต่อด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการสืบค้นทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมของการศึกษา ด้านวิถีชีวิต และศักยภาพภายใต้การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลในท้องถิ่นกับบุคคลต่างท้องถิ่นที่เดินทางมาในลักษณะนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนได้ผลผลิตทางด้านเศรษฐกิจ และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีเทียบเท่าสังคมที่ทันสมัย (Modern society)

ในการศึกษาวิจัยวิถีชีวิต และศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนชาวเล อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จะต้องทำความเข้าใจวิถีชีวิต และศักยภาพอย่างไรก็ตามผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพบว่า วิถีชีวิตและศักยภาพของคนสามารถพัฒนาเป็นสิ่งจูงใจ ให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาศึกษา ในรูปแบบของนักท่องเที่ยว ในอัตราสูงเมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ด้วยเหตุนี้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อสร้างทฤษฎีจึงมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันหลายมิติ เพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ ผ่านมุมมองของคนในบริบท โดยนำข้อมูลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และตีความเพื่อสร้างและเชื่อมโยงมโนทัศน์จากข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับอธิบาย หรือ ทำนายปรากฏการณ์วิถีชีวิตและศักยภาพที่ควรศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีวิธีการวิจัยที่มีลักษณะและระเบียบวิธีพิเศษเฉพาะข้อ กรณีผู้วิจัยจึงต้องคำนึงและปฏิบัติดังนี้

การเลือกสนาม (Field)

การเลือกสนามที่ทำการศึกษา เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเนื่องจากสนามที่ทำการศึกษา เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ที่ต้องเข้าถึงเพื่อหาคำอธิบาย ผู้วิจัยจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงปัญหาการวิจัย รวมถึงกรอบแนวคิดในการศึกษาก่อนตัดสินใจเลือกสนาม ผู้วิจัยได้เดินทางไปดูพื้นที่จริง แล้วนำข้อมูลมาศึกษาถึงวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวของชุมชนชาวเลบ้านสังกา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีคุณสมบัติเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ ที่สามารถนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ต่าง ๆ เพื่ออธิบายและทำนายตามโจทย์การวิจัยที่กำหนดไว้ได้อย่างดี และเหมาะสม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มชาวเล ซึ่งเป็นคนที่อาศัยในหมู่บ้านสังกาอู้อย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปี
2. กลุ่มผู้อาศัยบริเวณชายขอบและผู้เข้ามาจากภายนอกเพื่อชมสถานที่
3. กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ

การเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

การเลือกบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ หรือบุคคลให้ข้อมูลหลัก นับว่าเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยให้วิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) ซึ่งกำหนดลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้กว้าง ๆ ตามกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้น เช่น ผู้มีบทบาทเกี่ยวกับหรือมีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้นำทางด้านศาสนาและพิธีกรรม ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนกลุ่มสตรี และแม่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้อาวุโส เด็กและเยาวชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว ฯลฯ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของการให้ความหมายตามลักษณะที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ อายุ เพศ อาชีพ ฯลฯ ซึ่งบุคคลเหล่านี้สะท้อนออกมาตามมุมมองของตน แล้วจึงนำมาโน้ตค้นที่ได้จากข้อมูลเชื่อมโยงกับการใช้ความไวต่อทฤษฎี (Theoretical sensitivity) สร้างและจัดหมวดหมู่ มโนทัศน์เข้าด้วยกันเพื่อให้สามารถเลือกหรือกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไป ดังนั้นการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นการระบอย่างกว้าง ๆ ในเบื้องต้นก่อน โดยไม่เจาะจงว่าเก็บข้อมูลจากใคร ลักษณะใดหรือต้องการข้อมูลจำนวนมากเท่าใด ความไวต่อทฤษฎีและมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักแรกเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงผู้ให้สัมภาษณ์รายอื่น ๆ เมื่อได้ข้อมูลเพิ่มเติมก็นำมาวิเคราะห์ ตีความเพื่อสร้างและจัดหมวดหมู่ มโนทัศน์เหล่านั้นออกเป็น คุณสมบัติ (Property) หรือมิติ (Dimension) ต่าง ๆ แล้วเลือกผู้ให้สัมภาษณ์รายต่อไปอีก กระบวนการนี้ดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพบว่าการหาข้อมูลสรุปเชิงทฤษฎีจากการสร้างมโนทัศน์เริ่มเป็นแบบแผนที่ซ้ำกันและแน่นอน แม้จะมีข้อมูลเพิ่มเติมอีกก็มิได้ให้มโนทัศน์ที่แตกต่างกันไป (Negative case) ซึ่งหมายความว่าทฤษฎีได้ถึงจุดอิ่มตัวแล้ว (Theoretical saturation) กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงยุติลง ดังนั้นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การจดบันทึก หรือการสัมภาษณ์ระดับลึกนั้น จึงเป็นไปเพื่อการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างรอบด้าน โดยอาศัยการบรรยายเหตุการณ์จากประสบการณ์ด้านกิจกรรมต่าง ๆ อย่างละเอียด เพื่อให้เข้าถึงความหมายของปรากฏการณ์และบริบทที่

เชื่อมโยงไปสู่การอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ อย่างถูกต้องตรงกับ ความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์
3. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม
4. เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ได้สร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขต่าง ๆ ต่อการดำรงอยู่ใน สังคม เพื่อให้ได้แนวคำถามที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำร่องคำถามนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้าย กลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์ จดบันทึก และบันทึกเสียง หลังจากนั้นผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงมาถอดความ และวิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาว่าได้ข้อมูลครบถ้วนตามต้องการหรือไม่ แนวคำถามกระชับ เข้าใจง่ายหรือไม่ ปรับปรุงแก้ไขพร้อมพัฒนาทักษะในการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมทั้ง ตรวจสอบความครอบคลุมตามกรอบแนวคิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก พร้อมการบันทึกเสียง การสังเกตและการจดบันทึกข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ระดับลึก

การสัมภาษณ์ระดับลึก เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลให้ได้มาซึ่งความรู้ลึกของคน ใน (Insider's view) ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์สามารถโต้ตอบ อธิบายจนเกิดความชัดเจนทำให้ ข้อมูลที่ได้รับมีความลึกซึ้งและสมบูรณ์ ซึ่งเป็นวิธีที่ดีในการประเมินการรับรู้การให้ความหมายการ จำแนกสถานการณ์และความจริง (Punch, 1998 : 175) ขณะที่สัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ยังมีโอกาสสังเกต กิริยาท่าทาง รวมทั้งภาษาท่าทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อีกด้วย (นิศา ชูโต, 2545 : 164) นอกจากนี้ในบาง พฤติกรรมนักวิจัยไม่อาจใช้วิธีสังเกตได้ ไม่สามารถสังเกตโลกที่คนสร้างขึ้น ไม่สามารถสังเกต ความหมายที่ตนให้กับสิ่งต่าง ๆ ได้ จึงต้องอาศัยการถาม พูดคุย เพื่อให้ทราบถึงคำตอบในสิ่งเหล่านี้ (จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส, 2545 : 95)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแนวคำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น ความรู้สึก ทศนคติ โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ทั่วไป เกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยจะเริ่มด้วยการพูดคุยซักถามในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ไม่สร้างความอึดอัดไม่เร่งรัดใน คำถามที่เจาะลึก ปล่อยให้การสนทนาซักถามดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ พร้อมสังเกตกิริยาท่าทาง ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัย เป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกราย

2. การสนทนากลุ่ม

เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus group) คือทางเลือกสำคัญอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับ นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อปัญหาการวิจัย จากมุมมองจากผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมกัน ทางเลือกนี้จะเห็นได้ว่ามีประโยชน์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นอย่างยิ่ง โดยหัวข้อสนทนากลุ่ม ควรเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง ทำการสนทนากับกลุ่ม จำนวนประมาณ 10 – 12 คน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยเลือกใช้สถานที่ที่มีความสงบและ เหมาะสม ผู้ที่ร่วมสนทนาจะต้องมีพื้นฐานความรู้ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคมใกล้เคียงกัน มีผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน คือ ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก และผู้ช่วยหรือบริการทั่วไป สำหรับ อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ คือ เครื่องบันทึกเทป สมุดจดบันทึก ดินสอ เครื่องดื่มและอาหารว่าง รวมทั้งของ ที่ระลึก สำหรับขั้นตอนสำคัญของการจัดสนทนากลุ่ม คือ การศึกษาและทำความเข้าใจโจทย์ / คำถาม กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดทำเครื่องมือที่ชัดเจน ทดลองใช้เครื่องมือ หาข้อมูลชุมชนและสร้างความคุ้นเคยกับผู้ร่วมสนทนา

เตรียมการสนทนา เริ่มการสนทนาด้วยการแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์สร้าง บรรยากาศที่ดี ไม่ครอบงำความคิด มีอารมณ์ขันและไม่ลืมกล่าวขอบคุณ รวมทั้งมอบของที่ระลึกเมื่อ สิ้นสุดการสนทนา ดังนั้นการจัดกลุ่มสนทนาที่มีประสิทธิภาพ ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คือผู้ ที่มีบทบาทในการสนทนาก่อนข้างมาก ผู้ดำเนินการสนทนาจึงจำเป็นต้องวางแผนการสนทนาอย่างดี ต้องมีทักษะในการถาม เป็นผู้ที่สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในกลุ่มสนทนารวมทั้งต้องมีความชัดเจน ในกรอบแนวคิดของเรื่องที่ศึกษาวิจัยทั้งนี้ผู้ดำเนินการสนทนาคือผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการใช้พลวัตของ กลุ่ม ในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางในการสนทนา ดังนั้นการตั้งคำถามในการสนทนากลุ่ม จึงค่อนข้างมีแรงกดดันมากกว่าสัมภาษณ์ระดับลึก ซึ่งมัก เจาะลึกกับบุคคลคนเดียวและการสนทนากลุ่มจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้โดยผู้วิจัยเป็น ผู้ดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

3. การสังเกต

การสังเกตเป็นการเฝ้าดูสิ่งที่ปรากฏขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งอื่น (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2539 : 45) ในการศึกษาครั้งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการสังเกตจะทำความเข้าใจไปกับการสัมภาษณ์

4. การบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูล เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากการรวบรวมภาพที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย การบันทึกภาคสนาม (Field note) การบันทึกเสียง (Tape record) และการบันทึกการสังเกต

4.1 การบันทึกภาคสนาม

เป็นหลักฐานในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่สำคัญ ช่วยเตือนให้นักวิจัยรวมทั้งผู้ให้ข้อมูลสามารถเจาะลึกเรื่องราวและข้อมูล (นิศา ชูโต , 2545 : 146) ในการบันทึกภาคสนามต้องบันทึกทันที โดยสิ่งที่ต้องบันทึกประกอบด้วย การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสนาม และการบันทึกความรู้สึกของนักวิจัย เช่น นักวิจัยทำอะไรจึงได้รับการยอมรับจากผู้ให้ข้อมูล นักวิจัยคงไว้ซึ่งพันธุภาพอย่างไร นักวิจัยออกจากสนามอย่างไร ตลอดจนการใช้ข้อมูลเสนอแนะต่อปัญหาของวิธีวิทยาการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลหลักทราบว่าผู้วิจัยได้จดบันทึกข้อมูล ในระหว่างการสัมภาษณ์ ในการบันทึกข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้บันทึกย่อ ๆ ในประเด็นที่สำคัญ ประโยควลี หรือคำที่ความหมายเฉพาะเจาะจง พร้อมทั้งบันทึกลักษณะกิริยาท่าทาง อารมณ์ พฤติกรรมการแสดงออกของผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2 การบันทึกเสียง

ผู้วิจัยขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยทำการถอดเทปภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง และสามารถนำมาเปิดฟังซ้ำในระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำเป็นระยะ ๆ ทุกครั้งที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละวันและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างต่อเนื่อง (Constant comparative analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของทฤษฎีฐาน โดยผู้วิจัยให้รหัส (Coding) ข้อมูลแบบคำต่อคำ บรรทัดต่อบรรทัด และจัดหมวดหมู่จำแนกประเภทข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปที่เป็นลักษณะร่วมและแตกต่างของข้อมูลชุดนั้น ๆ

การใช้ข้อมูลในระยะแรก เพื่อจัดระบบหัวข้อ (Topic) จำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลค้นหา คำสำคัญหรือมโนทัศน์สำหรับการตั้งคำถามสัมภาษณ์คนต่อไป จากระหัสข้อมูลผู้วิจัยจะทำการบันทึกความคิด คำถามและความสับสน (Hunched) แล้วนำไปสร้างข้อสรุปชั่วคราว (Memos) ซึ่งจะช่วยในการตรวจสอบข้อมูล หาข้อมูลเพิ่มเติมและกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกจากคำถามต่าง ๆ ที่เกิดจากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบอย่างต่อเนื่องจะนำไปใช้ถามผู้ให้ข้อมูลหลักรายอื่น ๆ เพื่อให้การบันทึกข้อมูลในผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสมบูรณ์ เป็นไปอย่างมีเป้าหมายมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะได้รับการตรวจสอบสามเส้าเพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบเบื้องต้นอันได้จากข้อสรุปชั่วคราวที่ถูกตรวจสอบและยืนยันแล้ว เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อสรุปย่อยด้วยกันเพื่อสร้างบทสรุปสำหรับนำข้อมูลไปสู่ข้อเสนอ (Proposition) เพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) ทั้งหมดนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัย ซึ่งเป็นหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical generalization) สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์มาตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนด

การนำเสนอผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอผลการวิจัย กำหนดการเสนอผลการวิจัยเป็น 6 บท ดังนี้

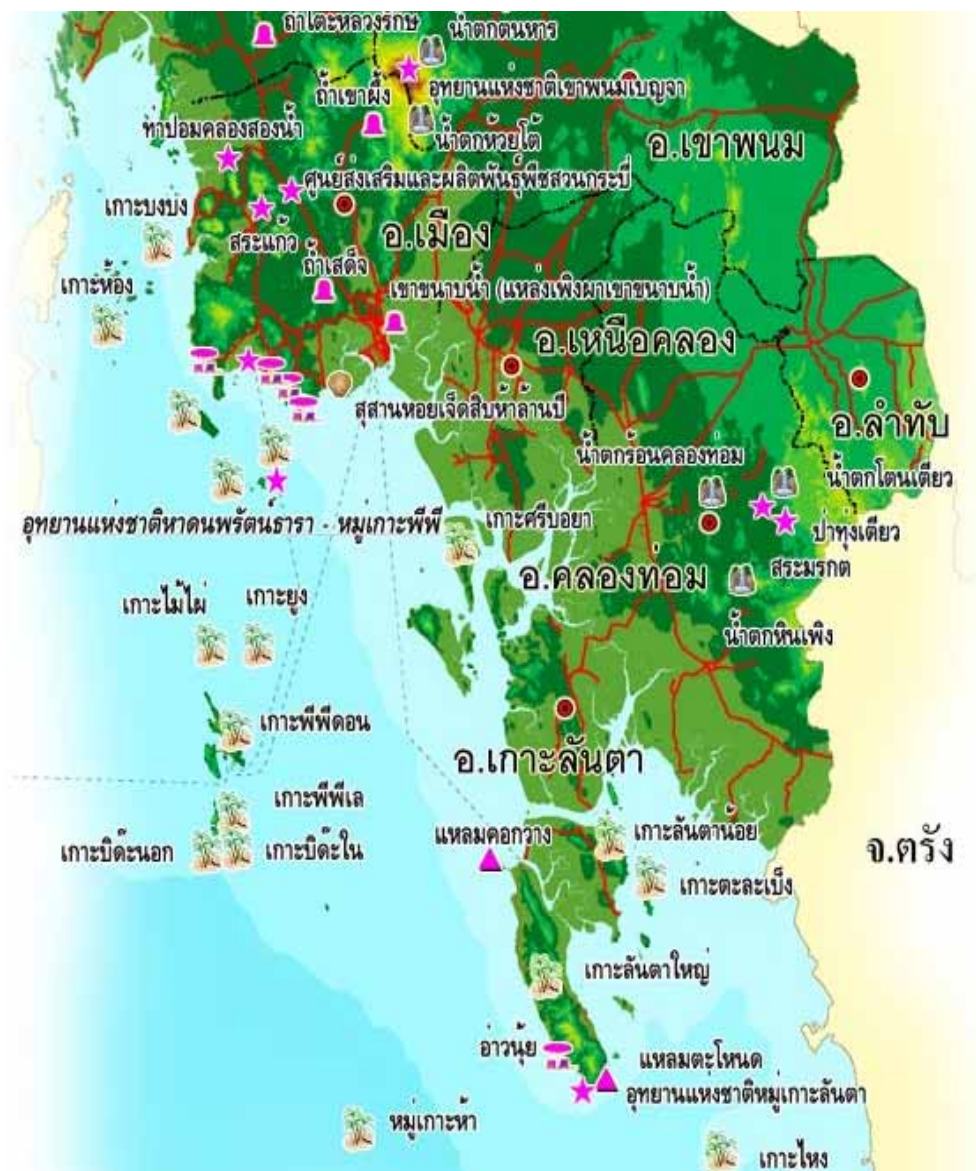
- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 บริบทพื้นที่ศึกษา
- บทที่ 5 วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
- บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย

บทที่ 4

บริบทของพื้นที่

จากการศึกษาประวัติความเป็นมา และสภาพพื้นที่เป้าหมายของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อค้นหาศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ ดังต่อไปนี้

ภาพ 1 อาณาเขตโดยรวมจังหวัดกระบี่

1. สภาพทั่วไปของจังหวัดกระบี่ เป็นจังหวัดที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลอันดามัน ประกอบด้วยอำเภอ 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภออ่าวลึก อำเภอปลายพระยา อำเภอเขาพนม อำเภอเหนือคลอง อำเภอคลองท่อม อำเภอลำทับ และอำเภอเกาะลันตา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ คือ ทิศเหนือจดจังหวัดพังงา ทิศใต้จดจังหวัดตรัง ทิศตะวันออกจดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันตกจดฝั่งทะเลอันดามัน

ด้านการคมนาคม ติดต่อการค้า การท่องเที่ยวประกอบด้วยเส้นทางหลัก 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเรือ เส้นทางรถ เส้นทางอากาศ สามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก

ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ และผลไม้ตามฤดูกาล ด้านการประมง มีการทำประมงน้ำเค็ม เช่น เรืออวน ปลากระชัง เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอย เลี้ยงปู

ด้านการท่องเที่ยว กระบี่มีแหล่งท่องเที่ยวมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดชายฝั่งอันดามัน ทั้งบนบกและทะเล แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ถ้ำผีหัวโต ถ้ำเพชร ถ้ำนราคีรีรังค์ ถ้ำลอด ถ้ำไวกิ่ง ถ้ำเสือ ถ้ำสระวนทอง น้ำตกห้วยไต้ น้ำตกธารโบกขรณี น้ำตกร้อน น้ำตกหินเพลิง สระมรกต สระแก้ว คลองสองน้ำท่าปอม หาดนพรัตน์ธารา หาดอ่าวนาง หาดสุสานหอย หาดคลองม่วง หาดไร่เล หาดแหลมสน หาดทุ่งเล หาดหลังสอด หาดศาลาด่าน หาดแหลมคอกวาง หาดบะกัน เดียง หาดคลองโตบ หาดทะเลแหวก หาดเกาะพีพี หมู่เกาะ หมู่เกาะพีพี หมู่เกาะลันตา หมู่เกาะรอก หมู่เกาะหาดยาว อุทยานที่สำคัญ อุทยานเขาพนมเบญจา อุทยานทุ่งทะเล อุทยานหลังสอด อุทยานหมู่เกาะพีพี อุทยานแหลมโหนด

สินค้า OTOP ที่สำคัญ ได้แก่ เรือหัวโทง ผ้าบาติก กะปิ เสื้อโอบเตย ผลิตภัณฑ์จากใบเตย ปาหนัน ผลิตภัณฑ์จากหวาย ตะกร้าไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว กาแฟโบราณ งานประดิษฐ์จากเปลือกหอย ปลาเค็ม ปลาต้ม ผลิตภัณฑ์จากต้นยางพารา และน้ำมันมะพร้าว

ภาพ 2 สินค้า OTOP ในหมู่บ้าน

2. สภาพทั่วไปของอำเภอเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา ประกอบด้วย ตำบล 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลเกาะกลาง ตำบลคลองยาง ตำบลเกาะลันตาน้อย ตำบลศาลาด่าน ตำบลเกาะลันตาใหญ่

ภาพ 3 อาณาเขตโดยรวมอำเภอเกาะลันตา

2.1 การคมนาคม 2 เส้นทาง เส้นทางรถมีถนนลาดยางมะตอยและคอนกรีต จากท่าอากาศยานถึงเกาะลันตาประมาณ 60 กิโลเมตร จากเมืองกระบี่ถึงเกาะลันตา 70 กิโลเมตร การเดินทางโดยรถ จะต้องลงแพขนานยนต์ (เฟอร์รี่) 2 ครั้ง คือช่วงคั่นระหว่างเกาะกลางกับเกาะลันตาน้อย และเกาะลันตาน้อยกับเกาะลันตาใหญ่ ข้ามฝากโดยแพขนานยนต์เฟอร์รี่ซึ่งจะเริ่มให้บริการเวลา 6.30 น. ถึง 22.00 น. ของทุกวัน อัตราค่าโดยสาร รถมอเตอร์ไซค์ 20 บาท รถยนต์ 4 ล้อ 70 บาท 6 ล้อ 120 บาท 10 ล้อ 250 บาท คนโดยสารยกเว้นคนขับ 1 คน ผู้โดยสารอื่น ๆ คนละ 10 บาท

2.2 ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรปลูกยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน มีประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยวบางส่วนที่อยู่ใกล้ชายทะเล และยังมีประกอบอาชีพการประมงน้ำตื้นซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในพื้นที่

2.3 ด้านการท่องเที่ยว เกาะลันตา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดกระบี่ รองอันดับสองจากเกาะพีพี ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีความงดงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทุ่งเล ชายหาดหลังสออด ชายหาดแหลมคอกวาง ชายหาดบ้าหระ ชายหาดคลองโตบ ชายหาดบะกันเตียง ชายหาดคลองจาก ชายหาดแหลมโหนด ชายหาดคลองนิน ชายหาดพระแอะ และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพีพี มีหลายพื้นที่ด้วยกัน อุทยานทุ่งทะเล อุทยานเกาะลันตาน้อย อุทยานแหลมโหนด อุทยานเกาะรอก

2.4 วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อำเภอเกาะลันตา เดิมมีบุคคลเข้ามาอาศัยอยู่ 3 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มคนจีนที่เดินทางมาค้าขายทางเรือ กลุ่มคนอิสลามที่เดินทางอพยพมาทางเรือเพื่อหาแหล่งทำประมง และทำการเกษตร กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มชาวเลจากแหลมมาลายู ที่เดินทางมาทำประมง และเจอพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การประมงและพักอาศัย จึงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชายฝั่งคนจีนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพค้าขาย คนอิสลามประกอบอาชีพทำสวน ทำนา ส่วนคนชาวเล ประกอบอาชีพประมง และหาของมีค่าจากทะเลมาจำหน่าย เช่น เปลือกหอย กระจงเต่า หนามบนหนังปลากระเบนท้องน้ำ (ที่นิยมนำมาทำหัวแหวน) ปัจจุบันคนในพื้นที่อำเภอเกาะลันตา จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ เริ่มจากกลุ่มนายทุนเข้ามาบุกกรุก พื้นที่และมีการซื้อขายที่ดินในราคาถูกลง ๆ จนต้องอพยพออกนอกพื้นที่ก็มี โดยเฉพาะบุคคลที่มีความรู้จะถูกลดกลวงจากกลุ่มนายทุนได้ง่าย กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัยขึ้นในชุมชน มีโรงแรม ภัตตาคารมากมาย ทำให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงจากอาชีพทำเกษตร การประมง มาเป็นอาชีพธุรกิจโรงแรม พนักงานในโรงแรมและรับจ้างทั่วไปส่วนภาษาพูดจะใช้ภาษาใต้พื้นเมือง และภาษาบรรพบุรุษ การเป็นอยู่ค่อนข้างเรียบง่าย

2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนเกาะลันตา ที่มีความหลากหลายและเป็นที่ยอมรับของคนไทยและต่างประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์ใบเตยปาหนันหมูบ้านหลังสอด ผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เช่น กล่องบุหรีใบเตย (มุกกริบ) เสื้อใบเตย หมอนใบเตย กระเป๋าใบเตย หมวกใบเตย ผลิตภัณฑ์จากแปะโบราณ บ้านร่าหมาด เป็นกาแปะผ่านกรรมวิธีของภูมิปัญญาสมัยโบราณที่มีรสชาติที่มีเอกลักษณ์ และผลิตภัณฑ์ปลาเค็มบ้านโล๊ะใหญ่ ที่ทำจากปลาเสียดที่มีน้ำหนักตัวประมาณ ตัวละ 2-5 กิโลกรัม ที่ไม่ใช้ยาและสารเคมีในการถนอมอาหาร รสชาติดี

3. สภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่เป้าหมาย

บ้านสังกาอู่ตั้งอยู่บนท้ายสุดของเกาะลันตามีครอบครัว 96 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 423 คน มีโรงเรียนบ้านสังกาอู่ 1 โรง ตั้งอยู่เกือบสุดหมู่บ้านบนเนินเขา และมีศาลบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านสังกาอู่ 1 ศาล คือ ศาลโต๊ะจันทร์ ตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน ศาลแห่งนี้ชาวเลที่สังกาอู่ถือว่าเป็นศาลศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของคนในหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าศาลบรรพบุรุษแห่งนี้จะคอยให้การปกป้องคุ้มครองดูแลชาวเลในหมู่บ้านให้ปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีศาลาเอนกประสงค์ ซึ่งใช้เป็นที่แจ้งเรื่องราวข่าวสารให้บริการต่างๆ และใช้เป็นที่ต่อเรือปาจ๊าก (ปัจจุบันอาจมีการเพี้ยนของคำเรียกไปบ้างจาก ปลาจ๊าก เป็น ปาจ๊าก) เพื่อใช้ในพิธีลอยเรือ

ชาวเลบ้านสังกาอู่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องและเป็นวงศาตญาติกัน ประกอบกับมีพื้นที่น้อย จึงสร้างบ้านติด ๆ กัน บางบ้านมีทางเดินเชื่อมต่อกันได้ และไม่มีรั้วกันแสดงอาณาเขตของแต่ละบ้าน บ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งเรียงกันเป็นแถว ๆ ตามแนวของชายทะเลโดยหันหน้าบ้านเข้าหาชายฝั่ง ส่วนหลังบ้านสร้างยื่นลงไปในทะเล เพื่อใช้สำหรับผูกเรือ เนื่องจากพื้นที่บริเวณชายฝั่งมีน้อยอยู่ติดเนินเขาลาดชัน ไม่สามารถปลูกบ้านแบบโบราณได้ ลักษณะของบ้านเป็นชั้นเดียว ติฝ้าด้วยไม้หรือใช้ไม้ไผ่ขัด

สถาน เป็นลวดลาย หลังคามุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้อง เสาบ้านใช้เสาไม้วางบนฐานเสาปูน เพื่อให้บ้านมีความมั่นคงเพราะเมื่อน้ำทะเลขึ้น เสาบ้านจะจมอยู่ในน้ำมากกว่าครึ่งเสา เสาหน้าบ้านจะสั้นกว่าเสาหลังบ้านตามความลาดเอียงของพื้นที่ชายหาด ขนาดของบ้านกว้างประมาณ 3x4 เมตร แต่จะมีความยาวมาก เพราะชาวเลจะต่อเติมบ้านให้ยาวลงไปในทะเล เมื่อสมาชิกในครอบครัว เพิ่มมากขึ้นส่วนบ้านที่สร้างไม่ติดชายฝั่ง คือ ถัดจากฝั่งขึ้นมาบนเนิน จะสร้างบ้านหันหน้าเข้าหาทะเล ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตร สำหรับเลี้ยงเป็ด ไก่ หน้าบ้านของชาวเลเกือบทุกบ้านจะมีระเบียงยื่นออกมาสำหรับนั่งเล่นพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติมิตร และเลี้ยงเด็ก หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ยามว่าง เช่น ซ่อมเครื่องมือประมง ซ่อมอวน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ชาวเลในหมู่บ้านสังกาอูมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ในแต่ละวัน ผู้ชายจะออกทะเลแต่เช้า ส่วนผู้หญิงจะหุงหาอาหาร ซักผ้าประกอบกิจวัตรประจำวัน และนอนพักผ่อนหรือจับกลุ่มคุยกันรอเวลาที่สามีกลับบ้าน เมื่อเรือที่ไปออกอวนกลับมาแล้ว คนในครอบครัวจะนำภาชนะ เช่น ถังพลาสติก กะเบะพลาสติก ตะกร้า มาช่วยกันปลดกุ้ง หอย หู ปลา ปลาหมึก ที่ติดมากับอวนแยกใส่ภาชนะต่าง ๆ กัน และเก็บเศษไม้ปะการัง เปลือกหอย ปลาตัวเล็ก ๆ แมงกะพรุน ออกจากอวนทิ้งไป แล้วจัดเก็บอวนใส่ตาข่ายผูกให้เรียบร้อย นำไปใส่เรือเพื่อเตรียมไว้สำหรับการออกอวนในตอนบ่ายหรือในวันรุ่งขึ้น จากนั้นจะนำกุ้งและปลาหมึกตัวใหญ่ ๆ ไปขายที่แพปลาของเจ้าแก่ ส่วนปลาที่ขายไม่ได้ เช่น ปลารัง ปลาแดง ปลาลิ้นควาย ปลาสาก ปลาม้า ปลาหมึกตัวเล็ก ๆ กุ้ง จะเก็บไว้ทำอาหารกินกันในครอบครัว ปลาที่เหลือจะแยกไว้ทำปลาเค็มหรือปลาแห้งเก็บไว้กิน บางส่วนจะแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านบ้าง เมื่อเสร็จจากงานแล้วจะกินอาหารกลางวัน

จากนั้นหญิงชาวเลจะนอนหลับพักผ่อน หรือจับกลุ่มพูดคุยกันตามบริเวณลานดินหน้าบ้าน หรือใต้ต้นไม้ใหญ่ ๆ หรือผูกอวนตาใหม่หรือผูกตะกั่วถ่วงดินอวนอยู่ในบ้านหรือหน้าบ้าน ส่วนผู้ชายชาวเลจะนำอุปกรณ์ประมงที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซม หรือทำชิ้นใหม่ เช่น ซ่อมอวน ทำไซปลา ซ่อมเรือ ผูกอวน ทำรง เป็นต้น เด็ก ๆ จะเล่นอยู่ตามใต้ถุนบ้านหรือลานหน้าบ้าน โดยมีแม่หรือยายคอยเฝ้าดูอยู่อย่างใกล้ชิด ส่วนหญิงชายวัยรุ่นมักจะรวมตัวกันอยู่ที่บ้านเพื่อน พูดคุยกัน หรือ นอนฟังเพลง จากวิทยุหรือเทป เศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ทำให้ชาวเลต้องออกไปรับจ้างมากขึ้น บางครอบครัวมีการประกอบอาชีพมากกว่าสองอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้มากขึ้นเพียงพอให้สมาชิกในครอบครัวอยู่กันได้อย่างปกติสุข และสะดวกสบายขึ้น ดังนั้นในช่วงกลางวัน หมู่บ้านค่อนข้างเงียบ มักจะพบแต่หญิงชาวเลและกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ที่นั่งจับกลุ่มคุยกันหรืออยู่กับลูกหลานเล็กๆ ที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน หมู่บ้านจะเริ่มคึกคักอีกครั้งในยามเย็น เนื่องจากชาวบ้านมักจะมารวมกลุ่มคุยกันหลังจากที่ผู้ชายกลับจากทะเลและได้นอนหลับ

พักผ่อนเพียงพอแล้ว ส่วนเด็กๆ ที่กลับจากโรงเรียนก็จะมาวิ่งเล่นกันในหมู่บ้านนั่นเองในเวลาเย็นหญิงสาวจะกลับบ้านไปทำอาหารเย็น หลังจากทำอาหารเสร็จจะออกมาจับกลุ่มคุยกันอีกจนใกล้ค่ำจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน และสมาชิกในครอบครัวจะรับประทานอาหารพร้อมกันในบ้าน จากนั้นจะปิดบ้านเพื่อเตรียมเข้านอนหรือดูโทรทัศน์ ปัจจุบันบ้านชาวเลในหมู่บ้านสงกาอยู่เกือบทุกบ้านมีโทรทัศน์ดูกันมากขึ้นคือมีโทรทัศน์ถึง 53 หลังคาเรือน จาก 81 หลังคาเรือน (ข้อมูลจาก กชช.2ค 2544) และเพราะสภาพสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน จึงมีเงินพอที่จะซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆมากขึ้น

ด้านอาหารหลัก

นอกจากอาหารทะเลแล้ว ข้าวได้กลายเป็นอาหารหลักของชาวเลมาช้านาน ปัจจุบันชาวเลมักจะหุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้าเพราะความสะดวกและรวดเร็ว กับข้าวส่วนใหญ่จะมีปลาเป็นหลัก และทำเหมือนกับอาหารปักษ์ใต้ทั่ว ๆ ไปแต่อาจแตกต่างกันเล็กน้อยที่รสชาติและความเข้มข้นของเครื่องแกงอาหารที่ชาวเลนิยมทำกันก็คือ ปลาทอด แกงส้มปลา ปลาเปรี้ยวหวาน และจะมีอาหารประเภทเนื้อหมูไก่หรือเนื้อวัวบ้างเป็นบางมื้อ โดยนำมาผัดกับผักชนิดต่างๆ หรือทำผัดเผ็ด แกงเผ็ด มะพร้าวเป็นพืชหลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวเล พวกเขาจะใช้มะพร้าวเป็นส่วนประกอบหลักในการปรุงอาหารคาวหวาน ตลอดจนใช้ประโยชน์สารพัดจากส่วนต่างๆ ของต้นมะพร้าว และยังใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมต่างๆ อีกด้วย สำหรับอาหารประเภทผัก ชาวเลจะเก็บยอดผักบางชนิดจากป่าแถบชายเกาะมาเป็นอาหาร นอกจากนี้ยังหาซื้อได้จากร้านค้าในชุมชนหรือซื้อจากร้านค้าในวันที่มีตลาดนัด แต่ชาวเลส่วนใหญ่มักไม่นิยมกินผัก เมื่อเทียบกับอาหารทะเล ผักที่นิยมนั้นมากเป็นประเภทยอดผักที่ใช้จิ้มน้ำพริก เช่นยอดอ่อนใบมะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น ส่วนผลไม้ก็จะกินผลไม้ตามฤดูกาลที่มีขายตามร้านค้าหรือตลาดนัด เช่น มะม่วง เงาะ เป็นต้น

ชาวเลมักจะกินอาหารไม่ค่อยเป็นเวลา หากหิวเมื่อไหร่ก็จะกินทันที ส่วนใหญ่จะกินอาหารวันละ 2-3 มื้อ คือ มื้อเช้า กลางวัน และเย็น สำหรับผู้ใหญ่อาจจะกินเฉพาะกลางวันกับเย็น แต่หากเป็นเด็กพ่อแม่ก็จะให้กินตั้งแต่ตอนเช้า เพราะพ่อแม่กลัวว่าเด็กจะหิวและกินอาหารไม่อิ่ม นอกจากอาหารทั่วไปแล้วอาหารสำเร็จรูปประเภทบะหมี่สำเร็จรูปและปลากระป๋อง รวมทั้งขนมขบเคี้ยวสำหรับเด็กประเภทที่โฆษณาในโทรทัศน์ก็ได้รับความนิยมมากเช่นกัน

ด้านการศึกษา

ในอดีตความแตกต่างทางด้านภาษาก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งในการเรียนการสอนเนื่องจากชุมชนชาวเลคงภาษาอูรักลาไวย์เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันพบว่าพ่อแม่ของเด็กเริ่มจะสอนลูกให้พูดภาษาไทยมากขึ้นควบคู่ไปกับการสอนภาษาอูรักลาไวย์เพราะกลัวลูกจะมีปัญหาในการเข้าเรียนที่โรงเรียน กลัวจะพูดภาษาไทยไม่ได้ จึงสอนเด็กตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน หลังจากมีโทรทัศน์เข้าไปใน

หมู่บ้าน เด็กมีโอกาสได้ยินได้ฟังภาษาไทยมากขึ้นจากการดูโทรทัศน์ทุกวัน ทำให้เด็กเรียนรู้จากโทรทัศน์ได้อีกทางหนึ่ง

ด้านการรักษาพยาบาล

ก่อนที่การรักษาแผนปัจจุบันจะเข้ามาถึงหมู่บ้านดังกล่าว ในอดีตชาวเลมีความเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยไม่สบายนั้นเกิดจาก “ผีกิน” จึงเป็นหน้าที่ของโตะหมอประจำหมู่บ้านที่ต้องรักษาด้วยการจับไล่หรือเชิญผีให้ออกไป วิธีบำบัดส่วนมากใช้วิธีร้ายเวทมนต์ เป่าคาถาอาคม หรือคูเทียนเพื่อดูอาการของโรคต่างๆ บางครั้งก็เชื่อว่าการเจ็บป่วยนั้นอาจเป็นเพราะไปทำให้ผีบรรพบุรุษไม่พอใจ จึงต้องให้โตะหมอรักษาอาการของโรคเพราะโตะหมอจะสามารถติดต่อกับบรรพบุรุษได้ และรู้สาเหตุของความไม่พอใจนั้น รวมถึงการรู้วิธีที่จะดำเนินการให้หายจากโรคนั้นๆ ได้ หากไม่สบายธรรมดาโตะหมอก็มีดวงยาที่จะรักษาโดยเฉพาะ หรือไม่ก็นำน้ำมันตมาปิดเป่าโรค

“โตะหมอ” คือคนกลางที่จะติดต่อระหว่างคนในหมู่บ้านกับวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ตามที่ชาวเลเคารพนับถือในช่วงของการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น หาสาเหตุของการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ การเกิดภัยพิบัติ การแก้บน การรักษาพยาบาล เป็นต้น โตะหมอเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากโตะหมอคนก่อนแล้วว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจดจำคาถาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตลอดจนสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค และได้รับการถ่ายทอดหรือเรียนรู้จากโตะหมอคนก่อนถึงแม้ปัจจุบันชาวเลจะรู้จักและยอมรับการไปรักษาอาการเจ็บไข้ไม่สบายที่โรงพยาบาลแล้ว แต่ชาวเลก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องการรักษาโรคหรืออาการต่างๆ กับโตะหมออยู่ด้วยเช่นกัน และยังคงรักษาควบคู่กันไปกับการรักษาแผนปัจจุบัน ส่วนใหญ่ชาวเลจะรักษาตามอาการของโรคที่ปรากฏให้เห็นก่อน โดยบางครั้งก็ซื้อยาจากร้านค้ามากินเอง หากไม่หายก็จะไปโรงพยาบาล หรือไปหาโตะหมอ

ภาพ 4 ตักยภาพด้านการให้บริการรักษาพยาบาล

ด้านการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในหมู่บ้าน มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นในปัจจุบัน เพราะชาวเลต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากมีรายได้ต่ำ โดยเฉลี่ยประมาณ 36,600 บาทต่อปีต่อคน (กชช. 2ค ปี 2544) อย่างไรก็ตามในแต่ละครัวเรือนมักจะมีการประกอบอาชีพมากกว่า 1 อย่าง เช่น นอกจากทำประมงแล้ว ในวันที่ไม่ได้ออกทะเลก็มักจะไปรับจ้างแรงงาน หรือบางครอบครัวก็ทำเกษตรกรรม

1. ประมง

อาชีพประมงเป็นอาชีพที่ชาวเลนัดที่สุด ชาวเลในสังกัดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง เพราะชีวิตผูกพันกับท้องทะเลมาตั้งแต่เกิด และทำมาหากินกับทะเลมาตลอด การทำประมงในหมู่บ้าน สังกัดเป็นประมงชายฝั่ง หรือเรียกว่าประมงพื้นบ้าน ที่หากินตามชายฝั่งทะเลอันดามัน หรือตามเกาะบริเวณใกล้เคียงโดยใช้เรือหางยาวติดเครื่องยนต์ และหากว่าชาวเลไปเยี่ยมญาติที่เกาะอื่นก็มักจะพาเครื่องมือหาปลาไปด้วยเพื่อหาปลาระหว่างการเดินทาง ทำให้ไม่สูญเสียเวลาไปเปล่าๆ ชาวเลเกือบทุกคนในหมู่บ้านจะมีเรือเพื่อใช้ในการออกทะเล ไม่ว่าจะเรือของตนเองหรือเรือของเจ้าแก้วก็ตาม ในหมู่บ้านมีคนที่ทำอาชีพประมงอย่างเดียว 57 ครัวเรือน

การหาปลาในสมัยก่อนนั้นทำกันอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์อะไรมากนักซึ่ง ก็สามารถหาปลาได้เพียงพอสำหรับการยังชีพในครัวเรือนในแต่ละวัน และเครื่องมือส่วนใหญ่ก็สามารถหาได้ในท้องถิ่น แรงงานที่ใช้สำหรับการทำประมงก็ได้จากภายในครอบครัวนั่นเอง ปัจจุบันวิถีชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การหาปลาต้องแข่งกับเวลาและต้องหาปลาให้ได้มากที่สุดเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพราะปัจจุบันอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำประมงนั้น ชาวเลส่วนมากยังต้องพึ่งพาเจ้าแก้ว คนจีนในหมู่บ้านใกล้เคียง เนื่องจากชาวเลไม่มีเงินทุนมากพอที่จะซื้อเรือหรืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพได้ภายในครั้งเดียว ต้องค่อยๆ ผ่อนชำระ ทำให้ชาวเลต้องขยันหาปลาและออกทะเลมากกว่าในอดีตหลายเท่าตัว

ภาพที่ 5 ภาพวิทัศน์ บริเวณหน้าหมู่บ้าน

2. เกษตรกรรม

ชาวเลใช้พื้นที่บริเวณเชิงเขาปลูกมะพร้าว มะม่วงหิมพานต์และสะตอ มีชาวเลเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ทำสวนเช่นนี้ เพราะไม่มีเวลามาดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังต้องออกทะเลเป็นหลัก อย่างไรก็ตามพืชสวนเหล่านี้ ต่างก็เป็นไม้ที่ไม่ต้องการการดูแลเอาใจใส่มากนัก เมื่อโตแล้วก็มักจะเก็บผลผลิตเพื่อเอาไปขายได้เลย ชาวเลบอกว่าเมื่อก่อนมะพร้าวขายดีถึงจะราคาไม่แพงมากแต่ก็มีคนมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน และก็มีการทำมะพร้าวแห้งขายด้วย แต่ปัจจุบันคนในเกาะลันตาก็หันมาปลูกมะพร้าวกันมากขึ้น ทำให้ราคาถูกลงมาก ส่วนใหญ่จึงปลูกไว้กินเองในครัวเรือน แต่หากมีพ่อค้าแม่ค้าหรือใครมาขอซื้อก็จะขายไปในราคาที่ไม่แพง ส่วนมะม่วงหิมพานต์และสะตอขายได้ราคาดี และมักจะม่แม่ค้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือจะนำมากินเองในครอบครัวและแบ่งเพื่อนบ้าน

ภาพ 6 เกษตรในครัวเรือนของชาวบ้าน

3. อาชีพรับจ้าง

นอกเหนือจากการทำประมงและเกษตรกรรมแล้ว ชาวเลยังทำอาชีพรับจ้างแรงงานต่างๆ หรือทำงานในรีสอร์ทด้วย โดยเฉพาะหญิงชาวเลที่ไม่ได้ทำอะไรและต้องการหารายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีรายได้ประจำ และไม่ต้องออกเสี่ยงภัยในทะเลทำให้อาชีพนี้ได้รับความนิยมจากชาวเลมากขึ้น ส่วนอาชีพรับจ้างแรงงานก็ยังคงมีให้พบเห็นอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นแรงงานผู้ชายที่มาทำงานรับจ้างต่างๆ เช่นแบกหาม ตัดหญ้าที่เทศบาล หรือก่อสร้าง ซึ่งแรงงานประเภทนี้พบเห็นได้ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ด้านพิธีกรรม

ชาวอุรักลาไวย์ที่สังกัดอูมีประเพณีความเชื่อเป็นของตนเอง ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน และปัจจุบันยังคงมีประเพณีบางอย่างที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปบ้างตามยุคสมัย เนื่องจากการติดต่อกับคนภายนอกและได้รับเอาวัฒนธรรมบางอย่างมาปฏิบัติ ทำให้รายละเอียดที่ปรากฏในพิธีกรรมเหล่านั้นปรับตัวไปตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา

ภาพ 7 ศาลเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน

1. พิธีบูชาแม่ย่านางเรือ

เป็นพิธีกรรมหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินในชีวิตประจำวันของชาวเลหมู่บ้านสังกัดอูมี ครอบครัวใดที่มีเรือออกทะเลต้องถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการทำพิธีนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อการทำมาหากิน คือการออกทะเลหาปลานั้นเอง ชาวเลเชื่อว่าการทำพิธีบูชาแม่ย่านางเรือเป็นการบอกกล่าวให้แม่ย่านางประจำเรือแต่ละลำรับรู้เพื่อจะได้คุ้มครองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุเวลาออกทะเล และจับปลาหรือสัตว์ทะเลต่างๆ ได้มาก

2. พิธีลอยเรือ

พิธีลอยเรือ เป็นพิธีที่ถือว่าสำคัญสำหรับชาวเลบ้านสังกัดอูมีมากที่สุด และเป็นพิธีที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนจะจัดพิธีนี้ทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 2 วัน คือ ในวันขึ้น 14 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 (ประมาณเดือนพฤษภาคมและเดือนตุลาคม) เรือที่นำไปลอยเรียกว่า “เรือปาจ๊ก” วัตถุประสงค์ในการลอยเรือ คือ 1. เพื่อสะเดาะเคราะห์ให้ผีร้ายความเจ็บไข้ทั้งหลายทั้งปวงหายไปจากชุมชน 2. เพื่อส่งวิญญาณบรรพบุรุษไปสู่แดนสถิตคือ “ฉุนงฉีรีย” ตามความเชื่อ 3. เพื่อส่งวิญญาณสัตว์ที่เคยฆ่าเป็นอาหารคินให้เจ้าของเดิม

ภาพ 8 การร้องรำทำเพลง 2 วัน 2 คืน

ประเพณีนี้ทำให้กลุ่มชนชาวเลมิกิจกรรมสังคมร่วมกันและมีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์กัน ทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม การได้ทำพิธีรำลึกถึงบรรพบุรุษร่วมกันของชาวเลทำให้เกิดความสามัคคีและดำรงวิถีชีวิตที่คงเอกลักษณ์ไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป ทั้งทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้ามาปฏิบัติผสมผสานกับประเพณีดั้งเดิมโดยไม่ละทิ้งประเพณีดั้งเดิมของชุมชนไปเสียทีเดียว ถึงแม้ว่ารายละเอียดของประเพณีหรือพิธีนั้นๆ จะไม่คงรูปแบบเดิมไว้ทั้งหมดก็ตาม ซึ่งเป็นธรรมดาของวัฒนธรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา (เขวลักษณ์ ศรีสุกใส, 2545)

สภาพทางด้านชุมชน

บ้านสังกาอู เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีผู้อาศัยเป็นชาวเลหรือชาวไทยใหม่ปัจจุบัน 96 ครัวเรือน 423 คน มีประชากรหญิง 192 คน ประชากรชาย 231 คน มีโรงเรียนในหมู่บ้าน 1 โรง คือ โรงเรียนบ้านสังกาอู มีถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูสอน 5 คน ตั้งอยู่ตรงจุดชมวิวของหมู่บ้าน สามารถมองเห็นบริเวณฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกได้หมดโดยเฉพาะพระอาทิตย์โผล่จากพื้นน้ำยามเช้า ในหมู่บ้านมีผู้นำชุมชนอยู่ 2 คน มี อบต. 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ ด้านการศึกษาคนรุ่นก่อนที่มีอายุ 20 ปี ขึ้นไปไม่มีความรู้ด้านภาษาไทย ใช้ภาษาอุรังถาไว

ความหลากหลายทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา (Ecological diversity) บริเวณรอบพื้นที่บ้านสังกาอู ประกอบด้วยภูมิทัศน์ที่สวยงาม และแตกต่างจากที่อื่น เช่น น้ำทะเลที่ใสสะอาด มีแนวปะการังที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และปลาสวยงามตามแนวปะการัง เช่น หมู ปลาการ์ตูน ปลาดาว ปลานกนางแอ่น ปลาโนรา ปลานกแก้ว ปลาดอกหมาก ปลาปักเป้า ปลาฉลาม หนูนุ ปูชนิดต่าง ๆ สาหร่ายใบไม้ อื่น ๆ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาธรรมชาติได้

ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวเลกลุ่มนี้ มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มองเห็นได้จากเครื่องแต่งกาย ภาษา พิธีกรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และอาชีพ

การแต่งกายของคนกลุ่มนี้ ผู้ชายส่วนใหญ่นิยมสวมกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวทั่ว ๆ ไป และจะนิยมสีแดงเข้ม เขียวเข้ม เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้หญิงจะนิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้ม ๆ หลากสี สวมเสื้อแขนกุศสีเข้มแดง เขียว เหลือง เอวเสื้อีขุดตามรูปเอว คนมีอายุทั้งชายและหญิงชอบกินหมากสูบหรือใบจาก ภาษาพูดจะใช้ภาษา อูรักลาโว้ย (เฉพาะกลุ่ม) แต่ไม่มีภาษาเขียน ด้านวัฒนธรรมมีวัฒนธรรมตกทอดจากบรรพบุรุษ เช่น มีการแสวงบุญโดยการออกไปรับสิ่งของจากชาวบ้านไทยพุทธ ในช่วงทำบุญเดือนสิบ หรือการนำของไปแลกเปลี่ยน เช่น ปลา ไหมกระ ที่ทำกับเกร็ดเต่ากระ ม้าน้ำ ตากแห้ง เปลือกหอยที่หายากจากทะเลน้ำลึก เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเสื้อผ้าและข้าวสาร อาหารแห้งจากชุมชน ซึ่งมีความเชื่อว่า ได้สร้างสมบุญบารมีร่วมกัน และยังมีพิธีการเช่น ไหว้เจ้าแม่ย่านางเรือ ซึ่งถือว่า เจ้าแม่เป็นผู้ให้กำเนิด ให้อาหาร ให้โชคลาภแก่เขา อีกพิธีกรรมหนึ่งชื่อ (พิธีลอยเรือ) ในพิธีจะมีการบวงสรวง เต็มรอร่องแรง เช่น ไหว้ แม่ย่านางก่อนที่จะนำเรือไปลอยในทะเลเรือจะทำกับไม้ต้นเป็ดหรือไม้ระกำก็ได้ สามารถลอยอยู่ในทะเลได้นาน ๆ พิธีกรรม การเกิดจะมีพิธีรับบุตรของตนด้วยการนำทารกที่เกิดใหม่ ๆ ไปชำระล้างในน้ำทะเลเพื่อเป็นการบอกกล่าวให้เจ้าแม่รับรู้การเกิดทารกใหม่ หรือเพิ่มสมาชิกใหม่ในหมู่บ้าน การตาย จะมีพิธีสวดภาษาพื้นเมืองแล้วนำไปฝังที่ริมชายทะเล ส่วนด้านอาหาร ชนกลุ่มนี้ นิยมบริโภคอาหารทะเล ที่หาได้และสัตว์ทุกชนิด รวมทั้งเนื้อสุกรการประกอบอาหารปรุงแบบง่าย ๆ แกงส้ม ผัด แกงจืด ทอด เฝาระับประทานกับข้าวจ้าว วันละ 3 มื้อ ด้านภูมิปัญญา ชนกลุ่มนี้มีความสามารถหลายด้าน เช่น การดำน้ำได้นานและมีความลึกโดยไม่ต้องใช้เครื่องออกซิเจนช่วย ส่วนใหญ่จะใช้ในการงมหอยน้ำลึก การแสดงร่องเง็ง ร้องเพลงจังหวะร่องเง็งทุกคนจะร้องได้และเต้นรำได้เกือบหมด เพราะส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในงานประเพณี และมีการตีกลองรำมะนา สีไวโอลิน(ซอ) เครื่องดนตรีจะทำใช้เอง ด้านการประมง คนกลุ่มนี้ มีความสามารถมากทั้งการเห็บอวน การต่อเรือ การทำไซดักปลา การหาแหล่งปลาชุกชุม การสานเสื่อสาน การปลูกบ้านแบบขนำ แต่มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้มาก เป็นวิถีชีวิตที่สงบสุขของคนก่อนหน้าจะมีการวิวัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ให้มีความเจริญงอกงามหลาย ๆ ด้าน จึงเป็นเหตุให้ คนกลุ่มนี้มีรายได้ไม่พอกำครองชีพในปัจจุบัน

บทที่ 5

วิถีชีวิต และ ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์

การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบอาชีพในชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชน นักท่องเที่ยว แม่บ้าน และผู้นำในชุมชน ซึ่งการสัมภาษณ์ข้อมูลบางอย่างต้องอาศัยกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากอยู่ในชุมชนมานาน และได้เห็นหรือทราบความเป็นมาเช่นด้าน พิธีกรรมต่าง ๆ โดยผลการศึกษาด้านวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ มีดังนี้

1. ด้านอาชีพ
2. ด้านภูมิปัญญา
3. ด้านประเพณีวัฒนธรรม

วิถีชีวิตที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์

ด้านอาชีพ

การประกอบอาชีพของชุมชนบ้านสังกาอู่ ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ อาชีพประมง การลากอวน งมหอยน้ำลึก ดำน้ำ แทงปลา โดยลักษณะของงานจะใช้ความชำนาญและประสบการณ์เฉพาะตัว และใช้เครื่องมือช่วยน้อยมาก เช่น การงมหอยน้ำลึก จะไม่ใช่เครื่องออกซิเจนใช้ในการหายใจ ดำน้ำแบบตัวเปล่า และสามารถดำอยู่ในน้ำทะเลเป็นเวลานาน เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมวิธีการเหล่านี้ว่า กลุ่มคนเหล่านี้ทำได้อย่างไร และสิ่งเกี่ยวกับอาชีพนี้ มีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ ประกอบอาชีพหลักคือ การทำประมงส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานชาย เริ่มทำงานตั้งแต่เวลาเช้ามืดถึงเย็น การทำประมงในชุมชนบ้านสังกาอู่ จะเป็นประมงชายฝั่ง หรือ ประมงพื้นบ้าน การหาปลาในสมัยก่อนนั้นทำกันอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์อะไรมากนักซึ่ง ก็สามารถหาปลาได้เพียงพอสำหรับการยังชีพในครัวเรือนในแต่ละวัน และเครื่องมือส่วนใหญ่ก็สามารถหาได้ในท้องถิ่น แรงงานที่ใช้สำหรับการทำประมงก็ได้จากภายในครอบครัวนั่นเอง ปัจจุบันวิถีชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การหาปลาต้องแข่งกับเวลาและต้องหาปลาให้ได้มากที่สุดเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพราะปัจจุบันอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำประมงนั้น ชาวเลส่วนมากยังต้องพึ่งพาเจ้าแก่ คนจีนในหมู่บ้านใกล้เคียง เนื่องจากชาวเลไม่มีเงินทุนมากพอที่จะซื้อเรือหรืออุปกรณ์ใน

การประกอบอาชีพได้ภายในครั้งเดียว ต้องค่อยๆ ผ่อนชำระ ทำให้ชาวเลต้องขยันหาปลาและออกทะเลมากกว่าในอดีตหลายเท่าตัว

“ชาวเลบ้านสังกาอู้มีความถนัดในการออกวางปลา และอวนกุ้ง โดยเรือหัวโทง ขนาดความยาวของมาตรเรือ 21 ตัวง และ 23 ตัวง เป็นส่วนใหญ่เพราะสามารถไต่คลื่นได้ดี และออกทะเลลึกได้ปลอดภัย เรือและเครื่องมือประมงส่วนใหญ่จะซื้อผ่อนจากเจ้าแก่แปปลา (นายทุน) แต่มีข้อสัญญาจะต้องนำผลผลิตที่ได้ไปขายให้ เจ้าแก่เท่านั้น แม้จะได้ราคาไม่ดี เพราะถูกนายทุนหักค่าผ่อนส่งและกคราคา “ (ชายกลางคน อายุ 44 ปี)

“ชุมชนชาวเลมีอาชีพนอกเหนือจากทำอวนกุ้ง อวนปู ยังมีการดำน้ำเพื่อวางไซปลาหลังใหญ่ๆ ในบริเวณที่มีปลาชุกชุม การดำน้ำลงไปตักปลาในไซนั้นจะไม่ใช้เครื่องประดาน้ำ หรือ ออกซิเจนช่วยแต่อย่างใด สามารถกลั้นลมหายใจได้เป็นเวลานาน “ (ครูสอนนักเรียน อายุ 50 ปี)

“ในช่วงเวลาขึ้น 15 ค่ำ พวกเราส่วนใหญ่จะไปมหอยบริเวณน้ำลึก เช่น หอยสังข์ หอยโนรา หอยมือเสือ หอยมุก หอยโขง ซึ่งเป็นหอยที่หายาก นำกลับมาต้มเอาเนื้อรับประทาน เอาเปลือกไว้ขายทำเครื่องประดับ ขายได้ราคาดี “ (ชายหนุ่ม อายุ 28 ปี)

ภาพ 9 เปลือกหอยและกัลปังหาที่ชาวเลมมาขาย

“ชายวัยรุ่นส่วนใหญ่ ในหมู่บ้านชอบไปดำน้ำที่บริเวณเกาะหม้อเพื่อจับแมงกั้งกุลาดำ และจับ กุ้งมังกร ด้วยมือเปล่า เพื่อไปขายให้แก่ผู้ที่เพาะเลี้ยงลูกกุ้งขาย การดำน้ำจะไม่ใช้เครื่องออกซิเจนช่วย แต่บางคนปัจจุบันมีทุนที่ได้รับจากการสนับสนุนของเจ้าแก่ จะมีรายได้ดีกว่า เพราะสามารถลงไปได้น้ำได้คราวละหลายชั่วโมง “ (ผู้นำชุมชน 46 ปี)

“เด็กชายอายุ 14 – 16 ปี ชอบไปเล่นน้ำยิงปลาในทะเลแถวใกล้เคียงหมู่บ้านเพื่อนำมาเป็นอาหาร เครื่องมือยิงปลาจะทำมาจากเหล็กเส้น ดึงกับสายหนังสดิกบนครกไม้ สามารถจับปลาได้คราวละหลายตัว “ (แม่บ้าน อายุ 48 ปี)

เกษตรกร ชาวเลใช้พื้นที่บริเวณเชิงเขาปลูกระบายน้ำ มะม่วงหิมพานต์และสะตอ มีชาวเลเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ทำสวนเช่นนี้ เพราะไม่มีเวลามาดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังต้องออกทะเลเป็นหลัก อย่างไรก็ตามพืชสวนเหล่านี้ ต่างก็เป็นไม้ที่ไม่ต้องการการดูแลเอาใจใส่มากนัก เมื่อโตแล้วก็มักจะเก็บผลผลิตเพื่อเอาไปขายได้เลย ชาวเลบอกว่าเมื่อก่อนมะพร้าวขายได้ถึงราคาไม่แพงมากแต่ก็มีคนมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน และก็มีการทำมะพร้าวแห้งขายด้วย แต่ปัจจุบันคนในเกาะลันตาก็หันมาปลูกมะพร้าวกันมากขึ้น ทำให้ราคาถูกลงมาก ส่วนใหญ่จึงปลูกไว้กินเองในครัวเรือน แต่หากมีพ่อค้าแม่ค้า หรือใครมาขอซื้อก็จะขายได้ในราคาที่แพง ส่วนมะม่วงหิมพานต์และสะตอขายได้ราคาดีและมักจะมีแม่ค้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือจะนำมากินเองในครอบครัวและแบ่งเพื่อนบ้าน

อาชีพรับจ้าง นอกเหนือจากการทำประมงและเกษตรกรรมแล้ว ชาวเลยังทำอาชีพรับจ้างแรงงานต่างๆ หรือทำงานในรีสอร์ทด้วย โดยเฉพาะหญิงชาวเลที่ไม่ได้ทำอะไรและต้องการหารายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีรายได้ประจำ และไม่ต้องออกเสี่ยงภัยในทะเลทำให้อาชีพนี้ได้รับความนิยมจากชาวเลมากขึ้น ส่วนอาชีพรับจ้างแรงงานก็ยังคงมีให้พบเห็นอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นแรงงานผู้ชายที่มาทำงานรับจ้างต่างๆ เช่นแบกหาม ตัดหญ้าที่เทศบาล หรือก่อสร้าง ซึ่งแรงงานประเภทนี้พบเห็นได้ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป วิถีชีวิตด้านอาชีพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ของชุมชนบ้านสังกาอู๋ ดังนี้ อาชีพที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะศึกษา และสัมผัสกับชีวิตจริงของคนในชุมชน เช่น การพักผ่อนร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมออกวางปลา การออกวางกุ้ง การดำน้ำลึกลับ ปลา การงมหอย การจับเรือหางยาว นอกจากสร้างความบันเทิงให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวแล้วยังส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลได้อีกทางหนึ่ง จากอดีตที่ต้องจับสัตว์น้ำทะเลให้ได้ คราวละจำนวนมาก กลับมานั่งรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวไปชมวิธีการแทน จึงช่วยให้ทรัพยากรทางทะเลเพิ่มจำนวนมากขึ้น และชนิดพันธุ์คงอยู่อย่างยั่งยืน

ด้านภูมิปัญญา

บ้านสังกาอู๋มีภูมิปัญญาที่น่าสนใจหลายอย่างที่สามารนำมาพัฒนาเป็นสินค้าของฝากให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีรูปแบบที่แปลกและแตกต่างจากบริบทอื่น ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ชาวเลบ้านสังกาอู๋สามารถผลิตสมอเรือที่ทำจากไม้และผูกก้อนหินด้วยหวาย มีลักษณะสวยงาม ถ้าหากมีการขอสวนผลผลิตเป็นของที่ระลึก สามารถจำหน่ายได้ราคาดี” (เจ้าของร้านขายของชำในอำเภออายุ 25 ปี)

“พวกเราส่วนใหญ่ทำไชปลาหลังใหญ่ ๆ ไช้จมที่แหล่งปลาชุกชุมบริเวณทะเลน้ำลึก ถ้าหลังใหญ่มาก ๆ ก็จะดำน้ำไปตักปลาในไช้ถ้าหลังไม่ใหญ่มากก็จะกู้ขึ้นมาผิวน้ำ ทำให้มีรายได้เดือน

ละหลายบาทโดยเฉพาะช่วงเวลาน้ำใหญ่ (น้ำในเดือนข้างขึ้น) ปลาที่จับได้จะเป็นปลาที่มีราคาดี เช่น ปลา กะพงแดง ปลาเก๋า ปลาจะละเม็ด ปลามัง ปลาหมึกหอม ตลาดมีความต้องการสูง”(ผู้นำหมู่บ้าน อายุ 35 ปี)

“ โต๊ะหมอจะประชุมพวกเราเพื่อทำการต่อเรือไม้ระกำที่มีรูปทรงคล้ายเรือสำเภา มีการแกะสลัก สวยงาม ใช้ในพิธีลอยเรือ เป็นสื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ ถ้าหากจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถผลิตเรือดังกล่าวเป็นลำขนาดย่อม ๆ ไว้เป็นสินค้า ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน และยัง อนุรักษ์วัฒนธรรมสืบไป “ (แม่บ้าน อายุ 25 ปี)

ภาพ 10 ภาพเรือปลาจึกที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้นในการทำพิธีลอยเรือ

“ แม่บ้านในชุมชนส่วนใหญ่ จะมีเวลาว่างมาก มีกลุ่มคนสูงอายุจำนวนหนึ่งจะใช้เวลาว่างผลิต กรงนกและตะกร้าหวายเพื่อใช้เป็นภาชนะใส่ของใช้ต่าง ๆ ภายในบ้านได้อย่างสวยงาม ถ้าหากมีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ผลิตเป็นสินค้า เพื่อใช้ประโยชน์และผลิตขนาดจิ๋วเพื่อใช้เป็น ของที่ระลึกก็สามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง “ (กลุ่มผู้หญิงวัยชรา อายุ 70 ปี)

“ ในชุมชนมีกลุ่มผู้ชายอยู่กลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถในการผลิตเครื่องดนตรี รำมะนา และ ไวโอลินได้ เพื่อใช้ในพิธีกรรมและงานบันเทิงในชุมชน ถ้ามีการพัฒนาผลิตเป็นสินค้าที่มีขนาดต่างกัน ไว้จำหน่ายเป็นสินค้าของชุมชน เพื่อการอนุรักษ์และรายได้ในชุมชน(พนักงานของรัฐ อายุ 32 ปี)

ภาพ 11 ภาพแสดงวิถีชีวิตด้านศิลปะดนตรีในชุมชน

“ หากบ้านสังกาอู๋ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว “โฮมสเตย์” ชุมชนบ้านสังกาอู๋มีงานสาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสามารถนำมาถ่ายทอด ให้แก่กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่มาศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวเลได้หลายอย่าง เช่น การสานเสื่อใบเตย การทำมุกกริบ (ซองนุหรีไบจาก) ทำจาก ใบเตย การทำตะกร้าหลาย ซึ่งส่วนใหญ่จะทำกันในกลุ่มสตรีสูงอายุในกลุ่มชาวเล “ (พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อายุ 32 ปี)

ภาพ 12 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน

สรุป วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญาที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านสังกาอู๋ มีดังนี้ การทำ สมอเรือโบราณ การทำไซปลา การทำเรือ “ปาจ๊ก” การสานตะกร้าหวาย กระจงก การผลิตเครื่องดนตรี รำมะนา สานมุกกริบ สานเสื่อใบเตย การผูกอวน ล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนสามารถ นำมาแก่วิกฤตด้วยให้เป็นโอกาสของสังคมได้ โดยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ขึ้นจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำรายได้มาสู่ชุมชน

ด้านประเพณีวัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรมเป็นวิธีการเป็นอยู่ที่คนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นอาณาจักรเป็นเผ่าพันธุ์ ใน แต่ละยุคแต่ละสมัย จนกระทั่งตกทอดจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลังสืบต่อกันมา เป็นเวลายาวนาน คนส่วนใหญ่จะยึดถือ ปฏิบัติเพื่อการจรรโลงจิตใจ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้คนในกลุ่มปฏิบัติตาม กลุ่ม ชาวเลบ้านสังกาอู๋ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

ชาวอุรักลาไวย์ที่สังกาอู๋มีประเพณีความเชื่อเป็นของตนเอง ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน และปัจจุบันยังคงมีประเพณีบางอย่างที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่อาจมี รายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปบ้างตามยุคสมัย เนื่องจากการติดต่อกับคนภายนอกและได้รับเอา วัฒนธรรมบางอย่างมาปฏิบัติ ทำให้รายละเอียดที่ปรากฏในพิธีกรรมเหล่านั้นปรับตัวไปตามบริบท สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา

ภาพ 13 การทำพิธีของโต๊ะหม้อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

พิธีบูชาแม่ย่านางเรือ

เป็นพิธีกรรมหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินในชีวิตประจำวันของชาวเลหมู่บ้านสังกาอู้อุ้ย ครอบครัวดิที่มีเรือออกทะเลต้องถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการทำพิธีนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อการทำมาหากิน คือการออกทะเลหาปลานั้นเอง ชาวเลเชื่อว่าการทำพิธีบูชาแม่ย่านางเรือเป็นการบอกกล่าวให้แม่ย่านางประจำเรือแต่ละลำรับรู้เพื่อจะได้คุ้มครองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุเวลาออกทะเล และจับปลาหรือสัตว์ทะเลต่างๆ ได้มาก

พิธีลอยเรือ

พิธีลอยเรือ เป็นพิธีที่ถือว่าสำคัญสำหรับชาวเลบ้านสังกาอู้อุ้ยมากที่สุด และเป็นพิธีที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนจะจัดพิธีนี้ทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 2 วัน คือ ในวันขึ้น 14 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 (ประมาณเดือนพฤษภาคมและเดือนตุลาคม) เรือที่นำไปลอยเรียกว่า “เรือปาจ๊ก” วัตถุประสงค์ในการลอยเรือ คือ 1. เพื่อสะเดาะเคราะห์ให้ผีร้ายความเจ็บไข้ทั้งหลายทั้งปวงหายไปจากชุมชน 2. เพื่อส่งวิญญาณบรรพบุรุษไปสู่แดนสถิตคือ ชนุนงฉีรีย ตามความเชื่อ 3. เพื่อส่งวิญญาณสัตว์ที่เคยฆ่าเป็นอาหารคินให้เจ้าของเดิม

ประเพณีนี้ทำให้กลุ่มชนชาวเลมีกิจกรรมสังคมร่วมกันและมีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์กัน ทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม การได้ทำพิธีรำลึกถึงบรรพบุรุษร่วมกันของชาวเลทำให้เกิดความสามัคคีและดำรงวิถีชีวิตที่คงเอกลักษณ์ไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป ทั้งทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้ามาปฏิบัติผสมผสานกับประเพณีดั้งเดิมโดยไม่ละทิ้งประเพณีดั้งเดิมของชุมชนไปเสียทีเดียว ถึงแม้ว่ารายละเอียดของประเพณีหรือพิธีนั้นๆ จะไม่คงรูปแบบเดิมไว้ทั้งหมดก็ตาม ซึ่งเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ดังคำบอกกล่าวของบุคคลเหล่านี้

“บ้านสังก้าอู๋เป็นที่กล่าวขานของคนทั่วไป ว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่าง จากชุมชนอื่นที่ยังไม่ถูกสังคมนิยมครอบงำ ควรได้รับการส่งเสริม ดังประเพณีลอยเรือ ซึ่งเป็นพิธีการ บอกกล่าว รำลึกถึงดินแดนที่ตนจากมา หรือแหล่งกำเนิดของบรรพบุรุษ คือ ดินแดนฉุนงฉีร์ย และการส่งคืนชีวิตให้กับสัตว์ที่ตนจับมา ซึ่งมีพิธีที่น่าสนใจโดยเฉพาะการทำเรือ “ปลาจ๊ก” ทำจากไม้ ระกำแกะสลักเป็นรูปทรงต่าง ๆ สวยงามเหมาะแก่การนำมาเผยแพร่ เป็นจุดแข็งที่เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวต่อไป” (ผู้นำชุมชน อายุ 54 ปี)

“สังก้าอู๋มีภาษาที่แตกต่างจากบุคคลในสังคมที่มีภาษาพูดแต่ไม่มีภาษาเขียน “ภาษาอูร์กลาไว๋” หากมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นการนิยมในปัจจุบัน สามารถนำภาษาพูดที่มีอยู่ค้นคว้าโยงโยไป ถึงภาษาเขียนจากอดีตได้” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อายุ 42 ปี)

“สังก้าอู๋มีพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ คือ พิธีกรรมเช่นไหว้แม่ย่านางเรือ โดยจะมีพิธีก่อน ออกเรือหาปลาในวันรุ่งขึ้น ผ่าน โต๊ะหม้อ (คือผู้นำทางพิธี) ในพิธีกรรมจะมีดอกไม้รูปเทียน และของเช่นไหว้ เพื่อขอให้แม่ย่านางเรือคุ้มครองความปลอดภัย และจับสัตว์น้ำได้จำนวนมาก” (ชาวประมงอายุ 40 ปี)

คนในชุมชนทุกคนจะต้องทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษที่ต่างกันไป ในช่วงเวลาต่าง ๆ ในรอบปี เช่น การเช่นไหว้โต๊ะบาหลิว (ศาลาด่าน) โต๊ะรายาศูริจันทร์ (ภูเขาสังก้าอู๋) โต๊ะอาโอะเบอราตัย (วิญญาณบรรพบุรุษในร่างงู) โต๊ะกำนันดำ (อ่าวมาและ ในเดือน 7 มีพิธีกรรมเช่นไหว้ขนม 7 สี) โต๊ะอีซ๊กก้าอู๋ (หินปลากระเบนราหู หน้าหาด) โต๊ะรามน (ผู้มีคาถาอาคมมีพิธีในเดือน 4 ของทุกปี) (ผู้นำชุมชน อายุ 46 ปี)

สรุป ประเพณีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของคนในชุมชนสามารถนำมา พัฒนาเป็นจุดแข็งเพื่อจัดเป็นแหล่งเผยแพร่ วัฒนธรรมในชุมชนให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้เข้าชมใน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การต่อเรือ “ปลาจ๊ก” เป็นการทำพิธีก่อนนำเรือไปลอยในทะเล การทำพิธีเช่นไหว้แม่ย่านาง การสื่อภาษา “อูร์กลาไว๋” จะเป็นแหล่งดึงดูดความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อีกระดับหนึ่ง

ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์

จากการศึกษาพบว่าศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ของชุมชนบ้านสังก้าอู๋ มีดังนี้

1. ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ
2. ศักยภาพด้านสาธารณสุข

ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนบ้านสังกาอูมีแหล่งธรรมชาติที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยวด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นเกาะ มีหาดทรายที่สวยงาม มีจุดชมวิวที่สามารถชมวิวทิวทัศน์ทางทะเล ภูเขาและป่าไม้ได้อย่างชัดเจน เพราะพื้นที่ลาดเอียงตามแนวภูเขา และยังไม่มีการบุกรุกพื้นที่สร้างอาคารหรือโรงแรม

ทรัพยากรธรรมชาติในที่นี่เน้นถึงกระบวนการที่จะบริการดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับวิถีความเป็นอยู่ของคนกลุ่มน้อย ให้ได้รับความประทับใจ สะดวกปลอดภัยด้วยการให้สัมผัสของชนเหล่านี้

ภาพ 14 ศักยภาพชายหาดใกล้เคียง

“บ้านสังกาอูจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงหน้าร้อน ผู้คนที่เข้ามาส่วนใหญ่กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า มีทิวทัศน์สวยงามมาก เมื่อขึ้นชมจากบริเวณโรงเรียนบ้านสังกาอูจะเห็นทิวทัศน์ทางทะเล และ ด้านหลังเป็นเนินเขาที่เขียวจีด้วยต้นไม้หลากชนิด” (ถาวร ไรง อายุ 42 ปี)

“บ้านสังกาอูยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ทำให้กลุ่มชาวเลสามารถหาใบหอยมาทำเป็นหลังคาจากเรียกว่า “จากจำ” นำใบที่แก่จัดของหอยมาตากแห้งแล้วผูกติดต่อกันเป็นแนวยาว ม้วนเก็บรักษาไว้ใช้ในยามขึ้นบ้านใหม่หรือเปลี่ยนหลังคาบ้าน จะมีความทนทานกว่าจากธรรมดา และมีความสวยงามเป็นที่ต้องการของตลาด” (คนในหมู่บ้านใกล้เคียง อายุ 70 ปี)

“นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างชาติประทับใจมาก เมื่อขึ้นดูทิวทัศน์ยามเช้าหน้าบริเวณโรงเรียนบ้านสังกาอู จะเห็นพระอาทิตย์โผล่จากน้ำทะเล แสงสะท้อนจากเมฆหมอกยามเช้า เหมือนภาพวาดของศิลปินที่จินตนาการออกมา” (เจ้าของร้านขายของที่ระลึกในชุมชนใกล้เคียง อายุ 25 ปี)

“สังก้าอู๋มีน้ำทะเลที่ใสสะอาดเหมาะแก่การเล่นน้ำทะเลชายฝั่งมีแหลมหินชายหาด และร่วมเงาไม้ลำพู หูกวาง น่านั่งพักผ่อน ด้านหลังหมู่บ้านจะมีเกาะเล็กไม่มีผู้คนอาศัย สามารถนั่งอาบแดดได้ตลอดวัน” (ชายกลางคน อายุ 44 ปี)

ภาพ 15 หาดทรายของหมู่บ้าน

“บริเวณใกล้เคียงหมู่บ้านมีอุทยานแหลมโนด เป็นชายหาดหินงามที่มีลักษณะแตกต่างกัน เหมือนมีคนนำมาจัดให้เกิดความงาม และชายหาด เปลือกหอยที่สะอาด มีความยาวเกือบ 500 เมตร ติดกับแหลมยื่นออกไปในทะเลคล้ายแหลมพรหมเทพจังหวัดภูเก็ต มีประการการโคมไฟแสดงให้ชาวเรือมองเห็นเวลาเดินเรือยามกลางคืน อีกแหล่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจหากเดินทางด้วยเรือจากบ้านสังก้าอู๋จะใช้เวลาเพียง 10 นาที เท่านั้น” (ชาวประมง อายุ 28 ปี)

“แหล่งทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณใกล้เคียงยังอุดมสมบูรณ์ทั้งสัตว์ทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา และแนวปะการัง เหมาะแก่การนำนักท่องเที่ยวไปดำน้ำชมบรรยากาศใต้ทะเล และนำนักท่องเที่ยวไปศึกษาวิธีการประกอบอาชีพในชุมชน” (เจ้าหน้าที่รักษาปลอดภัยอายุ 35 ปี)

ภาพ 16 ศักยภาพอ่าวและหมู่เกาะหน้าหมู่บ้าน

“ชายฝั่งทะเลใกล้หมู่บ้านมีลักษณะเป็นอ่าวเล็ก ๆ เหมาะแก่การจอดเรือ ซึ่งมีความปลอดภัยจากคลื่นลม และหินโสโครก มีท่าเรือเล็ก ๆ ไว้บริการ สามารถจัดเป็นสถานที่นำเที่ยวทางเรือได้” (พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อายุ 28 ปี)

“หมู่เกาะใกล้เคียงบ้านสังกัดอยู่เหมาะแก่การท่องเที่ยวทางเรือ ซึ่งแต่ละเกาะจะมีชายหาดที่สวยงาม และน้ำใสสะอาด มองเห็นจากจุดชมวิวของหมู่บ้าน ใช้เวลาเดินทางในแต่ละเกาะไม่เกิน 20 นาที เช่น เกาะบุญ เกาะป่อ เกาะนุ้ย เกาะกำ เกาะอุง เกาะไหง เกาะรอก สามารถเดินทางด้วยเรือหางปลาหัวโทงได้” (ผู้จัดการโรงแรมในเกาะลันตา อายุ 52 ปี)

สรุป ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ดังที่ได้ไปสัมภาษณ์จะเห็นว่าบุคคลดังกล่าวจะแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในด้านการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะสามารถทำทรัพยากรที่มีในชุมชนพัฒนาเป็นจุดแข็งเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนโดยไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสียหาย เช่น ป่าไม้ ชายทะเล น้ำทะเลที่ใสสะอาด หมู่เกาะ ทิวทัศน์ เป็นทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ด้านสาธารณูปโภค

ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคที่ช่วยอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “โฮมสเตย์” สามารถสังเกตได้จากการเดินทางจากตัวเมืองจากสนามบิน สู่อะเกาะลันตาและหมู่บ้านสังกัดอยู่มีความสะดวก และปลอดภัย แหล่งน้ำใช้ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า รถบริการ เรือบริการ บ้านพักอาศัย ตลอดจนสถานที่บริการในชุมชน เช่น สถานที่ชมวิวิทิวทัศน์ สถานที่สะดวกซื้อ ร้านค้าชุมชน สถานที่ใช้แสดงสินค้าพื้นเมือง ดังคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลเหล่านี้

ภาพ 17 ศักยภาพแพขนานยนต์

ภาพ 18 ศักยภาพท่าเทียบแพขนานยนต์สู่เกาะลันตา

“ปัจจุบันการเดินทางจากตัวเมืองสู่บ้านสังกาอู มีความสะดวกมากถึงแม้นักท่องเที่ยวที่อยู่ต่างประเทศก็สามารถเดินทางโดยเครื่องบินสู่สนามบินพาณิชย์กระบี่ และเดินทางต่อโดยรถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารสองแถวประจำทาง รถตู้ประจำทาง รถแท็กซี่ รถเช่า ในบริเวณ 3 เกาะด้วยแพขนานยนต์ (เรือเฟอร์รี่) ที่สามารถบรรทุกรถได้ครั้งละ 50 – 60 คัน ต่อเที่ยว” (พนักงานบริษัททัวร์ อายุ 26 ปี)

ภาพ 19 ศักยภาพเส้นทางในหมู่บ้าน

“นักท่องเที่ยวที่ลงมาเที่ยวเกาะลันตาส่วนใหญ่ชอบไปชมสถานที่ที่อยู่อาศัยของชาวเลบ้านสังกาอู การเดินทางปัจจุบันสะดวกขึ้น เพราะมีรถเช่า เรือเช่าภายในเกาะ เส้นทางรถก็สะดวกเพราะมีถนนลาดยางมาต่อยถึงหมู่บ้าน” (พนักงานรถเช่า อายุ 18 ปี)

“ปัจจุบันสังกัดอู๋มีบ้านพักที่มีนักสงเคราะห์เอกชนเข้าไปให้ความช่วยเหลือ จึงมีบ้านพักอาศัยที่ควรปลูกสร้างบนลาดเนินเขาหันหน้าสู่ถนน และทะเล ทำให้บ้านทุกหลังสามารถมองเห็นทะเล ทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะแก่การจัดเป็นที่พักโฮมสเตย์เพราะบ้านมีลักษณะคล้ายบังกะโลหลังขนาดไม่ใหญ่นัก” (เจ้าหน้าที่อุทยาน อายุ 27 ปี)

“บ้านสังกัดอู๋แต่ละหลังปัจจุบันมีน้ำประปา ไฟฟ้าใช้มีห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกต้องลักษณะภายในบ้านค่อนข้างสะอาดเรียบร้อยขึ้นไม่เหมือนเมื่อก่อนที่พักอยู่แบบเปลือยของใช้ภายในบ้านทันสมัยมากขึ้นมีเครื่องใช้ไฟฟ้าใช้อย่างครบครัน เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า สืบเนื่องจากมีบุตรหลานได้ศึกษาภาษาไทยมีความรู้ สามารถดึงวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมผสานในวิถีปัจจุบัน” (พนักงานชาวเลที่ทำงาน โรงแรมในเกาะลันตา อายุ 17 ปี)

ภาพ 20 ศักยภาพที่พักอาศัยที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน

“บ้านสังกัดอู๋มีท่าเทียบเรือใกล้ชุมชนเหมาะแก่การจอดเรือหลบคลื่นลม ทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน และกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติสามารถเช่าเหมาเรือประมงไปเที่ยวยังอุทยานแหลมโหนดซึ่งอยู่ตรงกันข้ามทางด้านทิศตะวันตกใช้เวลา นั่งเรือประมาณ 10 นาที (ชาวประมง อายุ 35 ปี)

ภาพ 21 ศักยภาพท่าเทียบเรือใกล้ชุมชน

ปัจจุบันบ้านสังก้าอูมีลานแสดงวัฒนธรรม และร้านค้าสหกรณ์ในชุมชน ไว้บริการแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน บริเวณลานเพลินจะมีการแสดงวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน เช่น การแสดงร้องเงี้ยว การแสดงพิธีกรรมต่าง ๆ ในช่วงเทศกาลและมีนิทรรศกาลแสดงประวัติศาสตร์ของคนในชุมชน (เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมชุมชน อายุ 30 ปี)

ภาพ 22 ศักยภาพลานโชว์แสดงร้องเงี้ยวและวัฒนธรรมอื่น ๆ

ฉะนั้น ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการออกสำรวจเก็บข้อมูลจากคนในพื้นที่และบริเวณรอบนอกได้รับคำตอบที่เหมือนและคล้ายคลึงกันทั้งศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพด้านการให้บริการความสะดวกปลอดภัยในพื้นที่มีเพียงพอต่อการรองรับการท่องเที่ยว ที่มีผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและต่างชาติ เพิ่มเติมเพียงการบริหารจัดการที่ดีสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตและศักยภาพของชุมชนชาวเลบ้านสังก้าอูที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โสมสเดย์ จากการสังเกต การให้สัมภาษณ์รายบุคคล การถอดเทปบันทึกเสียง ในการไปเก็บข้อมูลของประชากรในพื้นที่และบริเวณชายขอบ ต่างให้ข้อมูลที่ตรงกัน คล้ายคลึงกัน ทั้งเหตุและผลของวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โสมสเดย์ โดยสังเกตจาก การตอบแบบสอบถาม การถามตอบรายบุคคลหลายๆ คน หลายๆ คำถามต่างได้รับคำตอบที่เหมือนและมีส่วนคล้ายคลึงกัน มีการแสดงความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านวิถีชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบัน และศักยภาพที่มีอยู่ เป็นเหตุผลที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาบริหารจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โสมสเดย์ได้

บทที่ 6

ข้อสรุปเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ภูมิศึกษา ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา 1) วิถีชีวิตของชาวเลบ้านสังกาอู้อู้อที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์เป็นอย่างไรและ 2) ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ของบ้านสังกาอู้อู้อเป็นอย่างไร โดยเป็นการศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาชุมชนที่เป็นอยู่ของชนกลุ่มชาวเลโม้ละลาไว้อย่างไรให้มีรายได้และอาชีพที่หลากหลายขึ้นจากเดิมที่ทำการประมงเพียงอย่างเดียว ประเด็นที่ต้องการศึกษาได้แก่ วิถีชีวิตที่มีในชุมชนทั้งด้านอาชีพ ด้านภูมิปัญญา ด้านประเพณีวัฒนธรรม ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพด้านบริการ และอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ โดยใช้วิธีการศึกษาแนวลึกจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key informant) จากการสุ่มแบบสโนว์บอล (Snow ball) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาในเชิงลึก ที่ต้องการทราบถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ฉะนั้นการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความอึดตัวและได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตด้านอาชีพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ของชุมชนบ้านสังกาอู้อู้อ อาชีพที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะศึกษาและสัมผัสกับชีวิตจริงของคนในชุมชน เช่นการพักอาศัยร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมลากอวนหาปลา การลากอวนกุ้ง การดำน้ำลึกจับปลา การงมหอย การนับเรือหางยาว เป็นการสร้างความบันเทิงให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลได้อีกทางหนึ่ง จากในอดีตที่ชุมชนเน้นการจับสัตว์น้ำ ให้ได้ครั้งละจำนวนมาก กลับมาเน้นรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวไปชมวิถีการแทน

2. วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญาที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านสังกาอู้อู้อ เช่น กางหัวสมอเรือโบราณ การทำไชปลา การทำเรือ ป่าจ๊ก การสานตะกร้าหวาย การทำกรงนก การผลิตเครื่องดนตรี รำมะนา ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนสามารถนำมาเป็นจุดพัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นทางเลือกที่จะนำรายได้สู่ชุมชน

3. ประเพณีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของคนในชุมชนสามารถนำมาพัฒนาเป็นจุดแข็งเพื่อจัดเป็นแหล่งเผยแพร่ วัฒนธรรมในชุมชนให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้เข้าชมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การต่อเรือ ปลาจ๊ก เป็นการทำพิธีก่อนนำเรือไปลอยในทะเล การทำพิธีเช่นไหว้ แม่ย่านาง การลือ

ภาษา ลูมิละลาไว้วัย ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ ที่จะชม และเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจได้อีกทางหนึ่ง

ในด้านศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์เป็นการศึกษาศักยภาพด้าน ธรรมชาติ และด้านอำนวยความสะดวกที่มีขีดความสามารถ รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักและใช้ชีวิต แบบ วิถีชาวบ้านในชุมชน พร้อมทั้งได้รับความสะดวก สบาย และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดย สรุปลงได้ดังนี้

1. ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ โดยคนในชุมชน มีความเห็นว่าการจัดการด้านทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยนำ ทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาเป็นจุดแข็งเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชน โดยไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ เสี่ยงหาย เช่น ป่าไม้ ชายทะเล น้ำทะเลที่ใสสะอาด หมู่เกาะทิวทัศน์ต่าง ๆ

2. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ประกอบด้วย การคมนาคม ซึ่งมีความสะดวกการเดินทางสามารถทำได้ทั้งการเดินทางโดยรถยนต์ มีแพขนานยนต์ หรือการเดินทางโดยเครื่องบิน จากตัวเมืองกระบี่และนั่งรถเข้าสู่เกาะลันตา ด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ประกอบด้วย น้ำประปา ไฟฟ้า รถเช่า เรือเช่า ห้องพัก โรงแรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีลานแสดง วัฒนธรรม ร้านค้าต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชน ชาวเลบ้างสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งผลจากการศึกษาวิถีชีวิตของชาวเลที่เอื้อ ต่อการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยประกอบด้วยวิถีชีวิตด้านอาชีพ วิถีด้านภูมิปัญญา วิถีด้านประเพณีวัฒนธรรม

วิถีชีวิตด้านอาชีพ

วิถีชีวิตด้านอาชีพ เน้นการค้ารงอยู่ และรายได้ในชุมชนจากการค้ารงชีพโดยการใช้ทรัพยากร ทางทะเล เพียงด้านเดียว จึงจำเป็นต้องหาแนวทางพัฒนาอาชีพที่มีความหลากหลาย เพื่อให้มนุษย์และ สัตว์สามารถพึ่งพิงกันได้ อีกทั้งลดการนำทรัพยากรมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยเพื่อหวังเฉพาะรายได้เท่านั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงชายฝั่ง ใช้เรือเล็ก ออกอวนปลา อวนกุ้ง อวนปู ไช หมึก ไชปู การงมหอยน้ำลึก คำน้ำยิงปลา เพื่อนำไปจำหน่ายแก่กลุ่มนายทุนรับซื้อ ที่เหลือจะนำมา บริโภค จึงสังเกตเห็นถึงความวิกฤตในการสูญเสียทรัพยากรทางน้ำของชุมชนที่เคยอุดมสมบูรณ์ จึง จำเป็นต้องหาวิธีแก้วิกฤตให้เป็น โอกาส โดยการส่งเสริมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชนให้มีความ หลากหลายยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของคนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงนำ ประเด็นดังกล่าวขึ้นมาศึกษาและจัดทีมงานลงวิจัย เจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่อึดตัว พบว่า

อาชีพการประมงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ด้วยการนำนักท่องเที่ยวไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการการรูปแบบต่าง ๆ ของกิจกรรมการทำประมง เช่น การวางอวน การกั้วอวน การปลดปู ปลา กุ้ง จากอวน การวางไซ การกั้วไซ การนำกลุ่มนักท่องเที่ยวไปว่ายน้ำ การงมหอย น้ำลึก ตลอดจนการดำน้ำยิงปลา อาชีพเหล่านี้เป็นที่สนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นอันดับต้น ๆ

ดังนั้น อาชีพการทำประมงของคนในพื้นที่จึงเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์” เพื่อที่จะนำกลุ่มนักท่องเที่ยวไปศึกษาวิถีชีวิตจริงของคนในพื้นที่ และเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินกับกิจกรรมใหม่ที่พบเห็น ผลที่ได้รับคือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ลดภาวะขาดดุลย์ทางทรัพยากรทางทะเลชุมชนจับสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์น้อยลง แต่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจชุมชน และทรัพยากรทางทะเล

วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญา

จากการศึกษาค้นคว้าของทีมงานวิจัย โดยการสำรวจ สอบถามเจาะลึกถึงข้อมูล ด้านภูมิปัญญา จนได้ข้อมูลอ้อมตัว พบว่า ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ยังมีภูมิปัญญาที่ตกทอดจากบรรพบุรุษอยู่หลายแขนง เหมาะแก่การนำมาส่งเสริมฟื้นฟู ด้านความรู้ความสามารถของชนเผ่า เพื่อพัฒนากิจกรรมไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่มของตน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจในอันดับต้น ๆ ในปัจจุบัน หากสืบค้นพบก็จะเข้าไปศึกษาสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงในชนบทจึงเป็นแนวทางการแก้ปัญหา ความยากจน ลดการใช้ธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองในอนาคต

จากการศึกษาเจาะลึกได้ข้อมูลที่ซ้ำ ๆ กัน ได้แก่ ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องจักรสาน (เสื่อใบเตย มุกกริบใบเตย ตะกร้าหวาย กระสอบใบเตย) ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ (สมอเรือ แจวเรือ ไม้พาย ฉมวก ไซ) ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องประดับ (ผลิตภัณฑ์เปลือกหอย กำไล ไม้หอม กระทำจากกระดองเต่า พวงกุญแจม้าน้ำ) ภูมิปัญญาในการถนอมอาหาร (ปลาเค็ม ปลาแห้ง กุ้งแห้ง หอมแห้ง กะปิ) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพิธีกรรม (ทำเรือปลาจึก ทำคลองรำมะนา)

ดังนั้น ภูมิปัญญาที่มีในชุมชนจึงเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาค้นคว้า สิ่งแปลกใหม่เพื่อนำสิ่งที่พบเห็นกลับไปเผยแพร่ยังท้องถิ่นของตน และซื้อผลิตภัณฑ์ไปเป็นของที่ระลึกกลับไปด้วย เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนให้กับชุมชน

วิถีชีวิตด้านประเพณีวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งตอบแบบสอบถาม ถามเจาะลึกรายบุคคล สังเกต จนได้ข้อมูลอ้อมตัว พบว่า

ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่มีประเพณีที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ประเพณีหนึ่งที่ตกทอด ด้านพิธีกรรมอันยาวนานจากบรรพบุรุษ เหมาะแก่การฟื้นฟูส่งเสริมพัฒนาเป็นแหล่งจุดใจ

นักท่องเที่ยวเข้ามาชมการแสดงโชว์พิธีกรรม ที่มีความแปลกใหม่ในยุคปัจจุบันกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาในประเทศไทย นอกจากชอบท่องเที่ยวธรรมชาติ ทะเล ป่าไม้ น้ำตกแล้วยังชอบการศึกษาวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย

ผลการวิเคราะห์เจาะลึกของคณะวิจัย พบว่า บ้านสังกาอูมีประเพณี ลอยเรือ ที่ในชุมชนจะกระทำพิธีกรรมปีละ 2 ครั้ง ในวันเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 ตรงกับวันขึ้น 14-15 ค่ำ กลุ่มชาวเลที่ออกไปทำงานต่างพื้นที่ก็จะกลับมาร่วมกันทำบุญ เป็นเวลาครั้งละ 2 วัน ในพิธีจะมีโต๊ะหมอ คอยให้คำสั่ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันสร้างเรือปลาจึก ซึ่งทำกับไม้ระกำซึ่งมีคุณสมบัติคือน้ำหนักเบาลอยน้ำได้ เมื่อทำเสร็จก็จะทำการบวงสรวง โต๊ะหมอผู้ทำพิธี คนอื่น ๆ ก็จะขับร้องเต้นรำไปรอบ ๆ เรือตามจังหวะกลองรำมะนาที่เร้าใจหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปจนครบเวลา 2 วัน จึงนำเรือไปลอยในทะเลช่วงน้ำขึ้นเต็มฝั่งของราตรีสุดท้าย

ดังนั้น ประเพณี การลอยเรือในชุมชนจึงเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ สามารถนำประเพณีการลอยเรือมาพัฒนาส่งเสริมเป็นแหล่งเผยแพร่วัฒนธรรมของชนเผ่าเพื่อแสดงให้ชาวต่างชาติเข้าชม เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เพื่อชักจูงนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสกับวิถีชีวิตที่แปลกใหม่ผ่านการโฆษณาทางเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ นิตยสาร และสื่ออื่น ๆ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ แวนด้า แอลเจน จอร์จ (2004) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านกับการพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนชนบทแห่งหนึ่ง ในประเทศแคนาดา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ และความเกี่ยวข้องกันระหว่างวัฒนธรรมพื้นบ้านชุมชนชนบทและการท่องเที่ยว ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และ การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยศึกษาชุมชนชนบทใน ประเทศแคนาดา ที่พยายามจะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชน ลูเนนเบิร์ก ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้าน โครงสร้างและสังคมของหมู่บ้านแห่งนี้ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านถือเป็นทุนทางด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรมพื้นบ้านสามารถจัดว่าเป็นทุนที่มีคุณค่ามหาศาลของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาเพื่อการพัฒนาชุมชนให้อยู่สภาพเดิมและยั่งยืนต่อไปได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของสุทธิชัย อบอุ่น (2541) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ด้านศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ ซึ่งศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ชายทะเล หมู่เกาะต่างๆ และ ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม ด้านสาธารณูปโภคต่างๆ มีความพร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ของชุมชนสังกาอู ควรนำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาเป็นจุดแข็งเพื่อเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนโดยไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสียหาย สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎา คชแสงสันต์ (2543) ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ กรณีศึกษา เกาะลิบ๊ะจังหวัดสตูล พบว่าประชากรมีความคิดเห็นด้วยการพัฒนาพื้นที่ประเภทเกาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ด้านการให้บริการปัจจัยอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศน์ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในด้านการจัดการท่องเที่ยวและด้านการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัย พบว่า วิถีชีวิตด้านอาชีพ วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญา และ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนสังก้าอู่เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม เผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวประชาชน และหน่วยงานของรัฐได้รับทราบ ควรมีการร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนสังก้าอู่ ดังนี้

1. ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของจังหวัดกระบี่ โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อความยั่งยืนของชุมชน
2. มอบหมายให้จังหวัดกำหนดแนวทางการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์โฮมสเตย์ของชุมชนบ้านสังก้าอู่ให้มีแนวทางที่ชัดเจนแน่นอน
3. จัดสรรงบประมาณสำหรับการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม สามารถรองรับ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่โดยจัดทำเป็นหนังสือหรือ บทความส่งวารสารการท่องเที่ยวของชุมชนสังก้าอู่ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยเน้นประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่มีความบริสุทธิ์ทางธรรมชาติ
2. จัดการอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนได้เข้าใจถึงการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เตรียมความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว
3. พัฒนาลังสาธารณูปโภคด้านต่าง ๆ ให้มีความพร้อมมากขึ้น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา การติดต่อสื่อสาร ให้มีความรวดเร็ว มีความปลอดภัย
4. เพิ่มทักษะด้านภาษาต่างประเทศแก่คนในชุมชน ให้มีความรู้ ภาษาต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึง ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวเลในด้านวิถีชีวิต ความเป็นมา ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวเล
2. ควรมีการรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน กับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสังก้าอู่
3. ควรมีการศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนสังก้าอู่

บรรณานุกรม

- กมลลา สุพรรณ. (2539). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. (2538). 3 นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปี 2538 : จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวจังหวัดเลย. (2547). [On-line]. Available : <http://www.odi.stou.ac.th/ODI/CollectionDev/odi/display.asp?pg=7&Library=L0001&School...yes&web...-43k-> [2547, สิงหาคม 30]
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (2541). โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณี ภาคใต้. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2536). สิ่งแวดล้อมศึกษา : โครงการสหวิทยาการวิทยาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.
- คณะกรรมการแห่งชาติ, สำนักงาน. (2535). วัฒนธรรม วัฒนธรรม. [On-line]. Available : (http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm) [27 มีนาคม 2547].
- เคล็ดเตอร์, ซี. แอล. (1998). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสังก้า อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.25> เมษายน htm#intro [2547, เมษายน 25]
- โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน. (2540). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. [On-line]. Available : <http://www.stou.ac.th/Offices/Ord/Ordpage/database/NewPage/report/rep2.asp> [2548, มกราคม 15]
- จอร์จ, อี. ดับบลิว. (2004). วัฒนธรรมพื้นบ้านกับการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนชนบทแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดา. [On-line]. Available : www.imdb.com/name/nm0000995/ - 68k -) [2548, กันยายน 16]
- จิรวัดน์ พัวสุวรรณ. (2547). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : ระยะ 1 ตำบลโฆมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. [On-line]. Available : http://www.vijai.org/research/project_content.asp?projID=RDG46M0002 [2547, กันยายน 12]
- จิราภรณ์ คชเสณี. (2537). หลักสูตรวิชา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฉันทส ทองช่วย. (2528). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเล สังกาอู๋ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/Andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]
- เฉลียว บุรีภักดี. (2548). วัฒนธรรม. [On-line]. Available : http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api1.htm [2548, พฤษภาคม 28]
- เงิน ผันผาย. (2547). การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของ ต.ตะเคียนทอง และตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี. [On-line]. Available : http://www.vijai.org/research/project_content.asp?projID=RDG44M0001 [2548, พฤศจิกายน 03]
- สุทธิทิ ชูชาติ และคนอื่นๆ. (2539). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มณฑลยูนนาน : ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครคุนหมิงเมืองยูนนาน และเมืองหลูซี ทุกจุดหนุนาการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- ชูชาติก้า, จี. เอ. (2005). การวางแผนการท่องเที่ยวและความขัดแย้งบนเกาะบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย. [On-line]. Available : http://www.dtn.moc.go.th/vtl_upload_file//1207019693421/Indonesia-mar51.doc [2549, พฤษภาคม 02]
- ทิม, จี., และ เมียร์เตอร์, เอส. (1994). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสังกาอู๋ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]
- ธวัชชัย บุญโชติ. (2540). ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วในบ้านสบรวก หมู่บ้านชาวไทยเชื้อชาติไทยใหญ่ ในดินแดนสามเหลี่ยมทองคำเหนือสุดของไทย. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธวัชชัย บุญโชติ และคนอื่นๆ. (2539). การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาสามเหลี่ยมทองคำ. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธำรง ระวีวรรณ. (2546). ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชนบางโรงในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลน. [On-line]. Available : http://www.pcc.psu.ac.th/graduate/minor_thesis/minorthesis_1.pdf - [2547, กันยายน 25]
- นโยบายและแผนส่งเสริมรักษาสีงแวดล้อมแห่งชาติ, สำนัก. (2549). การวางแผนพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (2545 – 2549). กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนส่งเสริมรักษาสีงแวดล้อมแห่งชาติ.
- นฤมล อรุโณทัย. (2545). ชาวเลในเกาะพระทองและหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา. [On-line]. Available : <http://www.seub.or.th/~pt/database/landconfict/id001.html> [2548, สิงหาคม 11]

- นาคม ชีระสุวรรณจักร. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิคม มุกตะกามะ. (2539). วัฒนธรรม. [On-line]. Available : http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm [2547, มีนาคม 27]
- นิพนธ์ สัมมนา และคนอื่นๆ. (2534). รายงานผลการวิจัยเรื่องพิธีกรรมกับการสื่อสารทางสังคม. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิพล เชื้อเมืองพาน. (2542). แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย. ม.ป.ท.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต เอื้อวัฒนานุกุล และคนอื่นๆ. (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศูนย์วัดคูรีไซเคิลชุมชน และธนาคารขยะ เขตบางกะปิ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมการพิมพ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญ อี. (1991). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสงขลา อ. เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]
- ประทุม ชุ่มเพ็งจันทร์. (2521). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : (<http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro>) [2547, เมษายน 25]
- ประเทือง เครือหงส์. (2541). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]
- ประยุทธ์ ประยูตโต. (2533). พระเทพเวที (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พรพรรณ เปล่งปลั่ง. (2547). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน. เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. [On-line]. Available : [http://socio.tu.ac.th/For%20Web%20\(soc-anth\)/2547_SOCL.htm#ศว.47-05](http://socio.tu.ac.th/For%20Web%20(soc-anth)/2547_SOCL.htm#ศว.47-05) [2548, สิงหาคม 14]

- พัฒนาการท่องเที่ยว, สำนักงาน. (2546). การส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตราสายสุนทร. (2541). สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พาร์สัน, ทัลคอตต์. (1951). ความสัมพันธ์ในสังคมถูกกำหนดโดยอิทธิพลของบรรทัดฐานของสังคม. [On-line]. Available : <http://www.lycos.com/info/talcott-parsons.html> [2548, กันยายน 12]
- ไพลินพันธ์ สร้อยจาตุรนต์. (2538). กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติดอนอินทนนท์โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ : กรณีศึกษา นักศึกษา ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มันชยา มรรคนันต์โชติ. (2547). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนบ้านห้วยไคร้ อำเภอกิ่ง จังหวัดเชียงราย. [On-line]. Available : <http://www.vijai.org/research/default.asp?group=&page=15> [2548, สิงหาคม 18]
- มันัส สุวรรณ และคนอื่นๆ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล(สต.) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.
- มิศรา สามารถ. (2543). รายงานผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย .
- เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส. (2545). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม – เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม : ศึกษากรณี ชาวเลสังกัดอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรรงค์ ติรกันนท์. (2541). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ.
- รัชฎา คชแสงสันต์. (2543). การศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ : กรณีศึกษาเกาะลิเปะ จังหวัดสตูล. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์. สถาบันเครือข่าย : ภาพสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 12(1) : 4-5.

- โล, อาร์. แอล. บี. (2004). โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกด้านศิลปะแห่งวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านคัมทินในเกาะฮองกง. [On-line]. Available : <http://www.usatt.org/events/2004usopen/players.shtml> - 19k - [2548, กันยายน 17]
- วรรณพร วิณชานุกา. (2541). รายงานการวิจัย แนวพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วีระ บำรุงรักษ์ และคนอื่นๆ. (2530). การศึกษาศักยภาพและทรัพยากรของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด. [On-line]. Available : http://www.culture.go.th/research/bangkok/30_1.html [2547, มกราคม 17]
- เวเบอร์, แมกซ์. (2548). สังคมวิทยา : ทฤษฎีการกระทำทางสังคม. [On-line]. Available : (<http://e-book.ram.edu/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=SO483>) [28 พฤษภาคม 2548]
- ศิริรักษ์ ปุ่มแมนปิ่น. (2540). ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนิท อักษรแก้ว. (2547). การจัดการสวนป่าชายเลนแบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทย. [On-line]. Available : (http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4330027) [26 กันยายน 2548].
- สมใจ เข้มเจริญ. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาตำบลละเหยบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชาย สนั่นเมือง และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2541). ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว. 17(2) : 25-33.
- สมปอง บุญรัตน์. (2547). การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของงานฟูลมูลปาร์ตี้ที่หาดรุ่ง เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สมภพ ภิรมณ์. (ม.ป.ป.). วัฒนธรรม. [On-line]. Available : (http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm) [28 มีนาคม 2547]
- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า – นางยวน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง. (2548). การวางแผนท่องเที่ยวในเทศกาลสงกรานต์. เชียงใหม่ : สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง.
- สุทธิชัย ออบอ่อน. (2541). ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกกจังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2539). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ ธรรมชาติ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งกรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2529). บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- _____. (2533). รากฐานแห่งชีวิต : วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน.
- เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. (2541). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). การกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารจัดการ การเงิน การคลัง การประกอบอาชีพ และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น.
- อโนทัย เพ็ชรคงชล. (2540). ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาการบริหารการเกษตรและป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่
- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถกร ภาศิริณ. (2544). มอแกน : ก่อนจะเหลือเฝ้าพันธุ์สุดท้าย. กรุงเทพฯ : ชารบัวแก้ว.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. (2532). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสังก้า อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]
- โอดัม, H.T. (1996). มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและอิทธิพลต่อระบบนิเวศ. [On-line]. Available : <http://www.emergysociety.org/> [2548, มกราคม 13]
- โฮแกน, ดี. (1972). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ศึกษากรณีชาวเลสังก้า อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. [On-line]. Available : <http://161.200.28.201/andaman/th/way/uraklawoi.htm#intro> [2547, เมษายน 25]

ภาคผนวก

เครื่องมือการวิจัย

แนวคำถาม (Guideline) ในการสัมภาษณ์ระดับลึก

เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิต และศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

.....

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ

1. เริ่มการสนทนา

1.1. ทักทายถามถึงความรู้สึกของการมารับตำแหน่งหน้าที่ในพื้นที่อำเภอกะลันตา ซึ่งมาศึกษาภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว และสอบถามถึงผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติที่ผ่านมา

1.2. แนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ของการสนทนา

1.3. ขออนุญาตอัดเทป และถ่ายภาพ จดบันทึก

2. คำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

2.1. มีความรู้สึกอย่างไรกับชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู

2.2. ระดับเศรษฐกิจในชุมชนชาวเลบ้านสังกาอูเป็นอย่างไร

2.3. ในชุมชนมีประเพณี วัฒนธรรม และประวัติความเป็นมา ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

2.4. วิถีชีวิตในชุมชนมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น หรือไม่และมีวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

2.5. ภาครัฐได้เข้ามาพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านสังกาอูเป็นอย่างไร

3. คำถามข้อมูลศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

3.2. ศักยภาพที่เหมาะสมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เช่น ถนน แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ อาหาร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่พัก เรือนำเที่ยว เป็นอย่างไร

3.3. ศักยภาพของความปลอดภัยเป็นอย่างไร

3.4. ศักยภาพการให้บริการเป็นอย่างไร

4. กล่าวคำขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวคำอำลา มอบของที่ระลึก ที่อยู่ โทรศัพท์

ผู้ให้สัมภาษณ์.....เพศ.....อายุ.....ปีอาชีพ.....

ผู้สัมภาษณ์.....วัน / เดือน / ปี.....

เวลา.....สถานที่.....

แบบสัมภาษณ์ระดับลึก สำหรับองค์กรที่อยู่บริเวณชายขอบ ภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิ

เกริ่นนำ

- แนะนำตนเอง
- แจ้งวัตถุประสงค์
- ขออนุญาตบันทึกเทป / จดบันทึก

สนทนาเรื่องทั่วไป (เท่าที่จำเป็น) เช่น

- ภูมิหลัง
- ตำแหน่งงาน

สนทนาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู๋

เครื่องมือการวิจัย

แนวคำถาม (Guideline) ในการสัมภาษณ์ระดับลึก

เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิต และศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

.....

แบบสัมภาษณ์ชุมชนในพื้นที่

1. เริ่มการสนทนา

- 1.1. แสดงตนเป็นมิตร ทักทาย พุดคุยสร้างความคุ้นเคย
- 1.2. แนะนำตนเอง และบอกถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
- 1.3. ขออนุญาตอัดเทป ถ่ายภาพ และจัดบันทึกการสัมภาษณ์

2. ถามข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

2.1 สภาพทั่วไป ด้านที่ตั้ง และการปกครอง ความเป็นอยู่ ประเพณีสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนบ้านสังกาอู้อันเป็นอย่างไร

2.2 สภาพทั่วไปของศักยภาพที่มีในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

2.3 การใช้ชีวิตด้านการประกอบอาชีพ และรายได้ของชุมชนบ้านสังกาอู้อันเป็นอย่างไร

2.4 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง

2.5 ปัญหาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสังกาอู้อันเป็นอย่างไร

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของเผ่าพันธุ์

- 3.1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างไร
- 3.2. การแสดงกิจกรรมของชนเผ่าเป็นอย่างไร
- 3.3. วัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าเป็นอย่างไร

4. ข้อมูลสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงบริบทของชุมชน

- 4.1. เงื่อนไขที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง บ้านสังกาอู้อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
- 4.2. ท่านมีการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการกำหนดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

5. กล่าวคำขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวคำอำลา มอบของที่ระลึก ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์

ผู้ให้สัมภาษณ์.....เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ผู้สัมภาษณ์.....วัน / เดือน / ปี.....

เวลา.....สถานที่.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายสุทัศน์ ละครง
วัน เดือน ปี	7 เมษายน 2506
ภูมิลำเนา	54/15 ถนนศรีพองงา ตำบลกระเป๋ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 81000
สถานที่ปัจจุบัน	54/15 ถนนศรีพองงา ตำบลกระเป๋ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 81000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2519 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอำมาตย์พานิชย์กุล จังหวัดกระบี่ พ.ศ. 2522 ประกาศนียบัตรการศึกษา ปกศ. วิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2539 ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง อศศ.วิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2542 ปริญญาตรี ศศ.บ. สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พ.ศ. 2548 ปริญญาโท ศศ.ม. สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต